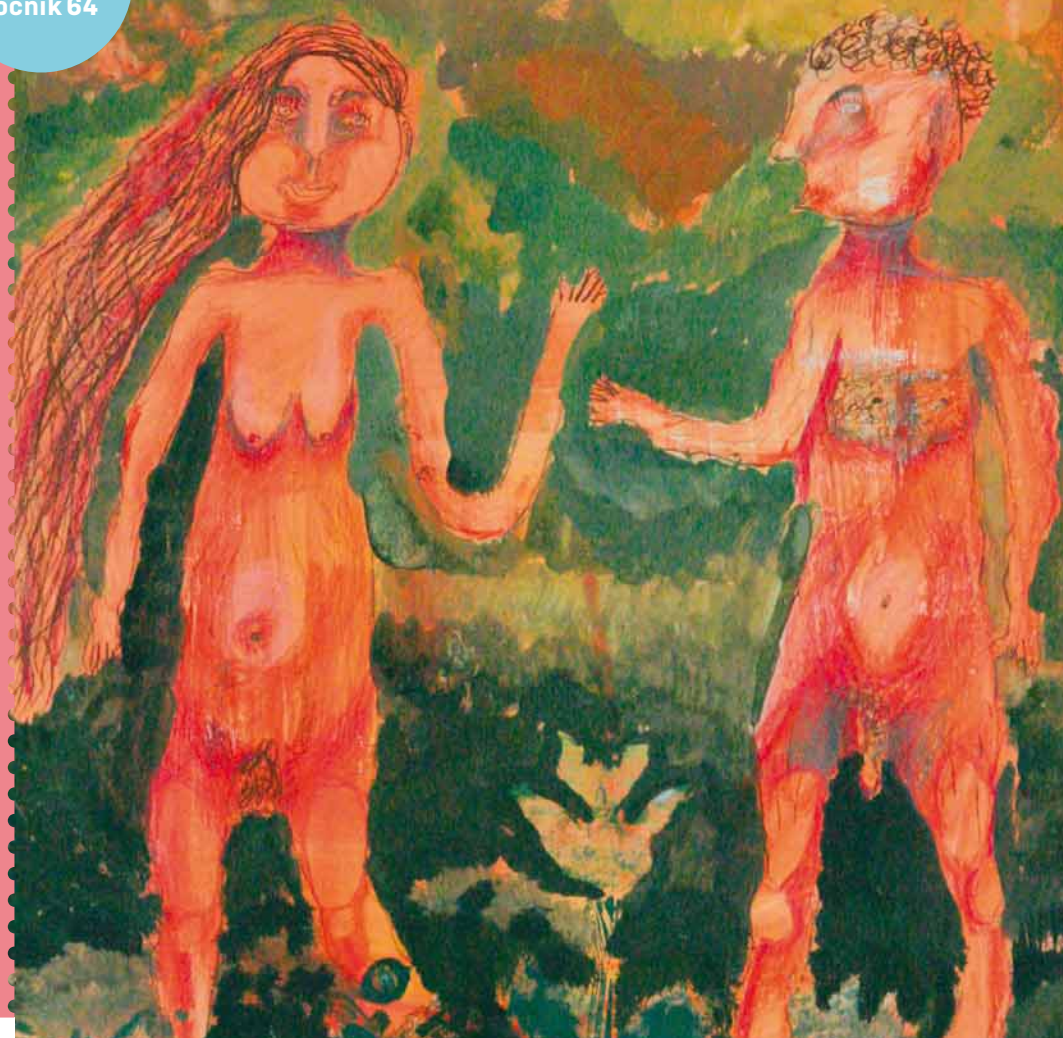

7/8

2012
ročník 64

Marie Nejedlů 8 let • ZUŠ Moskevská Most, ČR • 2009

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

Cena 60 Kč

- 243** ..... Audioknihy – jejich skutečné přínosy a interaktivní budoucnost ♣ Lucie Koníčková
- 252** ..... ROZHOVOR s Ivonou Kasalickou Lidická galerie je plná veselých dětských obrázků z celého světa ♣ Lenka Šimková, Olga Vašková
- 256** ..... Byli jsme u toho... ♣ Olga Vašková
- 257** ..... JAK NA TO Dary v knihovně ♣ Lenka Hanzlíková
- 258** ..... Uplatnění absolventů oboru Informační studia a knihovnictví FF MU v Brně ♣ Dagmar Benešová, Tereza Honsová
- 261** ..... PTÁME SE VÁŽNĚ–NEVÁŽNĚ
- 262** ..... Prezentace osobních knihoven v prostředí internetu ♣ Blanka Vorlíčková
- 269** ..... Slavnostní setkání knihoven Jihomoravského kraje se stává tradicí ♣ Monika Kratochvílová
- 271** ..... Vydařená rekonstrukce knihovny v Ratíškovicích ♣ Marie Škorpíková
- 273** ..... Z překladů rumunské a moldavské literatury po roce 1989 ♣ Jarmila Horáková
- 279** ..... Švýcarsko a my – vzájemná inspirace, možnost spolupráce ♣ Blanka Konvalinková
- 281** ..... Informační vzdělávání – proč a jak již počtvrté ♣ Božena Blažková
- 283** ..... Výzkum četby mládeže na Slovensku ♣ Anna Gašparovičová
- 287** ..... Z KNIHOVEN...
- 289** ..... PTEJTE SE KNIHOVNY
- 290** ..... LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN
- 292** ..... LITERÁRNÍ VÝROČÍ na srpen/září
- 296** ..... ALEŠ VANĚK ODPOVÍDÁ Z NOVÉHO ZÉLANDU
- 297** ..... ZE SVĚTA
- 299** ..... NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

Vojtěch Vrána 10 let • Centrum Arpida, ČR
 Olga Bártlová 7 let • ZUŠ Vodňany, ČR • 2006
 Veronika Kukanová 11 let • ZUŠ Moskevská Most, ČR • 2007
 Aneta Zábranská 15 let • ZUŠ Jagelonská Plzeň, ČR • 2007

Středočeský kraj

Vydává:
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: Olga Vašková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzercí a objednávky na předplatné):
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
 redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:
 PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),
 PhDr. Ladislav Kurka, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,
 PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:
 Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o.,
 F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová),
 e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.
 Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojčíslu 60 Kč)
Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r. o.,
 Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: 00421 249 111 203,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
 (dvojčíslu 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 9. 7. 2012.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ Audiobooks – their actual contribution and interactive future
Lucie Koníčková |243
- ♣ INTERVIEW with Mgr. Ivona Kasalická, Lidice International
Children's Exhibition of Fine Arts curator: Lidice gallery full
of children's cheerful pictures from all over the world
Lenka Šimková, Olga Vašková |252
- ♣ HOW TO: Donations at the library *Lenka Hanzlíková* |257
- ♣ Employment of graduates from Masaryk University, Faculty of Arts,
Information Studies and Librarianship Department in Brno
Dagmar Benešová, Tereza Honsová |258
- ♣ ASKING (UN)SERIOUSLY |261
- ♣ Presentation of private libraries on the internet *Blanka Vorlíčková* |262
- ♣ Ceremonial meetings of Southern Moravian libraries now
a tradition *Monika Kratochvílová* |269
- ♣ Successful reconstruction of Ratíškovice Library
Marie Škorpíková |271
- ♣ Some translations of Romanian and Moldovan literature since 1989
Jarmila Horáková |273
- ♣ Switzerland and us – mutual inspiration and potential for collaboration
Blanka Konvalinková |279
- ♣ Information education – why and how *Božena Blažková* |281
- ♣ Research into Slovak youth reading *Anna Gašparovičová* |283
- ♣ FROM THE LIBRARIES |287
- ♣ ASK YOUR LIBRARY |289
- ♣ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ♣ Audiobücher – ihr wirklicher Beitrag und interaktive Zukunft
Lucie Koníčková |243
- ♣ GESPRÄCH mit Ivona Kasalická, M.A.– MDDV Lidice Kuratorin:
die Galerie in Lidice ist voller mit lustigen Bildern von Kindern
aus der ganzen Welt *Lenka Šimková, Olga Vašková* |252
- ♣ WIE DARAUf: Geschenke in der Bibliothek *Lenka Hanzlíková* |257
- ♣ Anwendung der Absolventen, die Informationsbildung und
Bibliothekswesen an der Masaryk Universität studieren
Dagmar Dagmar Benešová, Tereza Honsová |258
- ♣ Wir fragen erst aber nicht so ernstlich |261
- ♣ Personalbüchereien der bekannten Persönlichkeiten
Blanka Vorlíčková |262
- ♣ Das feierliche Bibliothekentreffen in der Südböhmische Region
ist eine Tradition geworden *Monika Kratochvílová* |269
- ♣ Eine gelungene Bibliothekrekonstruktion in Ratíškovice
Marie Škorpíková |271
- ♣ Aus den Übersetzungen der rumänischen und moldauischen
Literatur nach dem Jahr 1989 *Jarmila Horáková* |273
- ♣ Die Schweiz und wir – gegenseitige Inspiration,
Zusammenarbeitmöglichkeiten *Blanka Konvalinková* |279
- ♣ Informationsbildung – warum und wir zum vierten Mal
Božena Blažková |281
- ♣ Lesenforschung der Jugend in der Slowakei *Anna Gašparovičová* |283
- ♣ AUS DEN BIBLIOTHEKEN |287
- ♣ FRAGEN SIE DIE BIBLIOTHEK |289
- ♣ STÄNDIGE SPALTEN
- ♣ Vorführung der Personalbüchereien in der Internetumgebung

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, patřím ke generaci, která byla odchována rozhlásem. Nejdřív jsem poslouchala nedělní odpolední pohádky, pak dramaturgie dobrodružných knih, posléze přišla na řadu zdramatizovaná díla světového písemnictví a noční čtení knih na pokračování... Dodnes si intenzivně vybavuji neopakovatelnou atmosféru, kdy pokoj osvětlovalo jen zelené „oko“ radio-přijímače a prostor kolem zaplnily hlasy postav.

Nechci, aby toto přemítání vyznělo jako nostalgická vzpomínka na dávným a ztraceným, protože nic ztraceno není. Jenom nové technologie umožnily poslouchat mluvené slovo, zvukovou knihu či knihu do ucha i tam, kde právě jsme a na „přístrojích“, které si k tomu zvolíme. A právě hlubší poznání problematiky audioknih, jejich přínos a interaktivní budoucnost nejen jako zábavního prostředku, ale i vzdělávací pomůcky jsou tématem tohoto Čtenáře, které se k vám dostane uprostřed léta. Tedy v čase, kdy během volných dnů můžeme výhody knih do ucha nejlépe ocenit.

Už v minulém čísle jsme se zmínili o návštěvě v Lidické galerii na vernisáži 40. ročníku Mezinárodní dětské výtvarné výstavy, která nás okouzila. Bylo jen přirozené, že jsme se chtěli o tomto unikátním projektu dozvědět co nejvíce a přiblížit ho i vám. Snad se nám to rozhovorem s kurátorkou výstavy alespoň zčásti podařilo.

Letní dvojčíslo nám každý rok umožňuje publikovat víc rozsáhlejších materiálů, které by v takovém množství ve standardním vydání neměly šanci. V tomto aktuálním tedy najdete přehled o uplatnění absolventů oboru Informační studia a knihovnictví na FF Masarykovy univerzity v Brně, článek o knihovnách významných osobností, výběr z překladů rumunské literatury do češtiny od roku 1989 do současnosti a krátký exkurz na Svět knihy 2012 nebo výsledky výzkumu četby na Slovensku. A k tomu celou řadu kratších příspěvků přibližujících život v našich a dokonce i zkušenosti ze švýcarských knihoven.

Doufám, že vás něco z nabízeného obsahu zaujme a inspiruje. Nad stránkami Čtenáře se sejdeme až 14. září, do té doby vám přeji příjemné léto, a pokud budete v knihovnářích připravovat programy pro své čtenáře, ať jste úspěšní!

Olga Kašková

●● Sdružení knihoven ČR a Ústřední knihovnická rada ČR pořádají ve dnech **11.–13. září** konferenci **Knihovny současnosti 2012**, která se uskuteční v areálu Univerzity Pardubice. Konferencí se budou prolínat okruhy *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015* a jejich dílčí řešení. Další program obsadí digitalizace knihovních fondů, příprava e-knih a jejich zpřístupňování, zajišťování licencí k elektronickým informačním zdrojům a související legislativní změny. Požadavky na účinnější a pešnější služby knihoven si opět vyžádaly tematický blok ke vzdělávání uživatelů. Aby knihovny mohly sloužit přívětivě a všem, je také zapotřebí patřičného prostředí. I toto téma je na letošní konferenci zahrnuto, stejně jako zamýšlení, jak flexibilní by služby měly být a jak by měly být poskytovány.

●● Sekce veřejných knihoven SKIP ČR, Obecní knihovna v Petruvkách (Knihovna roku 2010) a Městská knihovna Třebíč srdečně zvou na celostátní setkání venkovských knihoven **Co venkovské knihovny umějí a mohou VIII**, které se uskuteční ve dnech **13.–15. 9. 2012**. Akce je příležitostí k navázání konkrétní spolupráce, výměně zkušeností a seznámení se s novými trendy v knihovnictví. Hlavním letošním mottem je *Židovská kultura – nedílná součást naší historie*. Přednášky budou doplněny návštěvou židovské čtvrti v Třebíči. Část programu bude realizována v Petruvkách, kde bude představena činnost oceněné knihovny. Další blok programu bude věnován knihovnickým aktualitám a představení Obecní knihovny Vavřinec-Veselice. Více informací je na stránkách <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty>.

●● Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR jménem Městské knihovny v Písku zve širokou a nejen knihovnickou veřejnost dne **21. 9. 2012** na **Knihovnický happening 2012** – výjimečné a zajímavé setkání tentokrát v Písku. Happening je již tradiční úvodní aktivitou celorepublikové říjnové akce *Týden knihoven*. Zájemci si mohou pobyt v Písku prodloužit i na sobotu 22. 9. a vydat se *Vlakem s knihovnami na prachatické podzimní slavnosti*. Součástí programu je také vyhlášení ceny **MARK 2012**. Na webu písecké knihovny <http://www.knih-pi.cz/> naleznete všechny informace včetně přihlášky.

Audioknihy – jejich skutečné přínosy a interaktivní budoucnost

Zvukové knihy, mluvené slovo, knihy do ucha – tak a ještě různěji mohou být označovány audioknihy. Nahrávky četby či záznamy hraných dramaturgií knižních předloh se stávají trendem nesoucím se na současné vlně přenosných hudebních přehrávačů, chytrých telefonů a tabletů. Ačkoliv je mluvené slovo pamětníkem podobně jako vinylové desky, do povědomí se dnes dostává právě díky vynalézavým technologiím a hlavním rysům hektické současnosti, mezi něž patří nejen multitasking¹, úspora času, energie, ale také potřeba relaxace a odbourávání stresu.

Vývoj zvukových knih se přitom vine dějinami od vynálezu fonografu Thomasem Edisonem v roce 1877. V jeho manuálu pro možné využití přístroje byly fonografické knihy k usnadnění četby slepým lidem čtvrtou položkou z deseti. V bezprostřední době poté byly pro vývoj audioknih určující právě jejich přednosti v souvislosti se zrakově znevýhodněnými. A to až do chvíle, kdy se nechal americký básník Dylan Thomas v roce 1952 přesvědčit, aby namluvil některé ze svých básní. Audio nahrávky mluveného slova se ze slepecké pomůcky rázem transformovaly v široce přijímanou veličinu, která se postupně nechala unášet nově přicházejícími technologickými vlnami, jež s sebou přinesly kazetové pásky, přenosné hudební přehrávače, kompaktní disky, mobilní telefony a internet. Prodeje nahrávek mluveného slova sice nedosahovaly takových objemů jako ty s hudebními skladbami, jejich trh se však drží stabilně a postupně i v České republice vznikla specializovaná vydavatelství jako Audiostory, Fonia či Tympanum.²

Pohádky na gramofonových deskách, magnetofonových páskách a nyní i kompaktních discích a ve zvukových formátech MP3³ jsou stále pevnou součástí uspávacích rituálů rodičů, kteří svým ratolestem nestíhají číst sami. O poslouchání audioknih např. při čekání v kolonách, cestování městskou hromadnou dopravou, žehlení nebo sportu se však postaraly zejména **kapesní přenosné přístroje**, jejichž vývoj odstartoval Walkman společnosti SONY v roce 1979. S dnešními chytrými telefony, moderními přehrávači velikosti krabičky od zápalek a přenosnými tablety je možné mít své soubory u sebe prakticky neustále.

Stále častější požadavek na zvládnutí multitaskingu v zaměstnání nutí zaneprázdněné lidi vážit a umně využívat volný čas. Pokud jen těžce nacházejí pár desítek volných minut denně k četbě oblíbené literatury nebo zvládnutí té povinné, její poslech na cestě do práce, školy či při domácích pracích znamená velmi atraktivní řešení, při němž je člověk schopen zvládnout více činností než při klasickém čtení.

ROZDÍLY V PLNOHODNOTNOSTI VNÍMÁNÍ TEXTU Z POSLECHU A ČTENÍ (?)

Ačkoli hlavním pilířem, na němž stojí popularita mluveného slova, stále zůstává především jeho zábavní charakter, významnou výhodou pro oblast lidského učení a pamatování si představuje tzv. *prozódie*, jinými slovy také hudebnost či zvukomalebnost slov. Jedná se totiž o zvukovou stránku jazyka, díky níž dovede posluchač lépe vycítit význam vět z užitého tónu hlasu vypra-

ODKAZY:

- 1) Schopnost řešení více jednotlivých úloh najednou.
- 2) KONÍČKOVÁ, Lucie. *Jak to vlastně bylo aneb audio (knižní) historie*.
- 3) Formát ztrátové komprese zvukových souborů, založený na kompresním algoritmu MPEG (Motion Picture Experts Group), oblíbený pro uchovávání a přehrávání hudby na počítačích a přenosných přehrávačích.

věče.⁴ Významným činitelem proto může být zejména při poslechu poezie. Avšak ne pouze u ní – mezi studenty jsou taci, kteří si přednášky vyučujících nahrávají na diktafon a upřednostňují tak učení prostřednictvím opakovaného poslechu záznamu před pořizováním někdy až otrockých poznámek. Sluchová složka má vliv na lidskou paměťovou schopnost stejně jako ty ostatní, vycházející ze zbylých smyslů. Pro jedince představuje její využívání plnohodnotný způsob učení.

Silnou **korelaci mezi porozuměním na základě poslechu a četby** objevil výzkum již v roce 1985, když zaznamenal fakt, kdy skupina zkoumaných studentů byla schopna krátký testovací příběh shrnout se stejnou přesností nezávisle na tom, zda jej četli či poslouchali. „*Na základě schopnosti dekódovat písmena ve zvuku, kterou získáváme již v období 5. či 6. třídy, je následné porozumění nezávislé na tom, zda je sdělení ve formě mluvené či psané,*“⁵ tvrdí Dan Willingham, profesor psychologie z Virginské univerzity v USA.

Profesor Artur Graesser z University of Memphis rozdíl v percepci dále zkoumal a dokonce odhalil, že „*míra zaujetí určitou knihou je pravděpodobně mnohem vyšší při jejím poslechu než při četbě, a to by mohlo vést i ke zlepšení šancí na udržení v paměti i jejího obsahu. Průměrná doba poslechu je totiž mnohem delší než průměrná doba četby. V informacemi přetíženém světě dneška lidé obecně poslouchají až do konce předestírané myšlenky oddělené pauzou, na rozdíl od četby, kdy stačí sebemenší náznak, že se někde děje něco zajímavějšího, aby okamžitě číst přestali*“⁶.

Pravděpodobně **největší výhodu audioknih** však odhalil výzkum popsáný v článku Johna K. Eddyho a Arnolda L. Glasse *Reading and listening to high and low imagery sentences*⁷, z roku 1981. Ten byl zaměřen na představivost při čtení a poslechu. Objevil velmi zajímavé souvislosti vycházející z faktu, že čtení a představy vyžadují vizuální reprezentaci. Četba vychází z obrazů, které si na jejím základě generujeme v mysli. Při čtení je většina mozkových buněk obstarávajících vizualizaci zaměstnána dekódováním textu a pro vytváření obrazů na základě jeho obsahu jich tak zbývá méně. Posuďte sami. Kolikrát se vám již stalo, že jste při četbě museli ustát, dokonce se podívat stranou od stránek a zaměřit se na svou fantazii k vizualizaci podnětů z knihy? A v tomto tkví rozhodující moment ve prospěch audioknih – při poslechu obrazy přicházejí téměř nečekaně samy.⁸ Otázka zní, nakolik jsme schopni tuto a další výhody zvukových knih opravdu využít a zhodnotit?

JE POSLOUCHÁNÍ MLUVENÉHO SLOVA PODVODEM VE SROVNÁNÍ S KLASICKÝM ČTENÍM?

Se sluchátky v uších při nejrůznějších aktivitách lze dnes vidět děti všech věkových kategorií. Ne lze sice přesně stanovit, zda jim v uších hraje oblíbená hudba či audiokniha, stoupající podíl mluveného slova na trhu však dává tušit, že by tomu tak v některých případech docela dobře být mohlo.

Ve Spojených státech amerických byl v roce 2006 proveden průzkum, který přinesl informaci o tom, že přibližně polovina posluchačů audioknih, kteří jsou zároveň rodiči dětí ve věku od čtyř do sedmnácti let, potvrdila, že jejich ratolesti v uplynulých 12 měsících poslouchaly alespoň jednu audioknihu.⁹ Také Městská knihovna v Praze, největší veřejná knihovna v ČR, ve své výroční zprávě za rok 2010 stoupající oblibu audioknih potvrdila a do jejich nákupu investovala 95 000 korun.¹⁰

V závěsu za popularitou audioknižního boomeru se však ihned vyskytly oponující názory na kvalitu takové „četby“. Může poslech knih mít stejnou váhu jako jejich čtení? Percepcie mluveného slova

ODKAZY:

- 4) KHAZAN, Olga. Is Listening to Audio Books Really the Same as Reading?
- 5) Tamtéž.
- 6) Tamtéž.
- 7) EDDY, John K. a ARNOLD L. GLASS. Reading and listening to high and low imagery sentences.
- 8) DEMBLING, Sophia. Audio Books vs. Book Books.
- 9) CLARK, Ruth Cox. Audiobooks for Children, s. 49.
- 10) VÁVRA, Jan a LENKA HANZLÍKOVÁ. Výroční zpráva 2010: Městská knihovna v Praze.

a tištěného textu se odlišuje určitě, je ale možné jedno z nich považovat za podvod při vývoji základní gramotnosti dítěte? Klíčem k řešení této otázky by mohla být **definice čtení** jako takového. To je obecně považováno za schopnost rozumově zpracovávat text a současně chápat jeho informační obsah, z užšího hlediska pak jde o čtenářovu schopnost dekódovat písmena a jejich uskupení v závislosti na gramatice, interpunkci a užití slovní zásobě. Četbu však lze rovněž pokládat pouze za mechanickou předeheru k zapojení obsahu, protože skutečně důležité je až to, co s čteným obsahem provádí čtenářova mysl a představivost. Je-li cílem, aby se z dětí stali recipienti, kteří sdělení rozumějí, dokáží je kriticky hodnotit, používat představivost a vytvářet spojení s knihou, pak jim poslech audioknih toto vše umožní, a to navíc za současného rozvíjení poslechových dovedností.¹¹

VÝZNAMNÉ RYSY AUDIOKNIH NEJEN PRO DĚTSKÉHO POSLUCHAČE

Velmi přínosným atributem audioknih je **přidaná hodnota** v podobě dalších prvků, jež k nim lze připojit. Ať už jde o cvičený hlas profesionálního vypravěče či rodilého mluvčího pro zdůraznění dialektu, hudební doprovod k podtržení dramatických pasáží a další bonusové materiály jako interview s tvůrci, to vše přispívá k potěšení z audioknihy. Děti tak mohou nově ocenit již známé a oblíbené tituly takřikajíc v novém kabátě.

Neopomenutelnou devizou je také poskytnutí **modelů pro správné čtení nahlas a interpretační přednes**, jež se díky schopnostem talentovaných herců/vypravěčů přenáší na malého posluchače soustředěného na mnohem vyšší úrovni než při obvyklém sledování televize.

Celkově lze nejdůležitější rysy nahrávek s mluveným slovem shrnout do následujících několika bodů, které zároveň představují **hlavní výhody audioknih, a to nejen pro dětské posluchače**:¹²

- literatura dostupná bez ohledu na úroveň recipientových čtecích schopností,
- poslech kombinovatelný s dalšími denními aktivitami,
- modelace příkladu interpretačního čtení a přednesu,
- učení kritickému poslechu,
- zvýraznění humoru v knihách, jež nemusí být při nesoustředěném čtení patrný, s přispěním hlasové intonace vypravěče,
- poskytnutí příležitosti k diskusím na různá témata mezi rodiči a dětmi na základě společného poslechu při dojíždění do práce, na kroužky atd.,
- požitky z vyprávění příběhů talentovanými vypravěči,
- dramatizace poslechu prostřednictvím hudebního doprovodu,
- věrná interpretace dialektů rodilými mluvčími,
- zařazení bonusového materiálu, který může obsahovat rozhovory s herci či tvůrcem o procesu tvorby knihy, vysvětlení hlavních pohnutek a myšlenek, které vedly ke vzniku příběhu apod.

ROLE AUDIO MATERIÁLŮ VE VÝUCE K MEDIÁLNÍ GRAMOTNOSTI

Děti preferující vizuální formu učení se sice cítí velmi pohodlně ve světě multimédií, televize a internetu, ovšem mají často jen velmi malou zkušenost v umění prostého naslouchání. Zvukové nahrávky jsou nejběžněji využívány při výuce cizích jazyků. Nepopíratelnou hodnotu mají především také pro děti s dyslexií, poruchami čtení nebo nečtenáře vůbec. S jejich pomocí si mohou užívat literatury a držet krok s ostatními bez ohledu na míru své indispozice.¹³ Stoupající audioknižní trend se již však pozvolna uplatňuje také v běžné výuce. Americké ministerstvo školství na základě své studie zahrnující tisíce studentů zjistilo, že porozumění z poslechu v páté třídě bylo nejlepším ukazatelem výkonnosti u řady dalších činností a úspěchu u zkoušek na střední škole.¹⁴

ODKAZY:

- 11) CLARK, Ruth Cox. Audiobooks for Children, s. 49.
- 12) JOHNSON, Denise. Benefits of Audiobooks for All Readers.
- 13) JOHNSON, Denise. Benefits of Audiobooks for All Readers.
- 14) JOHNSON, Denise. Benefits of Audiobooks for All Readers.

V roce 2006 Dr. Doug Reid a Dr. Lisa Kervin z australské University of Wollongong zrealizovali díky grantu Apple University Consortium **projekt na zapojení studentů při dekonstrukci a rekonstrukci audio textu**. Reagovali tak na výsledky četných výzkumů¹⁵, které potvrdily, že současné studenty a žáky, vyrůstající v obklopení informačních technologií, je třeba učit právě v kontextu těch technologií, na které jsou zvyklí. Dvěma třídám čtvrtého stupně ze sousedících škol tak bylo poskytnuto devatenáct přístrojů iPod páté generace, do nichž si žáci stáhli vzorky audio ukázek, s kterými následně pracovali při vytváření audio obsahu pro vlastní rádio vysílání. Během práce na dekonstrukci a rekonstrukci audio textů se studenti učili kritické analýze rysů organizace textu, gramatické a obsahové struktury, stejně jako plynnému slovnímu přednesu a srozumitelné výslovnosti při nahrávání vlastního obsahu, který posléze zveřejnili na školním webu.¹⁶

Podobně lze v ulicích amerického San Franciska potkat křiklavě žluté autobusy skrývající techniku pro tvorbu a úpravu videa, které v rámci projektu *Just Think!* každoročně vyjíždějí do více než třiceti škol a umožňují dětem dozvědět se zábavnou formou něco o médiích.

Takové **proaktivní přístupy** k správnému uchopení výuky **mediální gramotnosti** jsou pro dnešní generaci nezbytné. Stále více akademiků a aktivistů vidí tuto formu gramotnosti jako klíčovou pro příští generaci kultury. Lawrence Lessig, profesor z Harvardské univerzity, zakladatel sdružení Creative Commons a autor publikace *Svobodná kultura*, dodává: „*Může to vypadat jako zvláštní způsob nahlížení na ‚gramotnost‘. Pro většinu lidí znamená gramotnost schopnost číst a psát. Seifert, Čapek a shoda podmětu s přísudkem jsou to, co znají ‚gramotní‘ lidé. Snad. Ale ve světě, kde děti ročně zhlédnou průměrně 390 hodin televizních reklam a mezi dvaceti a pětácti tisíci reklam vůbec, je čím dál důležitější rozumět ‚gramatické‘ médií. Protože tak, jako existuje gramatika psané slova, mají svou gramatiku i média. A stejně jako se děti učí psát sepisováním spousty mizerné prózy, učí se psát média vytvářením spousty (alespoň zpočátku) mizerných médií.*“¹⁷

Vydávání audio-alternativ třeba i k již existujícím knižním titulům tak poskytuje mladým posluchačům a čtenářům nejen možnost porovnání, jak se literární zážitek z obou médií liší, ale také důležitý materiál pro vývoj jejich mediální gramotnosti. Děti sice mohou preferovat určitý způsob percepce, který se odvíjí od žánru či tématu knihy, jelikož ne všechno lze správně uchopit pouze poslechem, ale jak říká žurnalistka Pamela Varley: „*Audioknihy mohou některým poskytnout novou šanci najít cestu ke knihám a jiným zase další způsob, jak si je vychutnat.*“¹⁸

INTERAKTIVNÍ BUDOUCNOST AUDIOKNIH

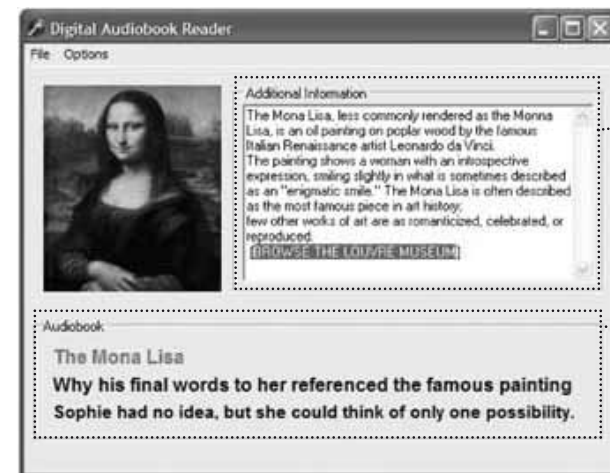
Rostoucí podíl audioknižního trhu, rychlý vývoj mobilních aplikací a neustálý akcent na dnes již velmi žádanou interaktivitu činí z klasických zvukových nahrávek formát pro audioknihy poněkud limitovaný. Takto citelné hranice pasivního poslechu, který jsou zvukové knihy schopny v současné době poskytnout, vnímají i technologičtí inženýři a vývojáři. Od klasických nahrávek mluveného slova na gramofonových deskách a magnetofonových páskách se díky technickému pokroku přešlo k audioknihám digitálním, tzv. **e-audioknihám**, které nabízejí různé zvukové formáty (např. MP3, WMA, AAC). Díky nim lze upustit od distribuce fyzických nosičů a dát přednost prodeji prostřednictvím downloadingu, resp. přímého stahování souborů z datového úložiště prodejce, čímž se sníží náklady jak pro něj, tak i zákazníka. Navzdory své digitální podstatě však e-audioknihy neobsahují ve větší míře text ani obrazový doprovod. Prodejci bojují s těžkostmi otevřených formátů, jakým je např. uživatelsky oblíbený MP3, a to zejména kvůli otázkám spojeným s ochranou autorských práv.

ODKAZY:

- 15) Např. DEDE, Chris: *Planning for Neomillennial Learning Styles*, 2004, nebo OBLINGER, Diana: *Boomers, Gen-Xers, and Millennials: Understanding the „New Students“*, 2003.
- 16) VARDY, Jeff a LISA KERVIN. *Using iPod Technology to Engage Primary Students with the Deconstruction and Reconstruction of Audio Text*, s. 36.
- 17) LESSIG, Lawrence. *Svobodná kultura*, s. 27.
- 18) VARLEY, Pamela. *As Good as Reading?*

Marco Furini z italské univerzity v Modeně se spolu s dalšími kolegy rozhodl hranice digitálních audioknih posunout. Ve svém článku *From Digital Audiobook to Secure Digital Multimedia-Book* spolu s Laviníí Egidi představuje návrh na restyling digitálních audioknih s využitím mobilních a multimediálních aplikací. Ten vede k vytvoření mechanismu, který vnořením multimediálního obsahu dostatečně transparentní a bezpečnou cestou posune vývoj od jednoduché zvukové nahrávky k **multimediální audioknize**, tzv. m-audioknize.¹⁹ „*Při poslechu m-audioknihy není příjemce již pouhým pasivním posluchačem. Díky přidané interaktivitě smí děj příběhu ovlivňovat a ten se pak může odvíjet různě, což v důsledku vede k tomu, že audioknihy lze přehrávat vícekrát a po každé slyšet jinou verzi. V podstatě jde o rozdělení příběhu do mnohačetných scén, z nichž některé uživateli umožní určit směr dalšího vývoje dějové linky.*“²⁰

K realizaci takové interaktivní audioknihy navrhuji tvůrci této myšlenky, Furini a kol., technologickou architekturu skládající se z komponent, jimiž jsou: *script manager*, *scene manager* a *interaction handler*, které dohromady zajišťují řazení, výběr a interakci v systému audiosegmentů.²¹ Pro evaluaci svého konceptu vyvinuli vývojáři také mobilní aplikaci *digital m-audiobook reader*, jejíž grafické rozhraní zobrazuje obr. 1. To je rozděleno do tří částí, z nichž každá při přehrávání synchronně zobrazuje přidanou hodnotu m-audioknihy, jíž je současné zapojení textu, obrazu a odkazujících linků.

Obr. 1: Grafické rozhraní aplikace Digital Audiobook Reader

Část s popisem a doplňkové informace ke klíčovému slovu.

Pasáž textu audioknihy, při němž jsou doplňkové informace zobrazovány.

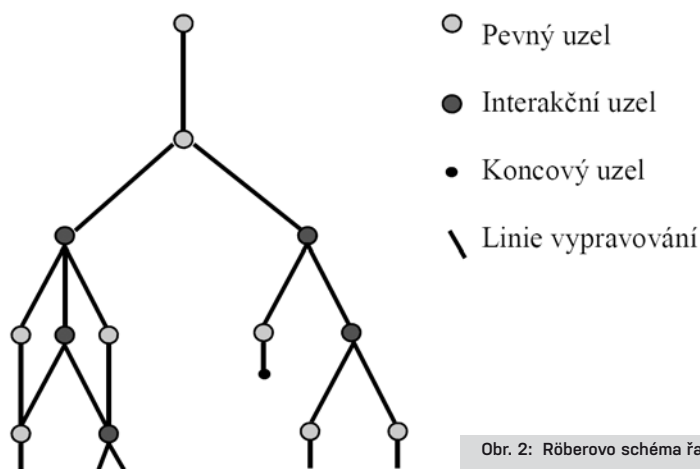
Stěžejní kvalitativní rysy tohoto řešení lze přiblížit na příkladu poslechu textu, v němž se v nějaké libovolné souvislosti zmiňuje slavný obraz Mony Lisy. Jedním z nejpodstatnějších je tzv. **karaoke efekt**, tedy synchronizované zobrazování psaného textu současně s hlasem vypravěče. Ten podle tvůrců urychluje a usnadňuje posluchači pamatování si nových slov díky simultánnímu vjemu obrazu (slova na displeji) i zvuku (slova vysloveného). Když tedy na nahrávce zazní klíčové slovo Mona Lisa, aplikace jej na displeji zobrazí spolu s obecnými informacemi, které ho posluchači přiblíží, podobně jako heslo v encyklopedii. Díky dalším klíčovým slovům přítomným v popisu a prolinkovaným do sítě internetu tak lze poskytnout odpovědi i na otázky, jež mohou v kontextu tématu vyvstat, např. Které muzeum vlastní obraz Mony Lisy? Kdy byl namalován? Kdo byl Leonardo da Vinci? Kdy a kde žil? Zobrazování obrázků pak umožňuje lepší proniknutí do detailů vyprávění, silnější vnímání atmosféry a později také lepší vybavování těchto detailů.²²

ODKAZY:

- 19) EGIDI, Lavinia. FURINI, Marco. *From Digital Audiobook to Secure Digital Multimedia-Book*, s. 2.
- 20) FURINI, Marco. *Beyond Passive Audiobook*, s. 971.
- 21) Pro více informací o technické stránce Furiniho návrhu doporučuji literaturu viz cit. 18 a 19.
- 22) EGIDI, Lavinia. FURINI, Marco. *From Digital Audiobook to Secure Digital Multimedia-Book*, s. 8.

„Příjem obsahu při vyprávění příběhů vyžaduje od posluchače aktivní zapojení v podobě tvorby subjektivně viděného fiktivního světa, v němž se příběh odehrává. Taková konstrukce vyžaduje tvůrčovou fantazii a představivost, která čerpá z jeho vlastních informací, zážitků a zkušeností. Díky tomuto faktu je ústní podání považováno za mnohem více stimulující a s větší schopností vtáhnout posluchače do děje než prezentace audiovizuální.“²³

Kolektiv autorů kolem německého inženýra Niklase Röbera se možnost zapojení příjemce do tvorby audio obsahu rozhodl ještě více akcentovat publikováním návrhu technologického řešení interaktivních audioknih, které **kombinují klasicky vyprávěnou nahrávku s herními elementy**. Stejně jako u Furiniho návrhu je výchozím stav, kdy je celý audio obsah rozdělen do několika desítek či stovek segmentů. V systému Röbera a kol. jsou tyto poté konstruovány do stromových struktur schematicky vyjadřujících stupeň a pořadí jejich interakce. Tato metoda je používána i tvůrci počítačových her pro tvorbu alternativních zápletek a konců, které se přizpůsobují hráčově aktivitě. Schéma je složeno z uzlů, jež představují jednotlivé audio scény dohromady tvořící příběh v celé jeho komplexnosti včetně alternativních odboček a zakončení. Německý systém je navíc doplněn o tzv. interakční uzly, které vyznačují ta místa ve schématu přehrávání jednotlivých audio scén, kde se může posluchač/hráč aktivně do děje zapojit, a určit tak jeho další vývoj (viz Obr. 2).

Obr. 2: Röberovo schéma řazení děje interaktivní audioknihy

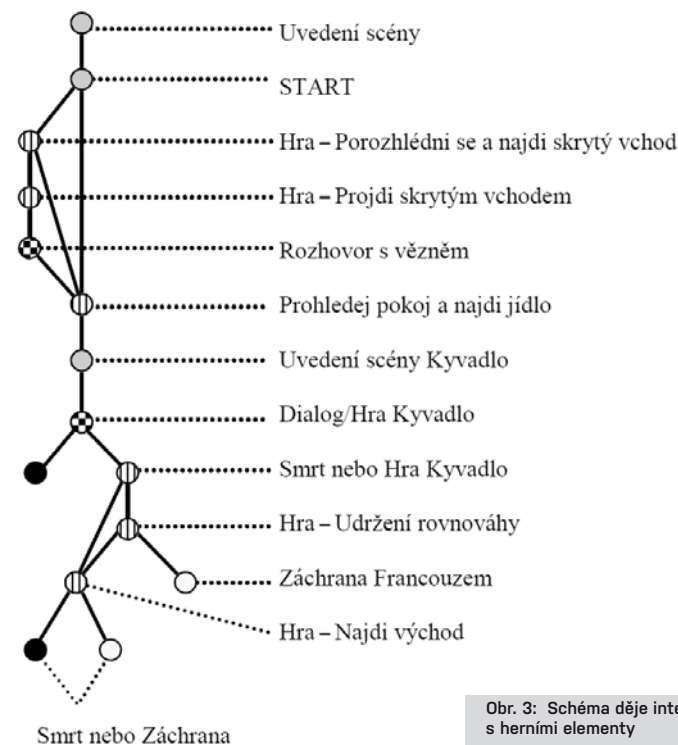
Pevné uzly představují audio segmenty, které na sebe navazují bez možnosti změny. Obsahují stěžejní dějové linky, které je důležité zachovat pro dosažení celistvosti příběhu a logiky point. Interakční uzly reprezentují taková místa ve vyprávění, kde lze posluchače/hráče aktivně zapojit. Skrývají minihry a další možnosti, jakými lze ovlivnit následující vývoj příběhu i postav. Koncové uzly pak danou linii příběhu ukončují.²⁴

Pro konkrétnější představu může posloužit zjednodušené schéma vnitřní konstrukce interaktivní audioknihy s povídkou Edgara Allana Poea *Jáma a kyvadlo* na obrázku č. 3, kterou tvůrci vyvinuli pro testování ovladatelnosti, intuitivnosti a celkové úspěšnosti své myšlenky.

K dokreslení obecných rysů celého konceptu je nutno dodat, že **interaktivita návrhu je podmíněna aktivní participací posluchače/hráče**. Uzly přítomné v linii dějového obsahu zahrnující herní elementy nemusí být nutně vždy využity, takže audioknihy lze poslouchat také klasicky a zcela pasivně.

Předběžná studie, kterou provedli autoři návrhu se 17 účastníky ve věku od 20 do 59 let, potvrdila rozpoznání inovativní hodnoty konceptu a ze dvou třetin také intuitivnost uživatelského roz-

ODKAZY:
 23) RÖBER, Niklas et al. *Interactive Audiobooks*, s. 1.
 24) RÖBER, Niklas et al. *Interactive Audiobooks*, s. 3–5.

Obr. 3: Schéma děje interaktivní audioknihy s herními elementy

hraní. Další podrobnosti, komplexní popis funkčnosti, technické prvky a detaily lze najít v konferenčním příspěvku *Interactive Audiobooks: Combining Narratives with Game Elements*, který je k tomuto tématu uveden jako zdrojový.²⁵

Praktickým příkladem tohoto přístupu může být německá firma **Audiogent**²⁶, která vyvíjí audioknihy kombinované s prvky počítačových her převážně ze sci-fi prostředí. Jejich posledním produktem je titul *Perry Rhodan: TAMER – Paket 47* (viz obr. 4), jenž se inspirovává slavným sci-fi seriálem, který v Německu pravidelně vychází již od roku 1961. U audioknihy lze zvolit stupeň četnosti interakcí, který určuje, do jaké míry je možné s vývojem děje manipulovat. Titul s rozsahem 70–100 minut je dostupný na iTunes pro přístroje iPod, iPad a iPhone cca za 5 € a po vypnutí interaktivního módu je možné jej poslouchat rovněž jako klasickou nahrávku. Názornou ukázkou z prostředí audioknihy na příslušných přehrávačích, informace o funkcích a podrobnou recenzi titulu obsahuje video *Perry Rhodan Tamer – Im Test: Interaktives Hörspiel für iPod Touch & iPhone* na serveru YouTube.²⁷

Obr. 4: Screenshots k audioknize Perry Rhodan Tamer – Paket 47

ODKAZY:
 25) RÖBER, Niklas et al. *Interactive Audiobooks*, s. 11.
 26) <http://www.audiogent.com/>
 27) Perry Rhodan Tamer – Im Test: Interaktives Hörspiel für iPod Touch & iPhone.

V Česku se inovace v oblasti audioknih zdá být zatím polem poměrně neoraným. Existují zde sice vydavatelé a producenti již poměrně etablovaní, na nějaký prudší impuls se však spíše ještě čeká. Jednou z prvních vlaštovek snažících se o vyzdvížení mluveného slova do vyšší sféry technologických a kulturních trendů je společnost **Audiotéka**²⁸, která jako první u nás nabízí audioknihy ve formátu MP3 k přímému stažení do chytrých telefonů, tabletů a počítačů. Vzrůstající tendence k upouštění od distribuce fyzických zvukových nosičů je v současné době zjevná, a vzhledem k technologickým trendům i nutná.

Velmi zajímavé uchopení a zkombinování mobilního telefonu, technologie GPS²⁹ a přehrávače zvukových souborů uvedli tvůrci projektu **Rozeznění – Lidice 2012**. V rámci něj bude v září 2012 veřejnosti představen mobilní audioprůvodce pietním územím obce Lidice, vypálené nacisty během II. světové války, který slibuje umělecké zvukové dílo v podobě interaktivního audiodramatu. Na ploše celého území, kde obec dříve stála, budou stanoveny místa, jejichž GPS souřadnice budou provázány s jednotlivými zvukovými stopami v přístroji, který se aktivuje dosažením určené pozice a příslušnou nahrávkou spustí (viz obr. 5).³⁰

„Audiodrama je interaktivní, konečná podoba zážitku záleží na trase návštěvníka v lokalitě. Posluchač je motivován, aby objevoval detaily krajiny a hledal vizuálně místa, ke kterým se jednotlivé příběhy prostorově vážou – například, kde býval mlýn, hospoda, rybník nebo kostel. Záleží na každém hledači, kolik původních obyvatel potká, která zákoutí vesnice zaslechne...“³¹

Možné směry budoucího audioknižního vývoje jsou tedy alespoň nastíněny. Vzhledem ke stále pevně zakořeněnému vztahu ke klasickým knihám, ale také poměru zastoupení vydavatelů audio alternativ oproti tradičním nakladatelstvím, je nezbytně nutné tento vývoj co nejvíce pojit s technologickou sférou. Audioknihy mají důležité přínosy, které by byla škoda ignorovat, a to nejen kvůli nim, ale i díky charakteru neustále se měnící společnosti a doby mají velký potenciál stát se jedním z technologických trendů budoucnosti.

Obr. 5: Grafické znázornění technologie projektu Rozeznění – Lidice 2012

ODKAZY:

- 28) www.audioteka.cz
- 29) Global Positioning System je radionavigační systém využívající satelitní navigace pro stanovení přesné polohy a času na Zemi.
- 30) Audiodrama evokuje Lidice na prázdné louce.
- 31) Rozeznění – Lidice 2012 | Úvod.

POUŽITÁ LITERATURA:

- Audiodrama evokuje Lidice na prázdné louce. [online]. 2012 [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.rozezneni.cz/download/Rozezneni.pdf>.
- CLARK, Ruth Cox. Audiobooks for Children: Is This Really Reading? *Children and Libraries* [online]. Spring 2007 [cit. 2012-01-04]. Dostupné z: <http://interactivereadalouds.pbworks.com/f/Audiobooks+for+Children+-+Is+this+Really+Reading.pdf>.
- DEMBLING, Sophia. Audio Books vs. Book Books: Which Does the Brain Prefer?. *Real World Research*. [online]. 2011 [cit. 2012-01-04]. Dostupné z: <http://blogs.psychcentral.com/research/2011/audio-books-vs-book-books-which-does-the-brain-prefer/>.
- EGIDI, Lavinia. FURINI, Marco. From Digital Audiobook to Secure Digital Multimedia-Book. *ACM Computers in Entertainment*, Vol. 4, No. 3, July 2006. ACM Computer Press, 2006. ISSN: 1544-3574. Dostupné z: <http://cdm.unimo.it/home/dssca/furini.marco/2006-ACM%20CIE.pdf>.
- FURINI, Marco. Beyond Passive Audiobook : How Digital Audiobooks Get Interactive. *Proceedings of IEEE Consumer Communications & Networking (CCNC 2007)*, Las Vegas, NV, USA, January 11-13. IEEE Communication Society, 2007. Dostupné z: <http://cdm.unimo.it/home/dssca/furini.marco/2007-NIME.pdf>.
- JOHNSON, Denise. Benefits of Audiobooks for All Readers. *Reading rockets* [online]. c2003 [cit. 2012-01-04]. Dostupné z: <http://www.readingrockets.org/article/64/>.
- KHAZAN, Olga. Is Listening to Audio Books Really the Same as Reading? *Forbes* [online]. 9. 12. 2011 [cit. 2012-01-03]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/olgakhazan/2011/09/12/is-listening-to-audio-books-really-the-same-as-reading/>.
- KONÍČKOVÁ, Lucie. Jak to vlastně bylo aneb audio (knižní) historie [online]. Audioteka.cz, 2011 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://audioteka.cz/images/articles/image/historieaudioknih.png>.
- KONÍČKOVÁ, Lucie. Kde poslouchat audioknihy? [online]. Audioteka.cz, 2011 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://audioteka.cz/images/articles/image/jak-poslouchat-audioknihy.png>.
- LESSIG, Lawrence. Svobodná kultura. [online]. 2004. 228 s. Dostupné z: <http://www.svobodna-kultura.cz/>.
- Perry Rhodan Tamer – Im Test: Interaktives Hörspiel für iPod Touch & iPhone [online].
- YouTube. Nahráno uživatelem fabelaimagapptest dne 1. 2. 2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Msvt6vTxoMc>.
- RÖBER, Niklas et al. Interactive Audiobooks : Combining Narratives with Game Elements. In *Proceedings of TIDSE Conference*, pages 358–369, 2006. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.84.8005>.
- Rozeznění – Lidice 2012 | Úvod. [online]. 2012 [cit. 2012-02-29]. Dostupné z: <http://www.rozezneni.cz/#lurl=uvod>.
- VARDY, Jeff a Lisa KERVIN. Using iPod Technology to Engage Primary Students with the Deconstruction and Reconstruction of Audio Text. *Literacy Learning: the Middle Years* [online]. February 2007, 15(1), 36-42 [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: <http://www.alea.edu.au/documents/item/88>.
- VARLEY, Pamela. As Good as Reading?: Kids and the Audiobook. *The Horn Book Magazine* [online]. May/June 2002 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: http://archive.hbook.com/magazine/articles/2002/may02_varley.asp.
- VÁVRA, Jan a Lenka HANZLÍKOVÁ. Výroční zpráva 2010: Městská knihovna v Praze [online]. Praha: Městská knihovna v Praze, c2011 [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: <http://www.mlp.cz/o-knihovne/vyrocnizpravy/>.

DALŠÍ LITERATURA:

- DEDE, Chris. *Planning for Neomillennial Learning Styles*. [online]. Cape Fear Community College, 2004 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://cfcc.edu/SACS/QEP/documents/PlanningforNeomillenniallearningstylesDede2004.pdf>.
- EDDY, John K. a Arnold L. GLASS. Reading and listening to high and low imagery sentences. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior* [online]. 1981, roč. 20, č. 3, s. 333–345 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022537181904837>.
- OBLINGER, Diana. Boomers, Gen-Xers, and Millennials: Understanding the "New Students". *EDUCAUSE Review* [online]. 2003, roč. 38, č. 4, s. 37-47 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ERM0342.pdf>.

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Bc. Dagmar Benešová – KISK FF MU Brno **Božena Blažková** – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové **Mgr. Anna Gašparovičová** – Malokarpatská knižnica v Pezinku, SR **Lenka Hanzlíková** – Městská knihovna v Praze **Bc. Tereza Honsová** – KISK FF MU Brno **Mgr. Jarmila Horáková** – Katedra jihoslovanských a balkanistických studií FF UK v Praze **Bc. Lucie Koníčková** – Informační a knihovnická studia, Ústav informatiky Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě **Mgr. Blanka Konvalinková** – Krajská vědecká knihovna v Liberci **Mgr. Monika Kratochvílová** – Moravská zemská knihovna v Brně **Marie Škorpiková** – Obecní knihovna Ratíškovice **Mgr. Blanka Vorlíčková** – ÚISK FF UK v Praze

Lidická galerie je plná veselých dětských obrázků z celého světa

Foto archiv I. Kasalické

Mgr. Ivona Kasalická (nar. 1969)

absolvovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy obor Vědecké informace a knihovnictví. Pracovala v oddělení bibliografie ve SVK Ústí nad Labem, v knihovně Open Media Research Institute Prague, dále jako vedoucí knihovny Mezinárodního Baptistického Teologického semináře, od roku 2007 je vedoucí Lidické galerie a zároveň kurátorkou Mezinárodní dětské výtvarné výstavy Lidice, kterou organizuje Památník Lidice, příspěvková organizace MK ČR. Je jednou ze zakladatelů Buštěhradského muzea Oty Pavla u Rotta, její bibliografie knižního díla spisovatele Oty Pavla doplňuje knihu Bohumila Svobidy: *Krajiny života a tvorby Oty Pavla*, vydanou nakladatelstvím Akropolis v roce 2003.

Když jsme na podzim loňského roku vybírali v Lidické galerii obrázky na obálky letošního ročníku Čtenáře, slíbili jsme si v redakci, že se tam určitě vrátíme a pokusíme se o této ojedinělé dětské výtvarné výstavě dovědět co nejvíc. Vybízela k tomu i kulatá výročí, která si letos Lidice a dětská výstava připomínají. Zašli jsme tedy za osobou nejpovolnější – kurátorkou Mezinárodní dětské výtvarné výstavy Mgr. Ivonou Kasalickou. Ve svém nabitém programu – jen pár dnů před slavnostní vernisáží – si pro nás našla čas.

→ Lidická dětská výtvarná výstava slaví 40. výročí. Můžete přiblížit její historii a smysl?

Mezinárodní dětská výtvarná výstava letos opravdu slaví již 40 let své existence, což ji činí jednou z nejstarších a největších výstav dětského výtvarného projevu v Evropě i na světě. Existují i jiné mezinárodní výstavy, které jsou rozsáhlejší, délkou trvání bez přerušení je však ta lidická unikátní. Počet obrázků se každým rokem zvyšuje, jen v letošním roce poslalo do Lidic své obrázky více než 26 000 dětí z 67 zemí světa, z nichž jsou mnohé pro nás velmi exotické – například Bahrajn, Brunej, Kyrgyzstán či Severní Korea. Díky obrázkům z různých světadílů se výstava stává zajímavou a barevnou.

Výstava dětských prací v Lidicích byla původně založena v roce 1967 sochařem Jaroslavem Puchmertlem za podpory Ministerstva kultury ČSSR jako výstava národní. Až později v roce 1972 se rozšířila do dalších zemí a během krátké doby se stala mezinárodní v pravém smyslu slova. Vznikla k uctění památky nejen lidických dětí, které byly v roce 1942 zavražděny, ale

i obětí všech dětí, které zahynuly ve válečných konfliktech. Přes tento původní záměr výstava nenese smutná témata – naopak – témata, která jsou doporučována organizací UNESCO, jsou pozitivní a veselá. V letošním roce například děti tvořily na téma *Divadlo – Loutka – Pohádka*, kterým jsme připomínali 100 let od narození významného českého výtvarníka a zakladatele animovaného filmu Jiřího Trnky. Množství loutek, marionet a maňášků doslova zaplavilo každý volný prostor v Lidické galerii. V minulých ročnících děti kreslily na témata *Biodiverzita – rozma-*

nitost živé přírody, Vesmír, Sport nebo *Štěstí*. Často nás také překvapí, jak se děti tématu zhostí, kolik v nich je fantazie! Vzpomínám si například, že doporučené téma roku 2008 – *Brambora* (rok 2008 byl vyhlášen Mezinárodním rokem brambory) nás příliš nepotěšilo, nevěřili jsme, že děti budou schopny na toto téma výtvarně tvořit. Stal se pravý opak – tento ročník byl co do výtvarných technik a námětů jeden z nejzajímavějších. Možná to bylo i proto, že učitelé si s dětmi o tématu povídali, společně poznávali, jak se brambory dostaly do Evropy, jak rostou, jak je lidé pěstují. Vzpomínka na obrázek slavnostní svatby dvou brambor ve sklepech ve mně dodnes vyvolává úsměv.

→ Kdo může dětskou výtvarnou soutěž obesílat?

Soutěže se mohou zúčastnit děti od 4 do 16 let, zapojují se děti ze všech různých školních i neškolních zařízení, která se věnují výtvarné činnosti. Nejvíce prací přichází z uměleckých škol, škol základních a mateřských, další skupinou jsou práce ze škol pro děti se zdravotními handicap, domů dětí a mládeže i víceletých gymnázií, v malém počtu se účastní i jednotlivci. Velmi však záleží na tom, jaký systém školství v té které zemi funguje a jak je rozvinut.

→ Už jste zmínila téma letošního ročníku, které se podle množství došlých prací zjevně dětem líbilo. Jak jste si s tím poradili?

Jak jsem již naznačila, jubilejní 40. ročník nám přinesl velkou radost, ale i starost – především z důvodu množství zasláných prací. Bojujeme s nedostatkem prostoru a letošní téma, které děti inspirovalo a pobídlo k vyzkoušení nových materiálů a technik, přineslo nečekané množství prostorových příspěvků – loutek, maňášků, marionet, kulís a návrhů kostýmů.

Mezinárodní porota výstavy, která se v Lidicích sešla na tři dny, měla opravdu plné ruce práce a jednoznačně označila letošní hodnocení za nejnáročnější. Přes všechny peripetie vyplývající z množství exponátů chci však jednoznačně označit tuto práci za jednu z nejzajímavějších, nejbohatších, nejplastičtějších a nejbarevnějších, jaké si umějí čtenáři představit.

→ Zajímalo by nás, co se stane s těmi pracemi, které neprošly sítím poroty?

ZUŠ Mladá Boleslav

Oceněné práce, kterých bývá každoročně kolem 1400 a které jsou vystaveny v expozici od června do října daného roku, si ponecháváme a po skončení ročníku z nich vytváříme putovní výstavy – v letošním roce jsme například zaslali vybrané kolekce kreseb do Afghánistánu, Argentiny, Norska, Belgie a na Kubu, do konce roku jsou ještě plánovány výstavy ve Velké Británii, Makedonii, Slovinsku, Maďarsku a Iráku.

Jak je ale patrné z množství prací, které do výstavy přicházejí, mnoho jich zůstane neocenoeno. Protože víme, jak jsou obrázky pro děti důležité a vážíme si jich, mohou si je zástupci škol v Lidicích vyzvednout, případně obrázky nabízejí různým institucím k dekoraci a zároveň propagaci výstavy.

→ Už pátým rokem jste kurátorkou této neobyčejné výstavy. Zaznamenala jste za tu dobu něco, co vás překvapilo, potěšilo? Například účast zemí, o nichž byste to nepředpokládala, nebo přístup dětí k zpracování témat?

Vzpomínám si například na jednu zajímavou situaci z loňského ročníku, kdy mi přišel nečekaný e-mail od paní z městečka Lidice v daleké Panamě. Psala o tom, že v panamských Lidicích bydlí jen krátce a že předtím bydlela v Caracasu ve Venezuele, kde se také nalézá část pojmenovaná po Lidicích (*po Lidicích je dnes ve světě pojmenováno 73 měst a obcí, pozn. red.*), což jí přišlo symbolické a vnuklo jí myšlenku propojení těchto míst s Lidicemi v Čechách. Zaslání dětských kreseb do výtvarné výstavy se ukázalo jako jedna z nejlepších možností – požádala jsem ji tedy, aby navštívila místní školu a poprosila děti, aby se do výstavy zapojily – téma loňského ročníku

Tady bydlím, to jsem já bylo pro ně ideální. Ze zasláné kolekce, kterou jsme do Lidic obdrželi, byli porotou oceněni tři malí výtvarníci, jejichž diplomy byly zaslány na konzulát ČR v Panamě. Děti pak byly pozvány na návštěvu konzulátu, aby si své diplomy převzaly osobně – pro zajímavost uvádím, že hlavní město je od panamských Lidic velmi vzdálené a že ho tyto děti do té doby nenavštívily. Cesta pro ně proto byla obrovským zážitkem, poprvé byly tak daleko od domova, poprvé v hlavním městě, poprvé jely výtahem a poobědvaly s konzulem České republiky.

Podobným způsobem pracují i další české zastupitelské úřady ve vzdálených zemích. Kontaktují děti, jejichž práce se dostaly do vítězné kolekce, uspořádají pro ně slavnostní program na ambasádě, kde jim jsou předány diplomy a malé dárky, poděkují za účast v soutěži, promítnou film, pohádku.

Díky spolupráci se zastupitelskými úřady ČR v zahraničí je lidická výstava jedinečná, neboť velká většina oceněných dětí nedostane diplom poštou, jako je tomu u ostatních mezinárodních soutěží, ale ocenění jim předává zástupce velvyslanectví České republiky a program, který pro ně připravuje, jim přiblíží historii i současnost České republiky. To, myslím, žádná jiná soutěž nenabízí.

Další zajímavá zkušenost je z Jižní Ameriky. Asi před pěti lety dostala za svou práci čestné uznání brazilská dívka z Rio de Janeira. Dívka neměla rodiče, bydlela u své tety, kde se jí velké péče nedostávalo – byla tak trochu přítěží. Ve chvíli, kdy byl dívec předán českým konzulem diplom a její fotografie se objevily v místních novinách, její postavení se v rodině rázem změnilo – stala se jejím váženým a obdivovaným členem, její pýchou.

Ani v letošním ročníku nebyla o podobné zajímavosti spojené s výstavou nouze – učitelka z malé srbské vesničky mi psala, jak rády se děti zapojily do soutěže a s jakou radostí malovaly. K tomu však, aby mohly ztvárnit téma *divadlo*, jim učitelé představení nejdříve museli ukázat, neboť děti v divadle ještě nikdy nebyly. Tak učitelský sbor nastudoval divadelní hru, kterou dětem o Vánocích zahrál.

→ U nás i na Slovensku fungují umělecké školy, v nichž mají děti možnost vyzkoušet si různé tvůrčí techniky. Mnohé z prací, které do vaší

Button Laura (14 let), Chancy School, Herts – Velká Británie

soutěže přicházejí, jsou právě z uměleckých škol. Máte informace, jak je to s tímto typem školství v jiných zemích?

Příznám se, že poznat systémy a možnosti uměleckého vzdělávání dětí jednotlivých zemí, které se výstavy účastní, mě od začátku velmi lákalo. Proč jsou práce od dětí z různých zemí tak rozdílné výtvarně úrovně? Jaké typy škol děti mohou navštěvovat a jak jsou pro ně dostupné? Jak to, že práce od dětí z východní Evropy každoročně o tolik převyšují svou výtvarnou úroveň práce ze západní části Evropy, USA či Kanady?

Tyto otázky samozřejmě nemohou být zodpovězeny pouze na základě výtvarných děl, která do Lidic přicházejí a která často netvoří dostatečný reprezentativní vzorek konkrétní země. Přesto si mohu bez uzardění dovolit po zkušenostech několika ročníků výstavy vyzdvihnout dlouholetou tradici kvalitního systému výtvarného školství nejen v naší republice, ale i na Slovensku, v zemích bývalého Sovětského svazu a Jugoslávie, v Bulharsku, Polsku nebo Rumunsku. Práce českých dětí, které navštěvují základní umělecké školy, vynikají dobře zvládnutým prostorem a plochou, množstvím použitých výtvarných technik, kvalitou, kreativností a nápaditostí. Z prací je poznat, kolik času dětem pedagogové výtvarníci věnují a na jak vysoké úrovni s dětmi pracují.

Na druhou stranu však mohu upozornit na zajímavý moment poznávání umění v již zmíněných státech západní Evropy. Ve Velké Británii například děti pravidelně zpracovávají během roku na téma výtvarné umění celé projekty, které je vybízejí k samostatným návštěvám galerií a muzeí, vyhledávání potřebných informací v knihách i na internetu a vytváření vlastních názorů na dané téma, které se nebojí prezentovat před svými

spolužáky. Právě ve Velké Británii jsou vzdělávací programy galerií určené pro různé věkové skupiny dětí i pro rodiny s dětmi velmi žádané, v galeriích je běžné narazit na hloučky dětí, které posedávají na zemi před uměleckými díly, naslouchají výkladům lektora a posléze pod jeho vedením tvoří vlastní díla. To je zase něco, co bychom se my mohli učit od nich.

→ Kultura je u nás jednou z oblastí, která se v posledních letech potýká s nedostatkem finančních prostředků. Projevilo se to i na právě pietních vzpomínkách 70. výročí lidické tragédie a na vaší výstavě?

Přesto, že finanční prostředky se rok od roku snižují a stále bojujeme s nedostatečným počtem pracovníků i nedostatečným prostorem, pevně doufáme, že to na kvalitě a organizaci výstavy dětských prací, stejně jako na organizaci dalších akcí Památníku Lidice, kterých bylo a ještě bude v letošním jubilejním roce mnoho, není vidět. Obě výročí, a nejen ony, nás k tomu zavazují.

→ Vedle své práce kurátorky dětské výstavy jste také vedoucí Lidické galerie, v jejichž prostorách je vystavena cenná sbírka evropských výtvarných děl druhé poloviny 20. století – tzv. Lidická sbírka. Můžete připomenout okolnosti jejího vzniku a zmínit některé zajímavé přírůstky z poslední doby?

Lidická sbírka, kterou v roce 1966 inicioval britský lékař a zakladatel hnutí *Lidice Shall Live* (*Lidice budou žít*) sir Barnett Stross, byla vytvořena z darů od umělců z celého světa, kteří svým příspěvkem do sbírky výtvarného umění vyjadřovali protest proti zvlíci a násilí.

Sbírka dnes obsahuje přes 430 exponátů z 34 zemí světa, její hodnota se pohybuje v řádu stovek milionů korun. Utvářela se ve třech fázích – v letech 1967–1969 bylo shromážděno 357 děl, díky berlínskému galeristovi René Blockovi byla v roce 1997 obohacena o 53 děl významných německých výtvarníků a od roku 2000 do současnosti přibývá do sbírky 5–10 děl ročně.

K nejznámějším patří nepochybně obraz Gerharda Richtera „Onkel Rudi“ (Strýc Rudi), který umělec daroval Lidicím v roce 1967 a na kterém ztvárnil postavu svého strýce, který zahynul během války. Za zmínku stojí, že obrazy Gerharda Richtera se nenacházejí doposud v žádné jiné ve-

řejné sbírce v České republice. Z dalších významných německých umělců zastoupených ve sbírce mohu zmínit Josepha Beuyse, Sigmara Polkeho, Wolfa Vostela, Jörga Immendorfa, Jochena Gerze, z českých autorů nemohu zapomenout na díla kladenských rodaček Květy a Jitky Válových, Kurta Gebauera, Karla Malicha, Josefa Jíry, Evy Kmentové nebo Olbrama Zoubka. Právě syn Evy Kmentové a Olbrama Zoubka – Jasan Zoubek – daroval do sbírky jedno z posledních děl a umístil ho do zahrady Lidické galerie.

V současné době je naším hlavním úkolem kvalitní prezentace sbírky, její zpřístupnění širokému spektru návštěvníků a zpracování průvodce i komplexního katalogu všech děl. Od března je nová expozice doplněna vizuální projekcí a pracovními listy pro děti.

→ Tragický osud obce Lidice a jejich obyvatel je znám a připomínán i díky svědkům a pamětníkům, kteří přežili. Pomalu však odcházejí a před dalšími generacemi stojí úkol, jak na Lidice nezapomenout. Máte představu jak k tomu přistupovat, aby byla pravda zachována i pro další generace?

To je samozřejmě problém všech památníků, které uchovávají paměť historických událostí. Všichni si uvědomují, že to bez pamětníků, přímých účastníků událostí nebude lehké, nejvíc moje kolegyně ze vzdělávacího oddělení a ředitel Památníku Lidice, který akce, při nichž se setkávají přeživší lidické ženy a děti se studenty a dalšími zájemci o besedy, velmi podporuje. Přímá výpověď pamětníka se nedá ničím nahradit, setkání s ním učiní návštěvu Lidic nezapomenutelnou.

Velkou předností Památníku Lidice je nadčasová multimediální expozice muzea, která přibližuje lidickou tragédii výjimečným způsobem – formou fotografií, filmů, videí a několika zachovanými předměty. Hlavní motiv však není množství informací, které se na návštěvníka sesypou – naopak – hlavními jsou zde city a pocity, vizuální vjemy.

Bez pamětníků to bude smutnější, chudší i složitější, ale pevně doufám, že díky Lidické sbírce, dětské výtvarné výstavě i práci Památníku Lidice bude možné v započaté práci pokračovat a udržovat vzpomínku na lidickou tragédii i v budoucnosti.

**Za odpovědi děkují
LENKA ŠIMKOVÁ a OLGA VAŠKOVÁ**

Byli jsme u toho...

Ve středu 30. května dopoledne za příjemného jarního počasí byla zahrada Lidické galerie v dětském obležení. U dlouhých stolů mohly děti kreslit, modelovat a hrát si až do chvíle, než začal hlavní bod programu – předávání medailí a cen za umístění ve 40. ročníku Mezinárodní dětské výtvarné výstavy Lidice 2012.

V hodinu H se prostranství před pódiem zaplnilo do posledního místečka malými výtvarníky a jejich doprovodem, vzácnými hosty a dalšími účastníky této výjimečné chvíle. K slavnostní atmosféře velkou měrou přispěl dětský pěvecký sbor dětí z Japonské školy v Praze, který své vrstevníky pozdravil několika japonskými písničkami.

Poté nastalo to hlavní – předávání cen. Medaile Lidická růže převzali dětští výtvarníci z České republiky, a také dva ze vzdálené Rigy, Cenu poroty si přijeli převzít žáci turecké školy Kocaeli Bahcesehir Koleji.

A teď trochu statistiky: z došlého počtu 26 064 exponátů ze 67 zemí porota vybrala a ocenila 1434 prací, z toho 269 autorů získalo medaili Lidická růže; z posuzovaných zahraničí děl (došlo jich 17 404) bylo oceněno 724, z toho medailí 122; české děti na letošní výstavu připravily 6336 prací, z nichž 531 získalo ocenění, z toho 104 me-

daili; slovenské školy zaslaly 2295 exponátů a bylo jim uděleno 179 ocenění, z toho 43 medailí. Z českých škol si nejlépe vedly ZUŠ Kolín, ZUŠ Háje ve Slezsku, ZUŠ F. X. Richtera Holešov, ZUŠ Humpolec, ZUŠ Most, ZUŠ Prostějov a ZUŠ Strakonice.

Po dlouhém ceremoniálu dětem pořádně vyhládlo, čekal je oběd a po něm ještě divadelní představení pohádky. Před tím však došlo k slavnostnímu přestřižení pásky a otevření letošního jubilejního ročníku dětské výtvarné výstavy. Popsat všechnu tu barevnost, nápaditost, fantazii, originalitu exponátů a celkovou atmosféru slovy moc nejde. Chce to vidět a zažít. Dá se říct, že to byl pro nás hezký a úspěšný den.

V Lidické galerii bude výstava otevřena do 31. října 2012, v listopadu 2012 se přestěhuje do lotyšské Rigy a o měsíc později do Vilniusu v Litvě. Po skončení mezinárodních instalací bude soubor prací v menším rozsahu k vidění i na dalších místech ČR, například v Galerii ZUŠ Most. V případě zájmu je možné zapůjčit putovní soubory vybraných prací do knihoven, škol či jiných kulturních zařízení. Více informací o výstavě je na www.mdvv-lidice.cz.

– OVA –
Foto Lenka Šimková

Dary v knihovně

Knížní dary se ve všech knihovnách vyskytují poměrně často. Rozhodnutí čtenáře, že knihy odveze do knihovny, nastává většinou v případě, že podědí domácí knihovnu po rodičích, rozhodne se vymalovat nebo přestěhovat. Méně často se pak v darech objevují tituly nové – špatná koupě, nevyžádaný dárek, knihy se domů už opravdu nevejdou...

Městská knihovna v Praze soustřeďuje více než dvoumilionový fond a má 42 poboček po celém městě. Jejich přístup k přijímání darů byl velmi různorodý a informování uživatelů tak poměrně komplikované. Proto bylo rozhodnuto, že se agenda knižních darů sjednotí a zastřeší projektem *Dejme knihám další šanci*.

Kdy a kam?

Projekt byl zahájen koncem ledna, kdy byly všechny pobočky vybaveny boxy (krabice Samla), které jsou určeny právě na čtenářské knižní dary. Box je umístěn přímo v půjčovně a označený názvem projektu. Knihovník z něj knihy vybírá podle potřeby a dále s nimi pracuje – třídí je na ty, které knihovna do fondu připiše a které se využijí v dalších aktivitách. Všechny pak dále odesílá do Odboru knihovních fondů k dalšímu zpracování.

Co?

Kromě budování image knihovny jako místa, kde to s knihami umějí, sleduje projekt *Dejme knihám další šanci* samozřejmě i další cíl, v dnešní době úspor více než důležitý. Získat do fondu knihovny zajímavé/čtivé/upotřebitelné knihy, které obohacují nebo obmění nabídku titulů zejména nejmenších poboček. Proto je také při komunikaci s veřejností obsažena i informace o tom, jaké knihy knihovně udělají největší radost. Jsou to tituly nové (ne starší než pět let), čtivé žánry (detektivky, čtení hlavně pro ženy, fantastika, horor) nebo takové, které patří ke stále půjčované klasice a jsou tedy v knihovně viditelně „očtené“.

Projekt přinesl knihovně od ledna do dubna 650 titulů připsaných do fondu a tisíce vyříděných. Což jsme tak trochu očekávali. První informace o projektu totiž vyvolala čtenářskou reakci – vytřídím si domácí knihovnu a zbavím se toho, co už nečtu a nikdy číst nebudu. Proto je na informování o potřebných knihách dán velký důraz v stále probíhající navazující komunikaci.

Dostaly další šanci

Foto archiv knihovny

Přes 600 připsaných titulů pak zabírá celou šíři knižní produkce – nejvíce se objevují detektivky (včetně Stiega Larssona), následuje současná česká próza (Nesvadbová, Viewegh, Obermannová), dětské knihy (Brezina, McCombie, Rowlingová), světová próza (řada Světové knihovny z Odeonu), ale najdou se i perličky z „naučky“ – design, architektura, historie.

Komunikace

Projekt *Dejme knihám další šanci* je plánován jako dlouhodobý s dalším vývojem. Dostane vlastní vizuální podobu a z ní odvozené využití, jako je např. razítko do připsaných knih, projektová webová stránka, záložky, samolepky. V dalším kroku se pak počítá i se zapojením osobnosti, která svojí účastí v komunikaci projekt podpoří.

Dary–nedary

Jak jsem zmínila výše, tisíce knih se pro připsání do fondu z nějakého důvodu nehodilo. Ty chce-

me využít v dalších aktivitách zaměřených na sdílení knih mezi čtenáři – **Čtenáři čtenářům a Dny pro výměnu knih.**

Projekt *Čtenáři čtenářům* probíhá v některých pobočkách, jež čtenářům v prostorách knihovny nabízejí nepřípsané knihy k rozebrání. *Den pro výměnu knih* je pak jednorázovou akcí, kterou knihovna vyhláší asi třikrát do roka. V daném termínu mají čtenáři možnost přinést svoje knihy na výměnu a z nabídky si vybrat jiné. Nepřípsané dary slouží jako základ na začátek. Na letošní rok jsme naplánovali *Den pro výměnu knih pro děti a mládež (Bambiriáda)*, *Den pro výměnu fantastiky (CONiáš)* a *Den pro výměnu knih XL (Týden knihoven)*.

Více informací o projektu a jeho prvních výsledcích naleznete v článku *Dejme knihám další šanci*

šanci (<http://www.mlp.cz/cz/novinky/275-dejme-kniham-dalsi-sanci/>) a *Dali jste knihám další šanci* (<http://www.mlp.cz/cz/novinky/310-dali-jste-kniham-dalsi-sanci/>) na webu MKP.

Projektu předcházela průzkum mezi čtenáři, v němž jsme se dotazovali i na ochotu darovat knihovně knihu. Těž je možné si přečíst stručnou zprávu o jeho výsledcích – *Zeptali jsme se v roce 2011* (<http://www.mlp.cz/cz/novinky/325-zeptali-jme-se-v-roce-2011/>).

Uplatnění absolventů oboru Informační studia a knihovnictví FF MU v Brně

Šetření mapující uplatnění absolventů oboru Informační studia a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně (dále KISK) bylo realizováno v lednu letošního roku. Výzkum s hlavním cílem zjistit, kde a na jakých pracovních pozicích se absolventi KISK uplatnili, doposud uskutečněn nebyl. Byl tedy vůbec prvním od akreditace oboru v roce 1992.

Úvod

Výzkumy související s uplatněním absolventů na trhu práce probíhají pravidelně, avšak jsou vztahovány na celou Masarykovu univerzitu, a tudíž i jejich výsledky mají spíše obecný charakter. Potřeba uskutečnit šetření v rámci zmíněného oboru vzešla jednak z čistého zájmu, kde všude bývalí studenti pracují, ale především ze stále nejasné profilace oboru KISK. Veřejnosti je tomuto oboru přičleňováno často pouze samotné knihovnictví a jeho transdisciplinární rozsah je tak opomíjen. Profilace

absolventa záleží především na studentovi. V průběhu studia absolvuje kromě povinných také volitelné předměty, a tak má možnost soustředit se mimo jiné na předměty fakulty informatiky či sociálních studií, ale i dalších. V konečném důsledku může jeden student volit klasické knihovnické vzdělání, naopak jiný může preferovat orientaci např. na nové technologie. Tento obor tak zahrnuje aspekty věd nejen humanitních, ale i technických.

Výsledky z realizovaného výzkumu by se měly stát přínosnými pro studenty KISK a pomoci jim v otázkách jejich uplatnění, ale také by mohly přinést jasnější představu o charakteru tohoto oboru.

Empirická část

Za výzkumnou metodu bylo zvoleno on-line dotazníkové šetření, které bylo absolventům rozesláno na e-mailové adresy, případně účty na Facebooku (zde se jednalo ale pouze o 25 účtů). Obesláno bylo 426 absolventů KISK, navrátilo se 202 odpovědí (47 %). Dokončených

dotazníků přišlo 156, zbylých 46 nebylo zodpovězených kompletně.

První okruh otázek se týkal obecné charakteristiky respondentů – tj. rok absolvování, forma studia (prezenční/kombinovaná), pracovní zkušenosti v průběhu studia, studium jiné vysoké školy a další. Druhá část byla zaměřena na aktuální uplatnění. Důraz byl kladen na rozdíl komerční sféry/ostatní (např. státní správa, veřejné instituce atp.), přičemž byly zároveň rozlišeny knihovní a neknihovní pracovní pozice. Třetí část přináší odpovědi na otázky ohledně přínosu studia na KISK. Otázky byly škálové a otevřené, ty pak zjišťovaly konkrétní kompetence ze studia využívané v praxi, a naopak ty, jež absolventům v praxi chyběly.

Charakteristika respondentů

Vzorek respondentů se skládal především z absolventů posledních čtyř let, tedy rozmezí 2007 až 2011. Konkrétně tvořilo 26 % respondentů absolventy za rok 2011 a 55 % za rok 2007 až 2010. Pouhých 19 % pokrývalo roky 2000 až 2006.

Výsledky v dosaženém vzdělání – bakalářské /magisterské – dopadly víceméně srovnatelně; magisterským stupněm ukončilo své vysokoškolské vzdělání 53 % respondentů, menší část (47 %) absolvovala pouze bakalářský program. Zjišťována byla také forma studia – cca dvě třetiny studovaly KISK prezenčně, zbývající třetina se řadila mezi kombinované studenty.

Další otázka zkoumala, zda absolventi studovali kromě KISK také jinou vysokou školu. Celkem 72 % respondentů však na tuto otázku odpovědělo záporně. Nejčastějšími kombinacemi uváděnými zbylými 28 % byly další obory na Filozofické fakultě MU.

Zajímavá zjištění přinesla otázka týkající se pracovních zkušeností během studia – 91 % respondentů v době studia pracovalo na částečný či plný úvazek anebo patřili mezi OSVČ.

Více než tři zaměstnání nevyměnilo 96 % respondentů a většina z nich (65 %) uvedla, že stále pracuje na své první pracovní pozici.

Současné uplatnění absolventů

Mezi zaměstnané patří 81 % dotazovaných, 4 % zaměstnaná nejsou. Zbytek tvoří téměř vyrovnané ti, kteří stále studují nebo jsou na rodičov-

ské dovolené. Nejvíce (62 %) respondentů pracuje v Jihomoravském kraji, druhou nejčastěji uváděnou oblastí byla Praha (11 %).

Další okruh otázek se týkal pracovních oblastí od absolvování studia. Z výsledků připadlo nejvíce na knihovní služby (37 %), vzdělávací činnost (20 %) a IT (12 %).

Z hlediska rozdělení na komerční/nekomerční oblast při současném uplatnění na trhu práce připadají dvě třetiny respondentů na oblast nekomerční. Konkrétně jde o zaměstnance knihoven, vzdělávacích institucí či státní správy. Zbylá třetina pracuje v komerčním sektoru. Dále bylo uplatnění rozlišováno s ohledem na pracovní pozici (viz úvodní kapitola). Třetina respondentů pracuje na knihovní pozici, další dvě třetiny zastávají nejčastěji manažerská místa či pozice spojené se vzděláváním (zájemcům o podrobnější informace o konkrétních pracovních pozicích doporučujeme nahlédnout do příloh v plné verzi výzkumné zprávy – viz el. verze Čtenáře).

Celkově se jedná o téměř pravidelné (třetinné) rozdělení absolventů mezi knihovní pozice v nekomerční oblasti, neknihovní pozice v nekomerční oblasti a neknihovní pozice v komerční oblasti.

Dále byl zjišťován vliv stupně vzdělání na oblast pracovního uplatnění, přičemž u respondentů s bakalářským stupněm jde převážně (40 %) o pozice knihovní v nekomerční oblasti, anebo o komerční oblast. Neknihovní pozice v nekomerční oblasti jsou naopak více zastoupeny (40 %) dotazovanými z magisterského stupně. Výsledky neukázaly výraznější vliv formy studia na pracovní pozice ani zde nejsou patrné rozdíly mezi těmi, kteří pracovali, a naopak nepracovali během studia či studovali jinou vysokou školu.

V oblasti platového ohodnocení spadá většina z absolventů (71 %) do rozsahu mezi 10 001 až 30 000 Kč. Z toho se 49 % řadí mezi 10 001 až 20 000 Kč a 32 % je v rozmezí 20 001 až 30 000 Kč. S ohledem na pracovní pozice patří mezi nejvýše ohodnocené ti, kteří pracují na neknihovních pozicích v komerční sféře, naopak nejnižší plat mají zaměstnanci na knihovních místech.

Celkem 81 % respondentů uvedlo, že jsou ve své současné práci spokojeni.

Přínos studia pro současné zaměstnání

Další zkoumanou částí bylo hodnocení přínosu studia na KISK. Absolventi hodnotili přínos jednotlivých aspektů studia (získané poznatky, kontakty, závěrečná práce, studijní projekty) pro své zaměstnání.

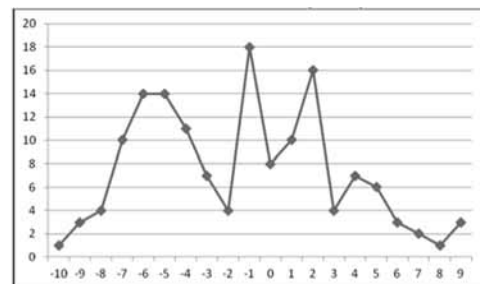
Poznatky získané během studia hodnotilo jako přínosné 59 % respondentů (jednalo se převážně o absolventy na neknihovních pozicích v nekomerční oblasti). Kontakty nasbírané během studia využívá 44 % respondentů (převážně absolventi na knihovních a neknihovních pozicích v nekomerční oblasti), 36 % dotazovaných získalo svou práci na základě diplomové práce (převážně absolventi na neknihovních pozicích v nekomerční oblasti). Pouze 16 % vnímá jiné studijní aktivity (projekty, seminární práce apod.) jako přínosné pro získání práce (opět převážně absolventi na neknihovních pozicích v nekomerční oblasti).

V rámci výzkumu jsme chtěli také zjistit, které kompetence sami absolventi definují jako potřebné pro svou práci a které z nich získali během studia na KISK, nebo jinou cestou. Nejčastěji zmiňovanou kompetencí, která byla získána či rozvinuta během studia, byla schopnost vyhledávání a práce s informacemi, mezi další často zastoupené patří soft-skills (např. týmová spolupráce nebo prezentační dovednosti), PC gramotnost (např. základy HTML nebo práce s Microsoft Office), dále například specifické knihovní dovednosti, projektový management, marketing a PR.

Mezi nejčastěji zmiňované kompetence, které absolventům KISK chyběly, patří specifické knihovní činnosti (převážně jmenná a věcná katalogizace). Dalšími byly nedostatečné znalosti praktického chodu knihovny a dále projektový management, marketing a PR. (Tato oblast byla mezi získanými kompetencemi zmíněna 21krát, mezi postrádanými 16krát). Dále absolventi postrádali soft-skills a ekonomické základy.

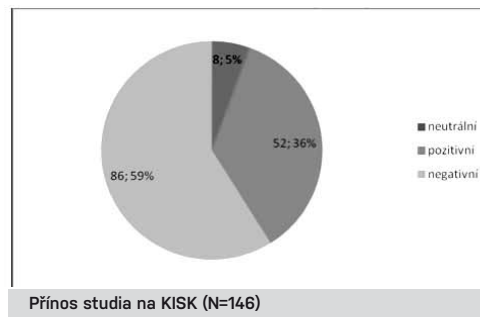
Na základě škálových otázek, u nichž jsme přidělili jednotlivým odpovědím číselné hodnoty, jsme sestavili graf mapující rozložení absolventů na stupnici znázorňující vnímání studia na KISK jako maximálně přínosného (+10) či maximálně nepřínosného (-10). Nejvíce re-

spondentů (12 %) se nachází na pozici -1, dalších 11 % na pozici +2, 10 % respondentů na pozici -5 a stejné procento na poloze -6. Žádný respondent nedosáhl krajní pozitivní pozice, jeden dosáhl krajní pozice negativní.

Přínos studia na KISK (N=146)

Z celkového pohledu (souhrn pozitivních, negativních a neutrálních pozic) vnímá téměř 60 % absolventů studium jako spíše nepřínosné, 36 % jako přínosné a 5 % jako neutrální.

Přínos studia na KISK (N=146)

Závěr

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, kde a na jakých pracovních pozicích se absolventi Informačních studií a knihovnictví uplatnili, a zda se jim jeví studium pro zaměstnání přínosné. Jak již bylo zmíněno, pojetí tohoto oboru je transdisciplinární, a proto i směr, jakým se absolventi ubírají do praxe, není jednoznačný. Výzkum však ukázal, že se rovnoměrně uplatnili na knihovních pozicích v nekomerční sféře, neknihovních pozicích tamtéž a na neknihovních pozicích ve sféře komerční.

Na základě odpovědí u otevřených otázek, které zjišťovaly konkrétní pracovní postavení a náplně pracovní činnosti, se absolventi uplatňují na pozicích od klasické knihovní činnosti (katalogizace, výpůjční služby atp.) přes administrativní místa, IT specialisty, odborné garandy, projektové manažery, marketingové a PR

specialisty až po jednatele a ředitele firem a další. Škála možností je tak velmi široká. V úvodu již bylo také zmíněno, že profilace studia se odvíjí spíše od individuálního výběru předmětů, s čímž souvisí i budoucí nasměrování do praxe.

I přesto, že se celkový obraz výsledků týkající se vnímání přínosnosti studia na KISK pohybuje v negativních hodnotách, měli bychom

se na ně dívat v kontextu celé fakulty. Na 70 % absolventů Filozofické fakulty označilo studium za „příliš teoretické“. V rámci Masarykovy univerzity je takto spolu s Filozofickou fakultou vnímána také Ekonomicko-správní fakulta.¹ Pohled absolventů KISK na přínos studia tedy koresponduje s vnímáním fakulty jako celku.

DAGMAR BENEŠOVÁ 341801@mail.muni.cz
TEREZA HONSOVÁ

ODKAZY:

- 1) NEKUDA, Jaroslav a Tomáš SIROVÁTKA. Uplatnění absolventů Masarykovy univerzity 2007–2008 v praxi. Brno: Masarykova univerzita, 2010., s. 42–43. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/1499/metodika/rozvoj/kvalita/Pruzkum_uplatneni_2007_08_WEB.pdf.

PTÁME SE VÁŽNĚ – NEVÁŽNĚ

Berete si s sebou letos na dovolenou knihu/y? A v jaké podobě – tištěné či elektronické?

Mgr. Blanka Konvalinková (Krajská vědecká knihovna v Liberci)

„Na dovolenou si knihu beru vždycky, ne vždy ji ale stihnu přečíst. Moje dovolená je někdy tak aktivní (výlety do hor, jízdy na kole atp.), že nezbyvá na knížku čas. Letos ale plánujeme pár dní u moře a už vím, že si s sebou vezmu několik životopisných knih – třeba o švédské herečce Liv Ullmannové nebo o některém z našich či světových malířů. Vlastní čtečku e-knih zatím nemám, i když tu knihovni jsem si samozřejmě už před časem vyzkoušela.“

Mgr. Marcela Güttnerová (Městská knihovna Litvínov)

„Na dovolenou si určitě papírovou knihu vezmu. Listování tištěnou knihou mě baví víc. Nicméně, protože se mi horší zrak a na čtečce se dají zvětšit písmena, vidím budoucnost v elektronické podobě ☺.“

Mgr. Ivo Kareš (Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích)

„Knihy si na letošní dovolenou vezmu určitě, beru si je totiž pokaždé. A pokaždé zápasím s místem a nosností zavazadel a z připravené kopičky knih některá musí zůstat doma. Přesně na tuhle opakující se situaci jsem si vzpomněl, když jsem poprvé držel v ruce čtečku e-knih. Jenže ty knížky, které si na dovolenkovou kopičku skládám, ještě většinou svou e-podobu nemají – takže i letos potáhnu těžký batoh a zase v něm nebude všechno. Ale třeba příští rok už...?“

PhDr. Karel Sosna (Parlamentní knihovna ČR)

„Ano, beru, protože úspěšnost běžné odpočinkové dovolené odměňuji již dlouhá léta právě počtem přečtených knih. Zatím tištěných. Čím jich přečtu více, tím jsem spokojenější a cítím se i odpočatější. Na poznávací dovolenou, jako tomu bude tento rok, si však beru knihu jenom jednu. Většinou se jedná o básně, protože nezaberou tolik času a touhu po četbě mi ukojí. Letos však učiním výjimku a budu si číst v knize Davida Ratha *Významní čeští pravcoví politici* (ISBN 978-80-904600-0-3).“

PhDr. Jan Meier (Městská knihovna v Broumově)

„Nevím, jak to s mou letošní dovolenou bude, přiblížím tedy tu loňskou, kterou jsem celé tři dny trávil na Valašsku a jel tam vlakem přes půl republiky. Vezl jsem si s sebou jednu knihu ve čtečce a jednu v batohu. A k oběma jsem si během těch hodin cesty stačil koncipovat recenze. Takhle to vypadá s mými dovolenými. Avšak i mimo ně – když mám jet víc než hodinu hromadným prostředkem, bez knihy to nejde! Většinou je papírová.“

Prezentace osobních knihoven v prostředí internetu

O fondech osobních knihoven a projektu *Informační systémy zpřístupňující knihovni celky osobností kultury jako součást národního kulturního dědictví*, který se tímto segmentem historického kulturního dědictví zabývá, byl ve *Čtenáři* uveřejněn článek před třemi lety. Během nich byl projekt realizován a oficiálně ukončen, problematika zkoumání osobních knihoven je však na Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze rozvíjena i nadále, výsledky projektu jsou stále využívány a rozšiřovány. V návaznosti na uveřejnění publikace *Osobní knihovna Karla Čapka* bude v následujícím článku představen projekt samotný a jeho hlavní výstupy.

Pozůstalostní sbírky osobností, které pro kulturu, vědu či další oblasti lidské činnosti něco znamenaly, obsahují památky dokládající události, vývoj života a díla těchto osob, měly by proto zůstat uchovány jako součást kulturního dědictví každého národa. Mezi tyto sbírky patří vedle osobních předmětů a písemných pozůstalostí také knihovní fondy – osobní knihovny, jejichž studiem je možno získat nové informace o životě vlastníka (čtenáře), jeho citovém, intelektuálním a profesním zráním, kontextu geneze jeho díla, vztahu ke knize a krom toho i soudobé literární produkci ve smyslu knižní kultury.

Na Ústavu informačních studií a knihovnictví je problematika zkoumání osobních knihoven zastoupena ve výběrovém praktickém semináři, v němž je vytvářen prostor pro samostatnou badatelskou činnost posluchačů, která ústí často v absolventské práce.

Z důvodu nedostatečné informovanosti odborné a laické veřejnosti o tomto výjimečném

segmentu kulturního dědictví se v roce 2006 oblast zkoumání osobních knihoven spojila s dalším tématem zastoupeným ve výzkumném a pedagogickém profilu ústavu – problematikou širokého zpřístupňování kulturního dědictví v prostředí internetu. Po schválení poskytovatelem grantové dotace – Ministerstvem kultury ČR – byla započata realizace výše zmíněného projektu zaměřeného na široké zpřístupnění výsledků zkoumání sbírek osobních knihoven (novodobých fondů 19. a 20. stol.), a to prostřednictvím internetu, tj. způsobem korespondujícím s nároky dnešních uživatelů a začleňujícím tento segment kulturního dědictví mezi ostatní.

Hlavním výstupem projektu byl prototyp obsahově specializované digitální knihovny. Primárním důvodem a základním východiskem k vytvoření této webové aplikace byla naprostá absence podobného zdroje a právě zmíněný fakt, že paměťové instituce téměř nezveřejňují data o knižních osobních fondech ve svých sbírkách.

Přesto, že je tematika osobních knihoven zastoupena v poměrně hojné míře v literatuře v podobě soupisů a statí o jednotlivých sbírkách, možností zpřístupňování informací o fondech knihoven osobností v prostředí internetu byla v době předkládání projektu i po jeho skončení věnována minimální pozornost (v ČR i v zahraničí).

V zahraničí existuje několik webových informačních zdrojů věnujících se tomuto tématu, jedná se však spíše o prosté webové stránky s lépe či hůře strukturovanými seznamy dokumentů a méně či více detailním popisem individualizujících prvků, jakými jsou dedikace, rukopisné poznámky, vlastnické podpisy atp.

V této formě je prezentován katalog osobní knihovny Williama Faulknera¹ (elektronická verze katalogu vydaného roku 1964). Jedná se

ODKAZY:

- 1) Na adrese <http://www2.lib.virginia.edu/small/collections/faulkner/faulklib.html>.

o seznam svazků osobní knihovny a v nich obsažených individualizujících prvků, avšak bez možnosti interaktivního vyhledávání v seznamu a obrazové informace o těchto nalezených významných elementech.

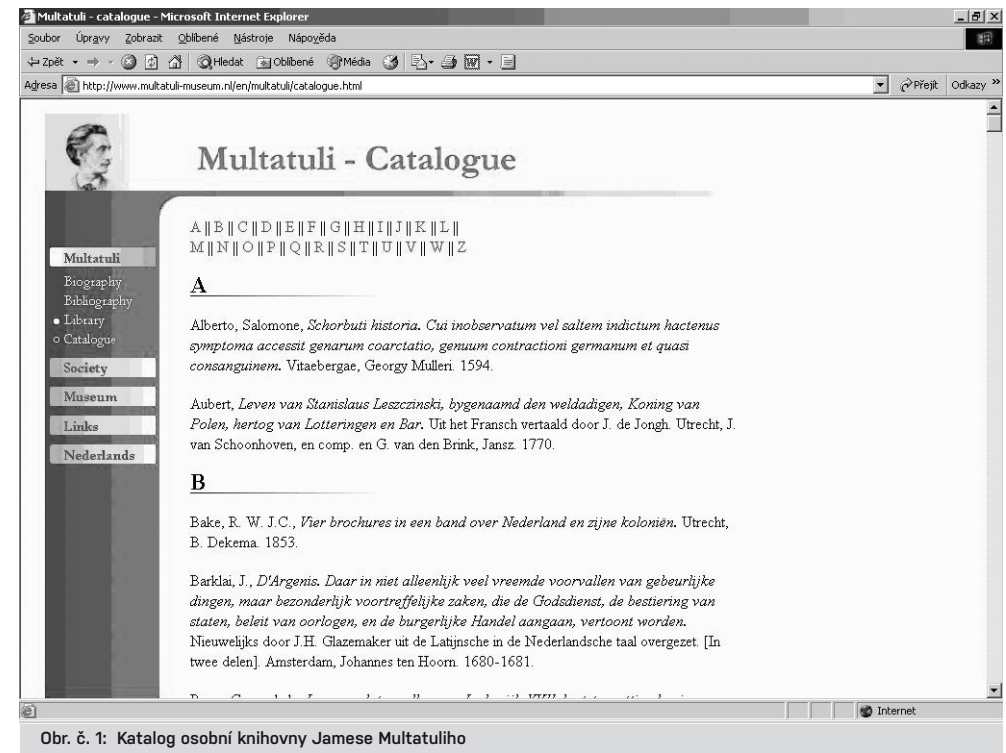
Podobně je zpřístupněn katalog knih z pozůstalosti amerického básníka Robinsona Jefferse² doplněný informacemi o rukopisných vpiscích. O stupeň lepší jsou webové stránky Washington State University v americkém Pullmanu věnované osobní knihovně Virginie Woolfové a jejího manžela Leonarda Woolfa³, na nichž jsou vedle katalogu (vydaného taktéž knižně) s uvedenými a přepsanými individualizujícími prvky zveřejněny obrazové ukázky některých z nich.

Fond osobní knihovny Alfreda Nobela je na stránkách věnovaných jeho osobě⁴ roztřídněn

podle oborů a doplněn abecedním seznamem všech svazků, ovšem bez jakýchkoli bližších informací o individualizovaných svazcích.

Propracovanější jsou stránky muzea věnovaného nizozemskému spisovateli Jamesi Multatulu – Multatuli Museum⁵. Sekce zaměřená na informace o jeho knihovně obsahovala (dnes již na stránkách není k dispozici) katalog knihovny strukturovaný do stránek řazených podle prvního jména příjmení autora publikace. Nezahrnovala však údaje o individualizovaných svazcích a obrazové informace.

V České republice paměťové instituce až na výjimky (Památník národního písemnictví v Praze, Národní archiv v Praze, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje) nezveřejňují v prostředí internetu informace o osobních knihovních fondech, které uchovávají.

Obr. č. 1: Katalog osobní knihovny Jamese Multatuliho

ODKAZY:

- 2) Na adrese <http://www.torhouse.org/lastworddoc.htm>.
- 3) Na adrese <http://www.wsulibs.wsu.edu/masc/onlinebooks/woolfliibrary/woolfliibraryonline.htm>.
- 4) Na adrese http://www.nobelprize.org/alfred_nobel/biographical/library/index-hum.html.
- 5) Multatuli Museum. Library – <http://www.multatuli-museum.nl/en/multatuli/library.html>. V současné době již nedostupné.

Hlavními programovými cíli projektu proto bylo:

- zpřístupnit za použití webové aplikace moderním způsobem odborné i široké laické veřejnosti informace o fondech osobních knihoven význačných osobností české národní kulturní historie převážně 19. a 20. stol., uchovávané ve fondech paměťových institucí na území ČR;

- prohloubit a obohatit stávající poznání o osobnostech vědy, techniky, kultury a umění o nové poznatky vyplývající ze studia dosud nepracované oblasti, a tím přispět i oborům, v nichž dané osoby působily;
- přispět digitalizací dokumentů z těchto celků k ochraně často již velmi ohrožených originálních pramenů a zabránit jejich dalšímu poškozování při fyzickém kontaktu s badateli.

Na počátku tvorby projektu (2006) byly stanoveny výstupy, jejichž existenci řešitelé považovali za zásadní pro propagaci a využití potenciálu fondů osobních knihoven. V přihlášce vytyčená náplň projektu byla však během práce na jeho řešení ve výsledku v mnohém překročena.

Stalo se tak především díky časové změně v harmonogramu, jejímž následkem bylo zpracováno více materiálu, než bylo původně plánováno. Z důvodu stěhování fondu osobní knihovny Mikoláše Alše z depozitáře PNP ve Starých Hradech do nově rekonstruovaného depozitáře umístěného v tzv. „Hájence“ u letohrádku Hvězda bylo zmapování této sbírky, původně plánované jako první a hlavní, přesunuto na další roky realizace projektu a přišla na řadu prakticky jako poslední. Tato obsahová změna byla příspěvkem akceptována a díky ní a rychlému postupu prací bylo namísto slíbených sond do osobních knihoven zpracováno před Alšovou sbírkou dalších pět knihoven (nebo jejich fragmentů). To zároveň umožnilo postupně vyvíjenou metodiku dovést do konečné fáze pro zpracování právě tohoto fondu.

Obsah digitální knihovny

Zpracování osobní knihovny Jaroslava Ježka

Prvním zpracovávaným byl fond knihovny Ja-

ODKAZY:

- 6) Památník J. Ježka je samostatnou sbírkou Národního muzea/Českého muzea hudby.

roslava Ježka (1906–1942) umístěný v původním interiéru „Modrého pokoje Jaroslava Ježka“⁶. Z fondu byly na místě vybírány individualizované svazky podle podrobného soupisu knihovny, který vypracoval dr. Richard Khel, jeden z řešitelů projektu. Poté byly „de visu“ prohlédnuty ostatní svazky knihovny (obsahuje 694 svazků knih a časopisů a 152 hudebnin). Bylo lokalizováno 198 svazků, z nichž byly pořízeny digitální kopie Ježkových autografů, dedikací J. Ježkovi, jeho rukopisných poznámek a dalších individualizujících prvků (zatrhávání v textu a do knih vložené předměty).

Během zpracování tohoto fondu se ukázalo jako vhodné začlenění do skenování (kromě individualizujících prvků) také titulní strany a obálky individualizovaných knih, čímž sice na jedné straně vzrostlo množství práce, ve výsledku však nejsou dané prvky vytrženy z kontextu, uživatel má možnost nahlédnout dokument jako artefakt, obálka a typografická úprava navíc často prezentuje soudobou knižní kulturu.

Zpracování osobní knihovny Zdeňka Fibicha

Jediná dochovaná část osobní knihovny Zdeňka Fibicha (1850–1900), kterou tvoří sbírka hudebnin a hudebně-vědní literatury, je dnes uchovávána jako samostatný fond knihovny Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Individualizované svazky byly vyhledávány podle seznamu knihovny zpracovaného v minulosti pro hudebně-historické účely PhDr. Vlastou Reittererovou, která dala řešitelům tento soupis, indikující individualizující prvky, k dispozici. Bylo lokalizováno 68 z více než 800 svazků hudební části knihovny, z nichž byly pořízeny kopie stránek s Fibichovými rukopisnými poznámkami, otisky jeho vlastnického razítka (z mnoha výskytů bylo obrazově zachyceno několik příkladů, všechny jsou uvedeny v příloženém celkovém seznamu fondu), autografy a dedikacemi.

Rekonstrukce osobní knihovny K. H. Borovského

Svazky z fragmentu původně rozsáhlé knihov-

ny Karla Havlíčka Borovského (1821–1856)⁷ byly dohledávány podle katalogu knihovny, který v 50. letech 20. stol. sestavil podle původních rukopisných Havlíčkových soupisů Pravo- slav Kneidl a publikoval jej ve Sborníku Národního muzea⁸ (původní Havlíčkovy seznamy jsou dnes nezvěstné). Bylo nalezeno 19 svazků ve fondu Literárního archivu Památníku národního písemnictví, v Muzeu Vysočiny v Havlíčkově Brodě, v Knihovně a v Archivu Národního muzea v Praze a v Městské knihovně v Praze. Všechny nesou Havlíčkův podpis, v jednom svazku byly nalezeny (pravděpodobně) Havlíčkovy kresby a přípisky.

Rekonstrukce osobní knihovny Boženy Němcové

Při dohledávání svazků knihovny Boženy Němcové bylo postupováno obdobně. Dohledáno bylo 11 svazků, které byly se vši pravděpodobností v pozůstalosti po B. Němcové předány do Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze a do Muzea Boženy Němcové v České Skalici (kde by se mělo nacházet více svazků předaných muzeu Dorou Němcovou). V těchto svazcích bylo nalezeno pouze několik individualizujících prvků, z nichž přesvědčivé jsou pouze dva – věnování Němcové a poznámka ukazující na vlastnický zápis. Pro dokreslení obrazu knihovny byl použit rukopisný seznam Němcové, který publikoval v roce 1950 Miloslav Novotný a který je dnes nezvěstný.

Zpracování osobní knihovny Karla Čapka

Řešitelům projektu se naskytl výjimečná příležitost ke zpracování a zpřístupnění pravděpodobně v původní podobě dochované osobní knihovny Karla Čapka uložené v soukromých rukou jeho potomků. Byl zpracován soupis této knihovny (2000 svazků), z níž bylo vybráno 503 svazků s Čapkovými podpisy, jemu určenými dedikacemi, jeho rukopisnými poznámkami, vloženými výpisky a korespondencí. Toto zpracování dalo vzniknout v roce 2011 samostatné monografii.

ODKAZY:

- 7) Podle P. Kneidla měla knihovna více než 1200 svazků.
- 8) KNEIDL, P. Havlíčkova knihovna. *Sborník Národního muzea*, řada C, sv. II, 1957, č. 1–2, s. 53–98.

Zpracování osobní knihovny Mikoláše Alše

Jako poslední byla zpracována osobní knihovna Mikoláše Alše umístěná ve fondech knihovny Památníku národního písemnictví v Praze. Původní osobní knihovnu věnovanou v padesátých letech PNP bylo třeba extrahovat z fondu (2700 sv.), který je budován z publikací týkajících se osobnosti M. Alše a jeho díla. Z výsledného tisíce knih bylo vybráno 165 svazků s Alšovými kresbami, dedikacemi, podpisy, vpisky a exlibris a byly pořízeny jejich digitální kopie.

V rámci aplikace byl formou encyklopedických hesel vytvořen seznam **Dalších dochovaných knihoven**, který by měl sloužit jako centralizovaný zdroj informací o sbírkách osobních knihoven (především v ČR). Tento průběžně rozšiřovaný soupis (dnes 200 hesel) je hypertextově propojen se seznamem reprezentujícím geografické rozmístění fondů. V roce 2011 byla aplikace doplněna o externí interaktivní mapu vytvořenou na základě Google Maps.

Protože vytvoření této báze informací bylo pouze přidáním hodnotou projektu, byl výskyt fondů mapován podle literatury a povědomí řešitelů. V budoucnu se plánuje provedení systematického kvalitativního průzkumu v oblasti fondů českých paměťových institucí.

Textové i obrazové informace o výše zmíněných sbírkách jsou přístupny přes uživatelské rozhraní s názvem *Knihovny významných českých osobností* na adrese <http://www.osobni.knihovny.cz/>. Zde jsou uživatelům spolu se seznamy a s kontextovými informacemi prezentovány individualizované svazky každé z knihoven.

Technické řešení projektu – metadatové formáty a zapojení protokolu OAI-PMH

Původní řešení bylo na základě doporučení oponentů při schvalování realizace projektu doplněno o implementaci metadatových formátů a zapojení protokolu OAI-PMH.

Knihovny významných českých osobností

Obr. č. 2: Hlavní stránka uživatelského rozhraní webové aplikace

Vybraná data byla v redakčním systému Hyperion zapisována v první fázi podle polí prvků formátu Dublin Core, později bylo přistoupeno k implementaci formátu **MODS (Metadata Object Description Schema)**, který, jak se ukázalo, má dostatečnou granularitu pro zachycení všech potřebných dat.

Z běžného identifikačního popisu klasických dokumentů byly vybrány tyto základní:

- název a podnázev díla,
- název části a číslo části,
- příjmení a jméno autora,
- místo a rok vydání,
- vydavatel,
- počet stran,
- název edice,
- u časopisů byla přidána data týkající se ročníku a čísla.

V případě, kdy individualizující prvky pocházejí od dalších původců podílejících se na tvorbě svazku (objevují se např. dedikace překladatele, editora, vydavatele či ilustrátora) a pro zaznamenání významných spolutvůrců výtvarné stránky knihy, jejichž práce dokresluje niž-

ní kulturu a estetické trendy v době života majitele knihovny, byla vytvořena pro zápis také **další autorská pole**: překladatel, ilustrátor, typograf, tvůrce návrhu obálky a vazby, grafické úpravy a tiskař.

Pro představu **fyzického rozměru** původního dokumentu byl po vzoru digitálních knihoven věnovaných zpřístupňování vzácných knižních dokumentů (např. Manuscriptorium) přidán jeho rozměr v centimetrech.

Vedle toho je významnou částí popisu každého svazku **lokace jeho současného uchování** ve formě zápisu: instituce, město, název sbírky. Signatura identifikující lokaci svazku v rámci fondu uchovávající instituce není pro uživatele na webovém rozhraní přístupna.

Důležitou částí popisu je **název individualizujícího prvku**, který je ve svazku obsažen (ve formě zápisu: exlibris, podpis, věnování, vpsiky, zatržení, vložené). V případě delších rukopisných věnování a poznámek byl vytvořen textový přepis, příp. poznámka o kontextu prvku ve fondu, života majitele či jeho díla, který byl vložen do názvu příloženého obrazového souboru a do poznámky k němu.

Do formuláře byla doplňována vedle výše zmíněných a potřebných dat v rámci redakčního systému dále:

- data identifikující formát popisované digitální kopie,
- jazyk dokumentu,
- volně tvořená klíčová slova charakterizující popisovanou digitální kopii (nejdůležitějším údajem jsou klíčová slova: osobní knihovna, jméno majitele, popř. další osoby v popisku zmiňované a název individualizovaného prvku),
- další technická metadata: název skeneru a typ dokumentu (podle typologie MIME).

Na úrovni **digitální kopie** byl zapisován:

- název obrazové přílohy (obálka, vpsiky, věnování aj.),
- typ objektu (popsán jako „still image“),
- identifikátor souboru v rámci systému (local identifier),
- poznámka na úrovni vloženého obrazového objektu – realizována prvkem (mods/note).
Při tvorbě prvků administrativních, resp. **technických metadat** využili řešitelé spolu-

práce s Mgr. Janem Hutařem (v té době vedoucím Odboru digitální ochrany Národní knihovny ČR), který jim poskytl jako inspiraci pro tvorbu souboru povinných prvků nutných k technickému popisu doporučení *Plnění administrativních metadat: určeno spolupracujícím knihovnám a institucím ze srpna 2008*, které vytvořil pro potřeby partnerů participujících na plnění digitální knihovny Kramerius. To bylo dále porovnáváno s dalšími prvky PREMISU, z něhož také samo vychází. Mezi výsledně stanovené prvky technických metadat byly „zapouzdřeny“ také prvky ze schématu MIX (NISO Metadata for Images in XML Schema/Technical Metadata for Digital Still Images Standard), týkající se hardwaru, na němž byly digitální kopie vytvořeny, a rozměrů digitální kopie.

Pro prvky z oblasti **právních informací** bylo použito schématu METS Rights a navíc i licence Creative Commons.

Pro komunikaci strukturovaných metadat společně s digitálním obsahem byl implementován kontejnerový formát **METS (Metadata Encoding and Transmission Standard)**.

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
<mods:dmdSec ID="DMD1193">
  <mods:mdWrap MIMETYPE="text/xml" MDTYPE="MODS">
    <mods:xmlData>
      <mods:mods version="3.3" xsi:schemaLocation="http://www.loc.gov/mods/v3 http://www.loc.gov/standards/mods/v3/mods-3-3.xsd">
        <mods:titleInfo>
          <mods:title>Schovávaná na schodech</mods:title>
          <mods:subTitle>adaptace Calderonovy hry o 4 obrazech</mods:subTitle>
        </mods:titleInfo>
        <mods:name type="personal">
          <mods:namePart>Nezval, Vítězslav</mods:namePart>
          <mods:role>
            <mods:roleTerm type="text" authority="marcrelator">author</mods:roleTerm>
          </mods:role>
          <mods:name type="personal">
            <mods:namePart>Teige, Karel</mods:namePart>
            <mods:role>
              <mods:roleTerm type="text" authority="marcrelator">book designer</mods:roleTerm>
            </mods:role>
          </mods:name>
          <mods:typeOfResource>text</mods:typeOfResource>
        </mods:originInfo>
          <mods:publisher>Fr. Borový</mods:publisher>
          <mods:place>
            <mods:placeTerm type="text">Praha</mods:placeTerm>
          </mods:place>
          <mods:dateIssued>1931</mods:dateIssued>
          <mods:originInfo>
            <mods:languageTerm authority="iso639-2b" type="code">cze</mods:languageTerm>
          </mods:language>
          <mods:physicalDescription>
            <mods:extent>156 s.; 24,5x16</mods:extent>
            <mods:form authority="marcform" type="text">print</mods:form>
            <mods:note lang="cze">Kniha obsahuje autorské věnování</mods:note>
            <mods:note lang="eng">The book contains dedication of the author to J. Ježek</mods:note>
          </mods:physicalDescription>
          <mods:note>Osobní knihovna Jaroslava Ježka</mods:note>
          <mods:subject lang="cze">
            <mods:topic>Calderon de la Barca</mods:topic>
            <mods:topic>Adaptace</mods:topic>
            <mods:topic>Osobní knihovna</mods:topic>
          </mods:subject>
        </mods:mods>
      </mods:xmlData>
    </mods:mdWrap>
  </mods:dmdSec>
</pre>
```

Obr. č. 3: Ukázka zápisu popisných metadat

Při aplikaci formátu MODS, METS a použití dalších schémat a formátů řešitelé postupovali podle pravidel, manuálů a příkladů implementací formátu METS na webových stránkách Library of Congress.

Dlouhodobá archivace digitálních dat a jejich komunikace přes protokol OAI-PMH je zajištěna díky spolupráci s **Univerzitním digitálním repozitářem UK pro kvalifikační práce**, který používá nástroj Digitool firmy ExLibris. Sklizeň dat metadatových záznamů exportovaných prostřednictvím protokolu OAI-PMH z webové aplikace osobních knihoven ve formátech METS/MODS proběhla úspěšně na jaře 2010. V případě doplnění většího množství dat do digitální knihovny osobních knihoven proběhne další export.

Díky umístění v repozitáři Univerzity Karlovy je zajištěna dlouhodobá ochrana a uchování vytvořených digitálních kopií i jejich popisu, a tedy dat týkajících se individualizovaných svazků pro případ, že by původní dokumenty byly zničeny. Jako silný institucionální repozitář je úložiště UK schopno zajistit vývoj a využití nových technologií pro uchování digitálního obsahu i do budoucna.

V rámci tematicky osobních knihoven byla navázána aktivní spolupráce s významnými českými paměťovými institucemi, postupně vznikaly teoretické i praktické výstupy z projektu i výuky. Zatím posledním je kniha **Osobní knihovna Karla Čapka** vydaná v roce 2011 vydavatelstvím VŠCHT v Praze v klasické podobě a ve formě elektronické knihy.

Tato publikace předkládá uživateli podrobný soupis osobní knihovny spisovatele, novináře a dramatika Karla Čapka v podobě katalogu s ilustracemi významných prvků nalezenných v knihách a se 16 stranami barevných příloh zachycujících ty nejdůležitější z nich. Soupis je doplněn textem charakterizujícím obsah a uložení knihovny a statí prezentující Karla Čapka coby čtenáře i všeobecně uznávanou osobnost.

Sbírka knihovny čítá téměř 2000 svazků tištěných v češtině, francouzštině, němčině, angličtině, španělštině, polštině, ruštině a esperantu. Obsahuje beletrii a drama, literaturu z oblasti filozofie, sociologie, estetiky, psycho-

logie, literatury a historie, spolu se svazky věnovanými přírodním vědám, aktuálním soudobým otázkám, politice, náboženství a dalším tématům, o něž se Čapek ve svém pracovním i soukromém životě zajímal. Tato díla doplňují encyklopedie, cestovní průvodce, literatura se zahradnickou tematikou, ceníky pražských i zahraničních zahradnictví, jazykové slovníky a několik periodik.

Téměř třetina sbírky obsahuje rukou psaná věnování autora či překladatele Karlu Čapkoví, dokumentující vztahy českých a zahraničních autorů a čtenářů k němu i jeho práci. Několik desítek svazků nese vlastnický podpis Karla Čapka, některé z knih pak jeho poznámky podél textu, podtrhávání, zatrhávání a rukopisné výpisky na listech papíru, dokládající Čapkův způsob práce s knihou.

Cílem publikace není interpretovat obsah sbírky Čapkovy knihovny, ale předložit ji jako komentovaný, netradičně pojatý soupis sloužící jako pramenné východisko dalšímu badatelskému zkoumání v oblasti novodobých dějin české literatury, který však zároveň bude také schopen vzbudit pozornost širší kulturní veřejnosti.

Publikace je prvním svazkem plánované volné ediční řady **Osobní knihovny**, následující by měly být věnovány osobní knihovně Jaroslava Ježka, Mikoláše Alše, Jaroslava Heyrovského a dalších českých osobností.

Závěr

Výzkum osobních knihoven a zpřístupňování informací z něho vycházejících, jak bylo řečeno v úvodu článku, stále pokračuje. V současnosti řešitelé projektu pracují na tvorbě soupisu osobní knihovny držitele Nobelovy ceny Jaroslava Heyrovského, v rámci webové aplikace osobních knihoven by v blízké budoucnosti měla být zveřejněna data o osobních knižních fondech knihovny Národního archivu, s níž byla v loňském roce navázána spolupráce. I ta napomáhá k dosažení jednoho z cílů projektu, kterým je zveřejňování informací o jedinečných fondech, jimiž osobní knihovny bez nadsázky jsou.

BLANKA VORLÍČKOVÁ
✉ bvorlickova@gmail.com

Slavnostní setkání knihoven Jihomoravského kraje se stává tradicí

Ve středu 11. dubna 2012 se v Moravské zemské knihovně (dále MZK) konal již druhý ročník slavnostního setkání knihoven obcí Jihomoravského kraje, na kterém byly oceněny nejlépe pracující neprofesionální knihovny. Setkání připravila MZK v Brně ve spolupráci s pověřenými knihovnami kraje za podpory Krajského úřadu Jihomoravského kraje. Akci podpořila firma Ceiba.

Uspořádání takového setkání bylo motivováno snahou poukázat na konkrétní přínosy dotace na regionální funkce, kterou od roku 2005 poskytuje ze svých prostředků Jihomoravský kraj. Dalším důvodem byla přijatá *Koncepce rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji na období let 2011–2014*, kterou připravila MZK ve spolupráci s pověřenými knihovnami kraje a kterou přijala v březnu 2011 svým usnesením Kulturní komise Rady Jihomoravského kraje. Koncepce si klade za cíl zkvalitňování výkonu regionálních funkcí v kraji. A právě podpora neprofesionálních knihoven, zavádění automatizace, tvorba webových stránek, rozšiřování nabídky výměnných fondů a zvyšování zájmu obcí o nákup a zpracování knihovních fondů, by měla zajistit její naplňování.

Prvotní inspirací pro oceňování knihoven byla *Malá knihovnická slavnost*, kterou již více než deset let organizuje Krajská knihovna Vysociny v Havlíčkově Brodě. Samotný nápad uspořádat akci, jejímž výsledkem by bylo zviditelnění dobře pracujících knihoven a uznání podpory jejich zřizovatelům, bylo však zapotřebí přetvořit do konkrétní podoby. Ve spolupráci s pověřenými knihovnami kraje byla proto v loňském roce přijata **Pravidla pro návrhy a schvalování ocenění pro vybrané knihovny obcí Jihomoravského kraje** – <http://www.mzk.cz/pro-kuhovy/region/dokumenty/pravidla-pro-navrh-y-schvalovani-oceneni-pro-vybrane-kuhovy-obci>, která ve čtyřech oddílech formulují zásady a konkrétní podmínky pro udělování cen:

„Cena se uděluje jako vyjádření uznání obecní knihovně za její činnost a zásluhy o kvalitativní rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb a o celkový rozvoj kulturního života obce.

Mezi sledovaná kritéria patří velmi dobrá činnost knihovny, aktivita knihovníka při modernizaci a automatizaci knihovny, úspěšná kulturně výchovná činnost, případně dlouholetá práce v knihovně.“

Návrhy na ocenění posílají v písemné podobě vedoucí regionálních oddělení pověřených knihoven, přičemž z každého regionu je možno navrhnout až dvě knihovny. Návrhy mají předepsanou strukturu a obsah, které jsou podmínkou jejich přijetí. Mezi požadované údaje patří například výběr statistických ukazatelů za poslední dva roky, aktivity knihovny, přínos knihovny pro obec, oblast činnosti, za kterou je knihovna nominována, a stanovisko navrhovatele. Každá oceněná knihovna obdrží k diplomu malou finanční a věcnou odměnu.

Účastníci slavnostního setkání v konferenčním sále MZK

Za Jihomoravský kraj přijal v letošním roce pozvání hejtman JUDr. Michal Hašek, Ing. Pavel Balík, radní za oblast kultury a památkové péče a JUDr. Hana Holušová, vedoucí odboru kultury a památkové péče Jihomoravského kraje. Knihovnický institut Národní knihovny ČR reprezentovala Mgr. Ladislava Zemánková. Setkání se zúčastnili také starostové oceněných knihoven a zástupci pověřených knihoven kraje.

Oceněno bylo celkem dvanáct knihoven ze všech okresů Jihomoravského kraje. Součástí programu bylo hudební vystoupení dívčího tria *Neřeš to* ze Základní umělecké školy v Havlíčkově Brodě vedeného paní učitelkou Ivanou Laštovičkovou.

Hejtman Michal Hašek gratuluje knihovnici A. Stejskalové a starostovi z obce Lelekovice

Gratulace knihovnici A. Havelkové z Místní knihovny Čejč

Ocenění přebírá knihovnice L. Kaloudová z Obecní knihovny Šaratice

Stručný přehled oceněných knihoven:

REGION BLANSKO

● Místní knihovna Ostrov u Macochy

Knihovnice: Mgr. Soňa Švrčinová
<http://www.ostrovumacochy.cz/obecní-knihovna/d-1268/p1=1279>

REGION BOSKOVICE

● Obecní knihovna Valchov

Knihovnice: Renata Kaliková
<http://knihovnavalchov.webnode.cz/>

OKRES BRNO-MĚSTO

● Knihovna Jiřího Mahena, pobočka Komín, Vavřínecká

Knihovnice: Mgr. Eva Šindlerová
<http://www.kjm.cz/knihovna-provozy/komin>

● Knihovna Jiřího Mahena, pobočka Starý Lískovec, Klobásova

Knihovnice: Iva Zichová
<http://www.kjm.cz/provoz/stary-liskovec-kurska-1>

OKRES BRNO-VENKOV

● Obecní knihovna Lelekovice

Knihovnice: Alena Stejskalová
<http://www.knihovnalelekovice.wz.cz>

● Obecní knihovna Říčany

Knihovnice: Jaroslava Cetkovská
<http://www.knihovnaricany.wz.cz>

Ředitel MZK Tomáš Gec gratuluje knihovnici S. Švrčinové z Obecní knihovny Ostrov u Macochy

OKRES BŘECLAV

● Místní lidová knihovna Borkovany

Knihovnice: Vladimíra Nádeníčková
<http://www.knihovnaborkovany.webk.cz>

● Místní knihovna Nový Přerov

Knihovnice: Alena Dufková
<http://www.knihovnanovypřerov.webk.cz>

OKRES HODONÍN

● Místní knihovna Čejč

Knihovnice: Mgr. Andrea Havelková
<http://www.knihovnanovypřerov.webk.cz>

● Místní knihovna Milotice

Knihovnice: Jitka Úradníková
<http://www.knihovnamilotice.wz.cz/>

OKRES VYŠKOV

● Obecní knihovna Šaratice

Knihovnice: Bc. Lucie Kaloudová
<http://www.saratice.cz/knihovna/>

OKRES ZNOJMO

● Obecní knihovna Branišovice

Knihovnice: Anna Csanádiová
<http://www.knihovnabranisovice.webk.cz/>

Vystoupení dívčího tria Neřeš to

A jak v úvodním slově vyjádřil pan hejtman: „Slavnostní setkání knihoven obcí Jihomoravského kraje se pomalu stává tradicí.“ Dodejme, že tradicí, jejímž smyslem a cílem je vyjádřit nejen uznání knihovnářům za jejich práci, ale také zřizovatelům knihoven, bez jejichž podpory by tyto knihovny nemohly poskytovat služby, které vysoce překračují běžný standard. Zejména z toho důvodu byli mezi pozvanými také starostové obcí oceněných knihoven. Poděkování patří tedy ve velké míře i jim – za jejich uznání, že význam knihoven je dán také přesahem poskytovaných aktivit mimo vlastní fyzické prostory, což ve svém důsledku umožňuje rozvoj kulturního a společenského života obce, šíření osvěty a budování dobrých společenských a mezilidských vztahů.

Uznání patří především poskytovateli dotace – Jihomoravskému kraji. Zaslouhou podpory a pocho-

pení jeho představitelů je možný další rozvoj knihovnických a informačních služeb poskytovaných veřejnými knihovnami kraje.

I dobré zprávy se šíří rychle. Zájem o průběh slavnosti projevila v letošním roce i regionální média. Pozitivní ohlasy se ozývají také ze strany starostů. Věříme, že tato akce vyvolá zájem o budování a zviditelnění dalších knihoven a jejich rozvoj do podoby skutečných komunitních, informačních a vzdělávacích center měst a obcí nejen v našem kraji. Z prvních zpráv víme, že i v jiných krajích o podobných aktivitách uvažují.

Více informací o oceněných knihovnách najdou zájemci na webové stránce <http://www.mzk.cz/pro-knihovny/region/zapisy-z-porad/slavnostni-setkani-knihoven-obci-jihomoravskeho-kraje-dne-11-4>.

MONIKA KRATOCHVÍLOVÁ krat@mzk.cz
 Foto archiv knihovny

Vydařená rekonstrukce knihovny v Ratíškovicích

Obec Ratíškovice se nachází v Jihomoravském kraji, deset kilometrů od Hodonína. Se 4142 obyvateli je jedenáctou největší obcí České republiky. V takové „velké dědině“ s relativně vysokým stupněm občanské vybavenosti by neměla chybět dobře fungující moderní knihovna. Ratíškovice bohužel až donedávna takovou postrádaly. Od roku 1990 hledala obec (jako její zřizovatel) vhodné prostory, knihovna se pětkrát stěhovala, ale vždy šlo víceméně o provi-

zorní nevyhovující řešení a čekalo se na jediné – až se uvolní přízemní prostory budovy „staré školy“, kde doposud probíhalo ve dvou třídách vyučování. V roce 2008 se tak stalo, protože veškerá školní výuka mohla být konečně soustředěna do zrekonstruované centrální „nové školy“.

A tak se pod taktovkou místostarosty PhDr. Radima Štátného začala sto let stará budova postupně proměňovat jak zvenku, tak zevnitř, aby zde našla své důstojné umístění obecní knihovna, v horních prostorách základní umělecká škola a Fit studio.

V první fázi v roce 2008 proběhlo díky dotaci z Operačního programu životního prostředí ve výši cca 1 350 000 Kč zateplení obvodových stěn, stropů a střechy objektu a také výměna oken, spoluúčast obce činila cca 150 000 Kč.

V další etapě se za přispění Jihomoravského kraje (120 000 Kč) propojily v přízemí dvě bývalé třídy s šatnou, čímž vznikl dostatečný prostor pro knihovnu včetně internetového centra. Souběžně byl vybudován ze zadu budovy bezba-

Oddělení pro dospělé

rirový vstup. A tak jsme se z horního patra budovy s velkou slávou přestěhovali do větších bezbariérových prostor v přízemí, sice se starými kovovými regály, hrbatými stěnami, prošlapanou podlahou, ale byli jsme spokojeni – já, čtenáři i návštěvníci internetu – a toto řešení jsme brali v době napjatých rozpočtů jako konečné.

Nikoli však náš pan místostarosta. V roce 2011 se mu podařilo získat další dotaci prostřednictvím Místní akční skupiny Kyjovské Slovácko v pohybu ze Státního zemědělského intervenčního fondu ve výši cca 700 000 Kč na obnovu interiéru knihovny. Projekt nazval *Obecní knihovna – svět informací pro všechny*. V rámci této náročné rekonstrukce, která probíhala v lednu a únoru 2011 při uzavření knihovny pro veřejnost, byly srovnány roviny původních podlah, položeno linoleum a nové keramické dlažby, vyrovnány všechny svislé omítky, zhotoveny nové nátěry stěn, instalovány kazetové podhledy s vestavěnými osvětlovacími tělesy, elektronický zabezpečovací systém, nouzové osvětlení i detektory a hlásiče požárů. Konečně jsme se zbavili letitých kovových regálů na knihy, ty byly nahrazeny dřevěnými, vyrobenými na zakázku. Bylo nutno zajistit dostatek studijních míst, proto byly pořízeny tři nové stoly, 15 židlí a dvě sedací soupravy.

Zútulnění knihovny bylo zvládnuto i vybudováním vyvýšeného pódia s posezením a knihovnou odborné literatury z oblasti dějin umění, architektury a společenských věd, která byla zakoupena v rámci této dotace v hodnotě padesáti tisíc Kč. Prostor pod pódium byl rafinovaně využit pro technické zázemí knihovnice (kuchyňka, šatna).

V interiéru knihovny byl zřízen dětský koutek – čtyři židličky s tvaroslovím zvířátek + stolek, koberec, polička s hračkami a malovacími potřebami, nadaná studentka jej oživila dětskou grafickou výzdobou na stěně. Knihovnu bez dětského koutku si už ani neumím představit a doporučuji všem knihovnám. Přilákal nové čtenáře z řad maminek na rodičovské dovolené, které v něm zanechávají své ratolesti a samy si nerušeně mohou vybírat knížky. A protože se tu dětem moc líbí a většinou je maminky nemohou z knihovny dostat, vznikl nápad, že se bu-

deme společně scházet pravidelně. Tak vznikla akce *Maminko, tatínku, pojďme do knihovny*. Musím říct, že se velmi rychle ujala a opravdu přicházejí se svými dětmi nejen maminky, ale i tatínkové.

Vyvýšené pódium

Další součástí projektu bylo dovybavení počítačového centra. Čtyři počítače jsme již vlastnili, ty jsme získali z dotace Ministerstva kultury VISK 3. V rámci projektu *Obecní knihovna – svět informací pro všechny* jsme zakoupili další tři počítačové stanice, pořídili jsme tiskárnu, multifunkční kopírku a skener.

Celkové náklady na tuto závěrečnou rekonstrukci interiéru se včetně víceprací vyšplhaly na 1 140 000 Kč, spoluúcast obce představovala cca 420 000 Kč.

Od otevření „nové“ knihovny uběhl již letos v březnu rok, tak můžu hodnotit, zda se vyplatilo investovat do moderní knihovny. Moje odpověď zní jednoznačně: ANO. Počet registrovaných čtenářů vzrostl v roce 2011 o 90. Občané si zvykli, že naše knihovna neslouží už jen jako „půjčovna knih“, vědí, že mohou přijít jen tak posedět v příjemném prostředí, využít internet, přečíst si časopis, prolistovat nádherné knihy na vyvýšeném pódium, přihlásit se do počítačového minikurzu pro seniory, přijít si s malými dětmi pohrát do dětského koutku či navštívit zajímavou besedu, odborný seminář. Podle ohlasu veřejnosti máme knihovnu s vkusným a esteticky zdařilým interiérem.

Ale přesto, udělali jsme všechno dobře? Je něco, co bychom měli udělat jinak, lépe? Zpětně vím, že to byla od nás velká odvaha nevyužít z finančních důvodů služeb interiérového architekta a „vymyslet si všechno sami“. Mimo dominantního prvku, vyvýšeného pódia, což

byl návrh pana místostarosty, to více méně spadlo na mě. Je pravda, že během půl roku jsem virtuálně navštívila snad sto knihoven, vybírala nábytek, promýšlela barevnost stěn, ale když závěrečné práce finišovaly, bylo mně dost úzko. Bude nábytek ladit s vybranou krytinou na podlaze, nepřestřelila jsem to s tou červenou v dětském nebo naopak není moc smutná ta zelená v dospělém oddělení? Konečným odvážným rádcem mi byl pan místostarosta. Myslím si, že to nakonec dobře dopadlo, že máme knihovnu, ve které se každý návštěvník cítí příjemně. Svědčí o tom i ocenění Jihomoravského kraje, nominace na cenu Knihovna roku 2011 v kategorii *Významný počin*, zájem o exkurze (např. knihovnici z Vídně a okolí, Znojemska, Hodonínska, starostové z Opavska, Hornolidečska atd.) a hlavně spokojenost všech návš-

těvníků. Ale otázka, jak by vše vymyslel odborník, mě napadá dost často.

Na závěr bych jen chtěla potvrdit to, co vědí všichni knihovníci, že bez vstřícného postoje zřizovatele to mají knihovny těžké. Ratíškovická knihovna nikoli, pan místostarosta si plně uvědomuje její důležitost v obci. Proto sehnal další dotaci a v současné době vrcholí rekonstrukce toalet, které budou uzpůsobeny pro hendikepované občany. A já už opět surfuji po internetu, abych získala inspiraci na vybavení Family Pointu a také informace, co všechno mám pořídit do tematických kufříků. Uspěli jsme totiž v dotačním programu JM kraje *Podpora pro rodinné politiky na úrovni obcí* s projektem *Maminko, tatínku, pojďme do knihovny*.

MARIE ŠKORPÍKOVÁ

✉ knihovna.ratiskovice@tiscali.cz

Foto archiv knihovny

Z překladů rumunské a moldavské literatury po roce 1989

Tradice překladů z rumunské literatury do češtiny sahá do druhé poloviny 19. století a souvisí s pedagogickým působením profesora Jana Urbana Jarníka na Univerzitě Karlově, kde založil románský seminář a rumunštině se sám aktivně věnoval. Po první světové válce vyústily kontakty mezi našimi nově vzniklými státy v užší politickou spolupráci v podobě uzavření Malé dohody, což s sebou přineslo i zintenzivnění kulturní výměny. Přesto se překlady z malé, poměrně neznámé literatury obtížně prosazovaly u nakladatelů i čtenářů. Největšímu zájmu se těšil **Panait Istrati** (1884–1935), Rumun žijící ve Francii a píšící francouzsky, jehož přítelem a patronem byl Romain Rolland.

Po nastolení komunistického režimu sice došlo k povinné orientaci na Východ, ale prakticky to často znamenalo překlady převážně tendenčních děl, u nichž estetická stránka hrála druhořadou roli. Díky vzniku Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, pozdějšího Odeonu, začala být systematicky překládána stěžejní díla východoevropských

literatur, čímž došlo k alespoň částečnému vyplnění mezery, především pokud jde o rumunskou literaturu 19. století a meziválečnou prózu. Počet překladů se postupně ustálil na dvou titulech za rok, které zahrnovaly rovněž překlady dětské literatury.

V této souvislosti se nabízí srovnání s polskou či maďarskou literaturou, jež má u nás silněji zakořeněnou tradici vycházející právě z doby komunismu a otázka, proč se totéž nepodařilo rumunské literatuře, která vzhledem k rozmanitým historickým zkušenostem, silné rurální tradici a poloze „u bran Orientu“ nabízí velmi zajímavý, mnohdy až exotický pohled na svět. Vysvětlení bychom mohli hledat ve zvláštním postavení Rumunska v rámci východního bloku a v tamější odnoži nacionalistického komunismu. Ceaușescu sice v roce 1968 odsoudil okupaci Československa Sovětským svazem, ale doma vládl pevnou rukou a proces podobný „pražskému jaru“ by nikdy nepřipustil. Další zvláštností Rumunska byla neexistence samizdatu a druhého oběhu literatury, protože to os-

tražité dozory nad společností neumožňoval – například všechny psací stroje musely být v 80. letech registrovány na policii. Na druhou stranu televize vysílala jen dvě hodiny propagandistických pořadů denně, takže zájem o literaturu byl značný. Spisovatelé proto byli pod mnohem větším tlakem, aby předávali čtenářům šifrovaná sdělení mezi řádky, což mohli činit jen do míry přípustné (oficiálně neexistující) cenzurou, která však mnohdy umožnila sdělit více než například v tehdejších Československu. Vyjednávání s cenzurními orgány však byla vyčerpávající a značné množství autorů raději zvolilo exil (pravděpodobně nejvíce z celého východního bloku). Politická a kulturní specifika byla pravděpodobně důvodem, proč rumunská literatura připadala československým nakladatelstvím za normalizace „podezřelá“, a tudíž bylo vydáváno jen nezbytné minimum.

Po roce 1989 se zájem nakladatelů a čtenářů soustředil na dříve nedostupnou literaturu, k níž patřila i díla nejslavnějšího rumunského exulanta, historika náboženství a prozaika **Mircea Eliada** (1907–1986), který žil po válce ve Francii a USA. Během posledních dvaceti let vyšla většina jeho vědeckých prací jako *Dějiny náboženského myšlení*, *Slovník náboženství*, *Mýtus o věčném návratu*, *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*, *Jóga*, *Nesmrtelnost a svoboda*, *Od Zalmozida k Čingischánovi* a řada dalších – výčet jeho vědeckého díla je skutečně úctyhodný. Pokud jde o Eliadovo beletristické dílo psané výhradně rumunsky, pak první vlastivkou byla novela s upírsko-hororovou atmosférou *Slečna Kristýna* (Domnișoara Christina, 1936), již se překladateli Jiřímu Našinci podařilo vydat v rámci svazku *Pět rumunských novel* už v roce 1984. V roce 1986 navázal na tento „úspěch“ vydáním novely *Had*, v níž se líčení výletu rozpustilé bukureštské společnosti na venkov prolíná se symbolem hada ztělesněného postavou neznámého cizince. V roce 1989 byly v jednom svazku pod titulem *Bengálská noc* vydány romány *Maitreji* a *Svatba v nebi* (Maitreji, 1933; Nuntăin cer, 1939). První z uvedených románů vychází z autorových vlastních zážitků při studijním pobytu v Indii koncem 20. let minulého století a zachycuje zakázanou lásku mezi Evropanem a indickou dívkou,

druhý román je pak úvahou nad (ne)možností nalezení ideální lásky. Z Eliadovy povídkové a novelistické tvorby vyšlo po roce 1990 několik výběrů: *Tajemství doktora Honigbergera* (1990), *V hájemství snu* (1996) a *Hádání z kamenů* (2000). Jedná se o fantastické povídky, v nichž do normálního života postavy zasáhne nevy světlitelný jev – například přesun v prostoru a čase, abnormální růst, neustálé mládnutí organismu po zásahu bleskem apod., který však pro hrdinu představuje komplikace a nemožnost návratu k předchozímu životu. Eliade přitom hojně využívá inspirace z indických spirituálních nauk a svých vědeckých poznatků obecně. Zatím pouze ve slovenštině je přístupný autorův nejvýznamnější román *Svatojánska noc* (2000; Noaptea de Sânziene, 1955), který zachycuje osudy mláděho úředníka rozpolceného láskou ke dvěma ženám na pozadí bouřlivých událostí v Evropě 30. a 40. let minulého století. Neméně zajímavé a čtivé jsou i Eliadovy *Paměti* (Memorii I–II, 1980, 1988), především část o dětství a mládí, které nám vykresluje obrázek nesmírně pracovitěho a zapáleného vědce a literáta.

V roce 1994 vyšla útlá sbírka devíti absurdních povídek *Podivné stránky* (Paginibizare, 1930; přel. Petr Turek) jednoho ze zakladatelů rumunské avantgardní tradice **Urmuze** (1883 až 1923, vl. jménem Demetru Demetrescu-Buzău), jenž inspiroval mj. rumunsko-francouzského dramatika Eugena Ionesca. Urmuz využívá tradiční literární postupy, obvyklé charakteristiky postav a popisy míst, které však naplňuje zdánlivě nesmyslným dějem, nicméně tímto originálním způsobem sděluje své obavy z vyprázdněnosti a frázovitosti jazyka, potažmo z moderní civilizace obecně. V období mezi dvěma světovými válkami žil také **Max Blecher** (1909–1938, vl. jménem Mihail Bera), jehož romány *Příhody z bezprostředního neskutečna* a *Zjizvená srdce* byly česky vydány v jednom svazku v roce 1996 (přel. Hana Janovská). Oba romány mají autobiografické pozadí, první z nich zachycuje život v moldavském maloměstě pohledem malého chlapce, jenž se pohybuje ně-

kde mezi snem a skutečností. Autorova obrazovost může připomínat jeho polského současníka Bruna Schulze či Franze Kafku. Max Blecher trpěl nevléčitelnou tuberkulózou pátého a své pobyty v sanatoriích zúročil ve druhém z výše uvedených románů, který přibližuje právě mikrosvět sanatoria a život pacientů s jejich potřebami a touhami navzdory nemoci a vynuceným omezením. Rovněž v roce 1996 byl publikován román **Modesta Moraria** (1929 až 1988) *Odyseův návrat* (Întoarcerea lui Ulise, 1982) v překladu Jitky Lukešové. Morariu je v rumunském prostředí známější jako básník těžící z ironie a paradoxů a tyto rysy jsou charakteristické i pro jeho jediný román, v němž se v rámci starověkých kulís Odyseova života po návratu na Ithaku řeší nadčasové otázky lásky, přátelství a role člověka v dějinách.

Z hlediska počtu titulů jednoznačně vítězí Mircea Eliade, nicméně nejúspěšnějším překladem z rumunské literatury se v posledním dvacetiletí stal román *Simion Vytažník* (Simion Liftnicul, 2001) **Petra Cimpoeșe** (*1952), který vyšel v roce 2006 v překladu Jiřího Našince a získal nejvýznamnější českou literární cenu nejen za překlad, ale zvítězil rovněž v hlavní kategorii „Kniha roku“, což je v případě překladu unikát, protože toto ocenění se většinou dostává dílům domácí proveniencí. Petru Cimpoeșu se díky tomu ocitl v kategorii nejlepších rumunských spisovatelů a ocenění napomohlo překladům jeho děl i do dalších jazyků. Děj románu zachycuje porevoluční období na příkladu obyvatel jednoho paneláku v autorově rodném městečku Bacău. S odlehčujícím humorem a nadsázkou vykresluje různé lidské typy (nevěrná pobožná manželka, ješitný úředník trpící svrabem, gymnaziální profesor nařčený ze zneužití studentky, učitel jógy zasvěcující mladé ženy do tajů kámasútry, bývalí estébáci, neúspěšní partajníci atd.), v nichž snadno poznáme naše známé, sousedy a koneckonců i sami sebe, protože v základních rysech měla transformace ve všech postkomunistických zemích podobný průběh a díky tomu

má Cimpoeșuův román v této části Evropy univerzální platnost. Podivný titul románu odkazuje k ševci Simionovi, který se rozhodne poustevničit ve výtahu zaseknutém v posledním patře paneláku a záhy se k němu veškeré osazenstvo domu začne obracet o radu a pomoc. Po symbolické potopě – vytopení několika pater – Simion zmizí a výtah opět začne fungovat. V návaznosti na tento úspěch vyšel v roce 2008 román *Christina Domestica a lovci duší* (Christina Domestica și Vânătorii de suflete) odehrávající se na fiktivním ostrově uprostřed Tichého oceánu, který mělo dostat komunistické Rumunsko od prezidenta USA Richarda Nixona. Ostrov slouží jako laboratoř pro vývoj nového člověka vhodného pro budování komunismu a zároveň je základnou americké armády. Kolem rozhlasové reportérky Christiny se odehrávají různé nepochopitelné věci, do kterých se zaplétá i její rodina a známí. V příběhu nechybí ani CIA, mimozemšťané a Rumuni. K nejlepším částem románu patří fiktivní paměti souduha Ceaușeska, za něhož se vydává jeden místní pacient blázince.

Vzhledem k tomu, že v současnosti neexistuje žádná koncepce ohledně vydávaných překladů z rumunské literatury, záleží vždy na překladateli, co má zájem přeložit a jeho dohodě s konkrétním nakladatelstvím. Díky překladateli Jindřichu Vackovi tak v češtině v roce 2003 vyšel *Deník 1935–1944* (Jurnal, 1995) **Mihaila Sebastianiana** (1907–1944, vl. jménem Josef Hechter). Autor byl dramatik a prozaik židovského původu a patřil ke generaci 30. let podobně jako jeho přítel Mircea Eliade. Sebastianův intimní deník je jedinečným svě-

dectvím o situaci žida v postupně se fašizující společnosti, v níž ztrácí postavení úspěšného dramatika, přátele a nakonec i prostředky k živobytí. Přes veškeré nesnáze a nucené pracovní nasazení se mu podaří s rodinou přežít válku a stihnout ještě zaznamenat překabátění bývalých legionářů a pravičáků v oddané stoupence Sovětů, než jeho život ukončí nešťastná srážka s automobilem. Přestože se jedná o text, který nebyl původně určen k publikování, můžeme v deníku postřehnout několik „dějových“ linií – milostnou, pracovní-společenskou a politickou

a jako celek působí velmi živě. Ostatně mnozí rumunští literární kritici ho považují za Sebastianovo nejzásadnější dílo. Pohnuté osudy měl i rukopis deníku, který nejprve ukrývala autorova rodina u sebe doma až do roku 1961, kdy ho odeslala diplomatickou poštou do Izraele. Poprvé byl vydán v Rumunsku v roce 1996 a záhy byl přeložen do angličtiny, francouzštiny a dalších jazyků.

Norman Manea (*1936) patří v současnosti k nejznámějším rumunským spisovatelům ve světě, především díky tomu, že se v roce 1986 rozhodl odejít do exilu a usadil se ve Spojených státech, kde úspěšně navázal na svou literární kariéru. Kvůli svému židovskému původu byl v pěti letech se svou rodinou vysídlen z rodné vsi poblíž Suceavy do Podněstří, takže holocaust, život v komunismu a exil se staly hlavními tématy jeho děl. Česky vyšel v roce 2008 jeho memoárový román *Chuligánův návrat* (Întoarcerea huliganului, 2002; přel. Jiří Našinec), v jehož první půli se věnuje svým životním osudům žida a intelektuála v legionářském a později komunistickém Rumunsku včetně složitého exilového procesu a bolestných pocitů vykořenění. Druhá část je věnována popisu a pocitům při několikadenním návratu do rodné země po více než deseti letech strávených v exilu. Maneův text je protkáán řadou odkazů na rumunské kulturní realie, samotný název díla navazuje na meziválečný skandál Mihaila Sebastiana, který se pro svůj židovský původ stal vyděděncem, „chuligánem“, jak sám sebe nazval, ve smyslu člověka ostatním nepohodlného, nějakým způsobem vybočujícího, který nezapadá do jednoduchého schématu vidění světa. Manea sám sebe vnímá jako Sebastianova dědice, protože počátkem 90. let rozvířil debatu o sympatiích Mircei Eliada ke krajní pravici a kvůli tomu se stal cílem nevybíravých útoků svých krajanů, jakými novodobým „chuligánem“.

Z jiného, poněkud hravějšího soudku je román dalšího rumunského exulanta **Dumitra Ţepeanea** (*1937) *Hotel Europa* (Hotel Europa, 1996), jenž vyšel česky v překladu Tomáše Vašuta v roce 2008. Dumitru Ţepeanea patří k zakladatelům literárního směru estetický oneirismus, který se hlásí k vědomému snění jako k tvůrčí metodě. Skupina oneiristů však

byla v 70. letech nedobrovolně rozpuštěna a Ţepeanea byl v roce 1975 zbaven občanství za kritiku Ceauşeskova režimu a donucen zůstat ve Francii, kde se nacházel na stipendijním pobytu. Svá literární díla začal psát francouzsky, ale své estetice zůstal věrný a po roce 1989 se vrátil k psaní v rumunštině. Revoluční události v prosinci roku 1989 podnítl v románu *Hotel Europa* spisovatele, jakési Ţepeaneaovo alter ego, aby se vydal s potravinovou pomocí do Rumunska, kde se seznamuje se skupinkou studentů a jeden z nich Ion Vinea se stává hlavním hrdinou knihy, kterou spisovatel právě píše. Další roviny románu představují novinové výstřižky a komentáře aktuální situace v Evropě. Nejvíce prostoru je nicméně věnováno Ionovi, který se rozhodne vydat se do Paříže. Cestou přes Budapešť, Vídeň a další evropská velkoměsta se setkává se svými krajany zapletenými do prostituce, obchodu s drogami či organizovaným zbráním. Spisovatel, který s Ionem hýbe jak s figurkou po šachovnici, ho však v žádné šlamastyce dlouho nenechá. Sám žije v manželství s mírně dominantní francouzskou manželkou Marianne, jakýmsi symbolem Francie v dobrém i zlém. Drobných hříček a narážek bychom našli v textu celou řadu, ale i bez klíče k jejich dešifrování zůstává *Hotel Europa* srozumitelným románem o euforické době otevřených hranic a téměř neomezených možnostech.

V roce 2009 vyšel román *Život na nástupišti* (Via apeun peron, 1981) novináře, prozaika, esejisty a politika **Octaviana Palera** (1926 až 2007), který byl během komunismu na jednu stranu ředitelem rumunské televize a poslancem, na druhou stranu však režim kritizoval a byl pod trvalým dohledem Státní bezpečnosti. Skutečnost, že toto dílo mohlo vyjít v 80. letech, v době nejtvrďší Ceauşeskovy diktatury ilustruje paradoxy, o nichž jsem se zmiňovala v úvodu. Palerův román je vcelku průhlednou aluzí na život v totalitním státě, přesto forma obecnějšího podobenství mu dává nadčasovou platnost a i dnes jej můžeme číst jako studii člověka v extrémních podmínkách. Hlavní hrdina se po útěku z města terorizovaného krotiteli kober ocitá na opuštěném nádraží, kde je mu společnicí žena nucená utéct z jiného města ovládaného cvičiteli psů. Ani od civilizace vzdálené nástu-

piště však není zcela bezpečným útočištěm před minulostí a hlavně před sebou samým.

Mladší generace rumunských autorů je v českých překladech zastoupena dvěma romány **Anky Marie Mosory** *Archanděle neumírají* (Arhanghelii nu mor, 2005; česky 2008) a *Reality game show* (2007; česky 2011), oba v překladu Jiřiny Vyorálkové. První z uvedených románů vyvolává vzpomínky na starý dům, v němž hrdinka dříve bydlela, a prolínají se s nostalgii za nevydařeným vztahem. Druhý román

má téměř detektivní zápletku a stopy vedou k hrůznému reality show, v níž se lidé dobrovolně připravují o to nejcenější, co mají. Díky antologii *Tahle čtvrt je naše* (2008) má český čtenář také možnost poznat současnou rumunskou poezii. Pětice divadelních her od tří autorů (Lia Bugnar, Mihai Ignat, Alina Nelega) vyšla ve svazku *Amalia dýchá zhluboka* (2008) a samostatně byly vydány světově úspěšné divadelní hry **Gianiny Cărbunariu** *Stop the tempo! Kebab* (2009).

Samostatnou kapitolu tvoří rumunsky psaná literatura z Moldavské republiky (resp. Besarábie). Toto území bylo poprvé přičleněno k carskému Rusku počátkem 19. století a od té doby několikrát změnilo státní příslušnost, až se v roce 1945 stalo jednou ze sovětských republik a po získání samostatnosti v 90. letech tato nejchudší evropská země neustále lavíruje mezi Východem a Západem. Vypjaté okamžiky druhé světové války a následně sovětizace zachycuje ve svých, do češtiny přeložených románech **Aureliu Busuioac** (*1928). Tento nepoddajný dandy, který si dokázal i během komunismu zachovat smysl pro humor a nadsázku, přibližuje v románu *Smlouvání s ďáblem* (Pactizând cu diavolul, 1999; česky 2003) tragický osud obyvatel Besarábie. Mladý a naivní Mihail Olteanu se po válce vrací z Rumunska do Moldavské sovětské republiky za svojí rodinou, která však byla odvečena na Sibiř. Snaha o vyjednávání se Státní bezpečností končí pro hlavního hrdinu tragicky. Čerstvou novin-

ku je román *Říkej mi Johny* (2012; Spune-mi Johny, 2003), který je psán z opačného úhlu pohledu, tedy nikoli obětí, ale strůjce represí. Ze sympatického darebáka Iona se postupem času stane člen ilegální komunistické strany, nicméně příchod Sovětů v roce 1940 žádný z jeho spolubojovníků nepřežije podle motta „revoluce požívá své děti“. Pouze Ion dostává šanci a neváhá ji využít, přestože to znamená zřici se nejen svých přátel, ale také asistovat při deportaci své rodiny na Sibiř.

Než zemřel Brežněv (2009; Înainte sămoară Brejnev) je název sbírky povídek literárního teoretika a kritika **Iuliana Ciocana** (*1968), v níž autor prostřednictvím postavy mladého naivního pionýra Iuliana vykresluje atmosféru brežněvovského bezčasí na západní periferii Sovětského svazu. Ke svým postavám přistupuje s laskavostí a jistým humorem, byť čtenáři nejednou zatrne úsměv na rtech. Nicméně i „věčnost“ jednou končí a pro mladého Iuliana tato chvíle přichází s okamžikem, kdy dostává první radiopřijímač.

Naopak z moldavské téměř současnosti, respektive z porevolučního období, je dvoudílný román **Nicolae Rusa** *Krysiáda* a *Sylvestr na vraku* (2011; Şobolaniada, 1998 a Revelionpe epavă, 2005), kde autor na postupném rozkladu Svazu spisovatelů ilustruje rozpad celé společnosti a její postupné ovládnutí dřívějšími mocipány či jinými podvrátnými živly. Epizoda

o spisovateli, který se tomu pokusil postavit a byl za to „ztréstán“ kyselinou sírovou do obličeje, má reálné autobiografické pozadí. Hlavním hrdinou je však mladý detektiv pokoušející se celou sérii vražd a rozkrádání rozkrýt, a přestože je záhy z případu odvolán, pokračuje v pátrání na vlastní pěst. Zatímco první díl románu se čte jako detektivka, druhá část má spíše charakter fresky, kdy se hlavní hrdina dostává do různých pater moldavské společnosti, aby zjistil, že vlastně nemůže nikomu věřit. Jeho pátrání je nakonec úspěšné v tom smyslu, že zjistí, kdo tahá za nitky v pozadí, ale zasáhnout nijak nemůže. Ostatně podtitul románu „Ztroskotání“ je více než výmluvný a český čtenář se může jen zamýšlet, jsme-li opravdu dostatečně daleko – geograficky i společensky – od podobných praktik.

dáním románu **Giba Mihăeska** (1894–1935) *Ruska* (2012, přel. Jitka Lukešová; Rusoaica,

Rumunská a moldavská literatura nabízí však mnohem více, než bylo doposud přeloženo. V oblasti meziválečné a poválečné literatury zůstává celá řada bílých míst, nejnověji bylo jedno zaplněno vy-

1933). Pokud bychom odhlédli od minulosti, pak patrně je především mizivé zastoupení úspěšných autorů mladší a střední generace, kteří sklízí nejen rumunská, ale i mezinárodní ocenění a jsou hojně překládáni do ostatních evropských jazyků (Florin Lăzărescu, Răzvan Rădulescu, Mircea Cărtărescu aj.).

JARMILA HORÁKOVÁ

✉ jarmila.horakova@ff.cuni.cz

Rumunská literatura na Světě knihy 2012

Díky 18. ročníku mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy Praha, který se uskutečnil ve dnech 17.–20. května na pražském Výstavišti, jehož čestným hostem bylo Rumunsko, měli návštěvníci možnost seznámit se jak s řadou současných rumunských autorů, tak také získat představu o tom, čím současná rumunská literární scéna žije, jaká témata předkládá svým čtenářům, v čem je od té naší odlišná či co mají dokonce společného...

Letošní veletrh měl dvě hlavní témata – *Literaturu černomořské oblasti* a *Komiks*. Ten rumunský se představil výstavou *Historie rumunského komiksu* za účasti autora – komiksového výtvarníka Alexandra Ciubotaria. Pavilon komiksu a komiksové dílny přitahovaly po celou dobu veletrhu zájem mnoha milovníků tohoto svébytného druhu literatury.

Co je společné zemím sousedícím s Černým mořem, tedy Rumunsku, Bulharsku, Turecku, Ukrajině, Rusku, Gruzii s Abcházií? A čím se tento region odlišuje od ostatních částí Evropy? To byly otázky, na něž hledali odpovědi jak čeští překladatelé literatury z tohoto regionu, tak samotní autoři – Ljudmila Ulická z Ruska, Ayfer Tunç z Turecka, Anton Sančenko z Ukrajiny, Kalin Terzijský z Bulharska a Florin Bican z Rumunska.

Jedním ze svorníků je historické dědictví antického Řecka, byla to „právě řecká a později byzantská kultura, vzdělanost a mentalita, které ovlivnily na dlouhá staletí celé černomořské území,“ říká k tomu překladatelka Rita Kindlerová. Dalšími spojovateli byla jazyková blízkost, na většinu tohoto území se rozvíjela jak praslovanština,

tak staroslověnština, a také náboženská příslušnost k pravoslaví (kromě Turecka, které přijalo islám). Ovšem nejdůležitějším pojítkem je přeci jen Černé moře! Čeští překladatelé se shodli na tom, že tvorba spisovatelů z černomořské oblasti je originální a inspirující a určitě by stála za systematictější překládání do češtiny.

Hlavní host letošního knižního veletrhu připravil zajímavý, rozsáhlý a pro normálního smrtelníka téměř vysilující program (zájemce o podrobnější informace odkazují na www.svetknihy.cz). Do Prahy Rumunsko přivezlo víc než desítku současných spisovatelů, mezi nimiž nechyběl autor u nás nedávno vydaného a oceněného překladu románu *Simion Výtažník* Petru Simpoesu. Byl také jedním z účastníků hezkého večera v literární vinárně Viola, kde spolu se svými rumunskými kolegy – básníkem Nicolaem Prelipceanu, prozaičkou a novinářkou Gabrielou Adameșteanu, básníkem Gabrielem Chifu a básníkem a satirikem Mirceou Deniscu četli ukázky ze své tvorby, která přítomné okouzila moudrostí a humorem. (České překlady přednesly herečky Věra Hollá a Pavla Drtinová).

Mnohá setkání, na nichž se probíraly tvůrčí postupy, debaty nad smyslem a obsahem literatury před a po roce 1989, které tu vedli rumunští a naši spisovatelé, představení zajímavých projektů, autorská a scénická čtení, výstavy, ukázky rumunského lidového umění a folkloru, to vše vyplnilo čtyři veletržní dny. Byly hektické, ale plné energie a poznání, že literární tvorba autorů celého černomořského regionu stojí za naši pozornost.

OLGA VAŠKOVÁ

Švýcarsko a my – vzájemná inspirace, možnost spolupráce

Ve dnech 9.–12. května 2012 se naši švýcarští kolegové Cornel Dora, Bernhard Bertelmann, Thomas Wieland a Paula Looser z kantonu St. Gallen zúčastnili jako přednášející konference o švýcarském knihovnictví a doprovodného programu svého pobytu v České republice.

Ve středu 9. května jsme naše hosty vyzvedli na letišti a odvezli do Liberce. Zároveň jsme velmi usilovně chystali konferenci s názvem *Švýcarsko a my – vzájemná inspirace, možnost spolupráce*, která byla naplánována v rámci projektu *Výměna zkušeností v oblasti veřejné správy, služeb občanům a rozvoje venkova mezi kantonem St. Gallen a Libereckým krajem*, jenž je financován z grantu Fondu Partnerství v rámci Programu švýcarsko-české spolupráce Centra pro zahraniční pomoc Ministerstva financí ČR.

Tato konference se uskutečnila 10. května 2012 a zúčastnilo se jí bezmála 60 knihovnic a knihovníků z celé České republiky. V jejím úvodu vystoupila statutární náměstkyně hejtmanky Libereckého kraje a radní pro kulturu Ing. Lidie Vajnerová, která ocenila přínos vzájemného poznávání a předávání zkušeností v přeshraničních projektech. O důležitosti kontaktů mezi městy St. Gallen a Liberec pohovořil také náměstek liberecké primátorky Kamil Jan Svoboda.

Cornel Dora ve svém příspěvku *Knihovnictví ve Švýcarsku* nastínil problémy švýcarského systému knihovnictví, neexistence knihovního zákona a uvedl občanské iniciativy usilující o základní knihovnickou legislativu. Zmínil též Chartu švýcarských knihoven, jejímž účelem je stanovit základní cíle a poslání knihoven. Charta tak nahrazuje chybějící knihovní zákon, nebyla ovšem vytvořena kantonální vládou, nýbrž knihovniki, členy Komise při národní knihovně Švýcarska v Bernu.

Thomas Wieland pokračoval v podobném duchu informacemi o knihovnictví v kantonu St. Gallen. Zmínil se, že neexistují žádné ofici-

Diskusní pódium

ální srovnávací statistiky k porovnání kvality knihoven. Také jejich počet je v kantonu ve srovnání s Libereckým krajem daleko nižší. Švýcarští kolegové nám závidí hustou sítí knihoven, jež je důsledkem zákona z roku 1919, který stanovil, že každá obec musí mít knihovnu. Otázkou ovšem je, jak by měla taková knihovna vypadat, a v tom za těmi švýcarskými dost pokulháváme. Velkou roli při zřizování tamějších knihoven v obcích hrají různé spolky, jejichž činnost je ve Švýcarsku velmi rozvinutá a podstatně ovlivňuje obecní aktivity.

Nelze opomenout ani občanské iniciativy. Na základě napjaté finanční situace v kantonu byl vedle jiných úsporných opatření v knihovnictví pozastaven projekt velké veřejné knihovny ve městě St. Gallen, což vedlo k odstartování úspěšné občanské iniciativy „za moderní knihovnu v kantonu St. Gallen“. Ta žádá formou obecního podnětu kantonální radu, aby vydala knihovní zákon. Z něj by pro kanton vyplývala povinnost podporovat veřejné knihovny, provozovat centrálně umístěnou veřejnou knihovnu podle stanovených kritérií (obec, ve které bude knihovna zřízena, se bude podílet na nákladech) a finančně podporovat knihovny v regionu. Iniciativa snad pomůže i záměru sloučit a provozovat společně kantonální knihovnu Vadiana a veřejnou knihovnu města St. Gallen společně a pod jednou střechou.

Vzdělávání knihovníků bylo tématem dalšího příspěvku, který přednesl **Bernhard Bertelmann**. Nejprve zmínil systém školního vzdělá-

vání, který je ve srovnání s našim odlišný. Dále hovořil o celoživotním vzdělávání. Díky zavedení studijních oborů na vysokých odborných školách a učňovského oboru v posledních letech možnosti studia vysoce vzrostly. Celostátně udělovaný titul toto studium zhodnocuje, titul bakalář se například může pozitivně promítnout do výše platu.

Během základního vzdělání nebo po něm lze složit odbornou maturitu, což opravňuje ke studiu na vysoké odborné škole. S odbornou maturitou lze studovat i příbuzné vysokoškolské obory, titul magister podmiňuje atraktivní možnosti dalšího rozvoje a kariérního postupu. Široký výběr studia v rámci dalšího vzdělávání je nabízen zájemcům s ukončeným vysokoškolským vzděláním z jiného oboru. Překážku zde představují jen vysoké náklady.

Problematická je velká propast mezi vědeckým a všeobecným veřejným knihovnictvím. Většina zaměstnanců v malých obecních knihovnách je špatně placená, event. vykonávají zčásti dobrovolnickou práci. Jenom ve větších městských knihovnách mají pracovníci celostátně uznávané vzdělání (vysoká odborná škola, učební obor). Oproti tomu je situace v odměňování a možnostech kariérního postupu ve vědeckých knihovnách uspokojivá.

Pavla Looser, pocházející z východních Čech, provdaná do Švýcarska, ve své přednášce popsala situaci veřejných knihoven obecních a školních v menších obcích. Sama byla iniciátorkou a zakladatelkou knihovny v obci Ebnat-Kappel s 5000 obyvateli. Knihovna tam funguje jako informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centrum a zároveň jako školní knihovna pro všechny školy v obci. Jejím zřizovatelem je spolek *Bibliothek/Ludothek Ebnat-Kappel*, který P. Looser sama založila právě za účelem vytvoření knihovny. Dnes už ji podporuje nejen tento spolek, ale i obec, církev a různí sponzoři. Knihovnu navštěvuje 20 % obyvatel obce, ročně se obměňuje fond z 10 až 12 %. Knihovna pořádá množství zajímavých akcí pro všechny věkové kategorie a od loňského roku nabízí i výpůjčky e-knih. Sympatické knihovnici Pavle držíme palce v její další práci – jak sama potvrdila, není jednoduché každý rok shánět pro knihovnu peníze a obhajovat její existenci.

Konference byla zakončena téměř hodinovou diskusí, ve které si knihovnice a knihovníci obou zemí vyměnili názory a poznatky ze své denní praxe a mohli porovnat rozdíly, klady a zápory knihovnické činnosti u nás a ve Švýcarsku.

Z výletu na Ještěd

O den později čekal naše hosty zajímavý program v Liberci, spolu s námi navštívili libereckou historickou radnici, kde s odborným výkladem mohli spatřit obrádní síň včetně reprezentativních místností a nepřišli ani o výhled z radniční věže. Poté následovalo přijetí v sídle Libereckého kraje, v srdečném rozhovoru s radní Libereckého kraje Ing. Lidií Vajnerovou se rozmlouvalo hlavně o finanční podpoře knihoven ze strany zřizovatele. Odpoledne jsme zakončili prohlídkou Lékařské knihovny Krajské nemocnice v Liberci, která je nevelká prostorově, ale poskytovanými službami plně uspokojuje požadavky ze strany odborných uživatelů, lékařů, zdravotnického personálu, studentů a veřejnosti.

Podvečer jsme našim hostům zpestřili výletem na Ještěd, kam jsme vyjeli lanovkou. Počasí nám přálo a z vrcholu jsme mohli vidět českou krajinu jako na dlani, včetně zasněžených vrcholků Krkonoš a výhledu do Polska i Německa.

Sobotní program jsme začali v Muzeu Českého ráje v Turnově, hostům se líbila nejen mineralogická expozice, ale i výstava regionálního lidového umění, stejně jako rekonstruovaný Kamenářský dům. U rozměrného obrazu Mikoláše Alše *Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou* jsme porovnali historii obou našich malých národů a její společné rysy. Součástí Muzea je i Dlaskův statek v Dolánkách, krásná ukázka lidové architektury. Hosty zaujala expozice,

kteřá znázorňuje ceremonie a rituály lidového vesnického svatebního obřadu. Po obědě jsme pokračovali do Prahy, kde jsme měli domluvenou exkurzi v Městské knihovně. Tam jsme mohli obdivovat Idiom Mateje Kréna ve vstupní hale a seznámit se se službami a zázemím této největší veřejné knihovny v Čechách. Poté jsme po krátké procházce po nábřeží Vltavy navštívili secesní budovu, kde má sídlo Goethe-Institut a absolvovali jsme výklad vedoucí knihovny Evy Vondálové zaměřený na činnost knihovny a spolupráci Goethe-Institutu s partnerskými knihovnami několika měst České republiky, mezi něž Liberec také patří.

Díky projektu jsme měli možnost pobývat v září loňského roku několik dnů v St. Gallen,

naši partneři zase přijeli v únoru 2012 k nám, a celý program vyvrcholil právě konferencí 10. května v Liberci. Jsme rádi, že jsme se mohli projektu zúčastnit a získat cenné zkušenosti z praxe švýcarských kolegů. A nejen to. Snad jsme i my obohatili a v několika případech i inspirovali zase je. Obě strany tak mohou využít nabytých poznatků ve svém denním knihovnickém životě. Kromě toho jsme získali nové profesní přátele a toho si vážíme možná nejvíce.

Podrobné informace o projektu a přednášky švýcarských kolegů z konference najdete na stránce http://www.kvkl.cz/cz/projekty/_projekt.php?id=11.

BLANKA KONVALINKOVÁ
konvalinkova@kvkli.cz
Foto archiv knihovny

Informační vzdělávání – proč a jak již počtvrté

Ve dnech 25. a 26. dubna 2012 se v Havlíčkově Brodě konal již čtvrtý seminář *Informační vzdělávání uživatelů ve veřejných knihovnách*. Organizace celé akce se letos kromě Sekce pro informační vzdělávání uživatelů (dále jen IVU) Sdružení knihoven ČR (dále jen SDRUK) ujala Krajská knihovna Vysočiny. Převzala tak štafetu po Moravské zemské knihovně v Brně a Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové, které organizovaly předcházející ročníky.

Program celého semináře se držel osvědčeného scénáře. První den začal nezbytnou teorií, následovalo pár příkladů „odjinud“ a několik ukávek z vlastní praxe knihoven. Poprvé zde byly prezentovány i dva příspěvky zaměřené na metodiku IVU. Druhý den se představily pracovní skupiny Sekce IVU SDRUK (Čtenářská gramotnost, Knihovny – zdroje informací a Informační zdroje), které zároveň pozvaly přítomné na svůj workshop. Po práci v jednotlivých dílnách následovala prezentace jejich činnosti a závěr semináře. Vzhledem k tomu, že se zájemci mohou se všemi příspěvky seznámit na webových stránkách SDRUK, budu se více zabývat pouze těmi, které

účastníky podle závěrečného hodnocení nejvíce zaujaly.

Jednoznačně nejvíce upoutala prezentace informačního vzdělávání v Sedlčanech. Mgr. Alena Budková přítomné podrobně seznámila s celým projektem a hlavně s jeho přípravou. Pro nás ostatní může být velmi inspirativní, a proto se u něj trochu zastavím. Výhodou je skutečnost, že nestaví tzv. na zelené louce, ale hlásí se k tradici informačního vzdělávání a navazuje na dlouhou zavedenou spolupráci se školami. Změna v koncepci byla připravena v roce 2009 a byla nejprve představena ředitelům škol, se kterými byly dohodnuty podmínky realizace projektu. Následně byl prezentován obsah lekcí učitelům škol. Na základě jejich zpětné vazby došlo k požadovaným úpravám a změnám. Dále byl stanoven časový rozvrh projektu a časová dotace ze strany školy a knihovny. Sedlčanská knihovna i nadále rozlišuje informační vzdělávání a besedy. Respektuje tak místní tradici a požadavky škol. Informační vzdělávání je systém na sebe obsahově navazujících lekcí, které doplňují rámcový vzdělávací program jednotlivých škol. Besedy nejsou

součástí dohodnutého konceptu a jsou tematicky zaměřené. Podrobně se s projektem můžete seznámit i na webových stránkách sedlčanské knihovny (<http://www.knihovna-se.cz/>).

Druhým ze tří nejlépe hodnocených příspěvků byla prezentace Lenky Navrátilové z Městské knihovny v Poličce, která se též zaměřila na aktivity knihovny a na spolupráci se školami. Na začátku přípravy koncepce informačního vzdělávání a spolupráce se školami si autorka položila několik otázek: *Co? Proč? Kdo? Jak? Kdy? Kde? a Kam?* Zpracování konkrétních odpovědí a osobní návštěvy na školách se staly základem pro další práci. Ve svém vystoupení L. Navrátilová dále podrobněji rozebírala zásady přípravy lekce informačního vzdělávání.

Jako třetí nejzajímavější byla vyhodnocena přednáška Mgr. Veroniky Peslerové, která si již tradičně kladla otázku *IVU – proč a jak?* Autorka vyhlásila vzpouru a přišla s novou objevnou teorií „líného“ informačního vzdělávání. Inspiraci našla v populárních knížkách zabývajících se „líným“ rodičovstvím a „líným“ zahradničením (Tom Hodgkinson: *Líný rodič*. Jota 2009 a Helena Vlašínová: *Zdravá zahrada*. Era 2006). Heslo líných rodičů a zahradníků „*Nechme je být*“ pro potřeby IVU jen malinko upravila: „*Nechme práci na nich!*“ :-). Dále se pak zabývala konkrétními a praktickými otázkami – jak začít a jak vyhotovit lekci informačního vzdělávání.

Z hodnocení je jasné vidět, že účastníky nejvíce zaujaly příklady promyšleného a fungujícího vzdělávání, které zároveň podrobně rozebíraly otázku „*jak na to?*“. Svým způsobem sem patří i příspěvek Mgr. Jana Zikušky, projektového manažera NAKLIV (Národní klastr informačního vzdělávání). Ukázal, jaké by mohly být vize, cesty a cíle informačního vzdělávání a zároveň představil desatero hodnot Sekce experimentálního knihovnictví. Osobně si cením všech vystoupení J. Zikušky na tomto semináři, protože dokázal zdravě provokovat a vnášel čerstvý, byť leckdy hodně teoretický vítr do ustálených vod praxe veřejných knihoven. Zaujalo mne i vystoupení PhDr. Hany Landové, Ph.D., která se zabývala informačním vzděláváním na českých vysokých školách. Zdůraznila však, že vysoké školy jsou v této oblasti až na konci řetězce, a zabývala se informačním vzděláváním „od kolébky k diplomu“. Hovořila o významu před- a čtenářských doved-

ností, které by měly plynule přecházet ve čtenářskou a následně informační gramotnost. Poukázala na důležitost a nezastupitelnost veřejných a školních knihoven v této oblasti.

Z dalších přednášejících upoutala přítomné Mgr. Táňa Klementová z oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze – pobočka Brno, která podrobně představila jednotlivé vzdělávací programy muzea. Mgr. Kristýna Hrubanová nás seznámila s Centrem globálního rozvojového vzdělávání NaZemi. Jedná se českou nevládní organizací, která navazuje na činnost Společnosti pro Fair Trade. Školám nabízejí konkrétní vzdělávací programy, materiály do výuky a interaktivní výstavy. Dalším hostem byla Mgr. Iva Kopecká, vedoucí pracoviště Horní Krupá, Chaloupky o. p. s., která přiblížila možnosti výuky přímo v přírodě. Přítomné knihovnice získaly nejen teoretické informace o tom, jak to dělají jinde, ale i celou řadu zajímavých a inspirativních materiálů z výše jmenovaných kulturně vzdělávacích institucí.

Chtěla bych upozornit ještě na dva příspěvky, které byly zaměřeny na metodiku informačního vzdělávání – *Potřeby knihovníků a možnosti metodiků* (Božena Blažková, SVK Hradec Králové) a *Co mohou a mají krajské knihovny* (PhDr. Zuzana Hájková, JČVK České Budějovice). Metodikou zavádění informačního vzdělávání do praxe jsme se na semináři zabývali poprvé a je jen škoda, že tyto příspěvky zazněly až na konci prvního dne jednání a nebyl čas na diskusi k nim. Tato skutečnost, „nahuštěnost“ přednášek a chybějící prostor pro výměnu zkušeností a práci v menších zájmových skupinách – to byly jedny z mála negativních ohlasů od účastníků. Celkově byl seminář hodnocen velmi pozitivně. Změna místa konání sice možná přinesla určité nepohodlí a horší dostupnost pro některé, ale naopak přivedla zcela nové tváře, a tudíž i potřeby a náměty.

Závěry ze setkání stanovují nejen úkoly pro Sekci informačního vzdělávání, ale i doporučení pro všechny účastníky a pro krajské a pověřené knihovny:

- Materiály, prezentace a závěry ze semináře jsou umístěny na webu Sdružení knihoven České republiky (www.sdruk.cz). Zúčastnění budou ve svých knihovnách a regionech informovat o výstupech ze semináře. Krajským a pověřeným knihovnám sekce doporučuje věnovat se

více vzdělávání knihovníků v oblasti IVU a začít organizovat regionální semináře a workshopy.

- Jednotlivé pracovní skupiny Sekce IVU SDRUK budou nadále pracovat na svých částech metodického materiálu. Jeho definitivní podoba vzejde z podzimního pracovního setkání (zřejmě v první polovině listopadu v Měk Polička).
- Nadále trvá úkol navržení loga a vhodného sloganu pro IVU. Sekce se bude dále zabývat možnostmi vytvoření vlastního webového portálu,

kde by na jednom místě byly soustředěny materiály a informace týkající se IVU, protože portál NAKLIV nebude dále rozvíjen.

- Další celostátní seminář se uskuteční v dubnu 2013 a místo bude upřesněno. Ukazuje se, že je vhodné místa konání střídát, aby se akce mohlo postupně zúčastnit co nejvíce knihovníků „z terénu“.

BOŽENA BLAŽKOVÁ

bozena.blazkova@svkhk.cz

Výzkum četby mládeže na Slovensku

S garancí Slovenské asociace knihoven probíhal v letech 2010 a 2011 v sedmi krajích Slovenska (Banskobystrický, Košický, Nitrianský, Prešovský, Trenčanský, Trnavský a Žilinský) výzkum četby mládeže. Jeho realizátory byly veřejné knihovny s krajskou působností a navazoval na výzkum četby mládeže v Bratislavském kraji, který provedly veřejné knihovny jako pilotní projekt v roce 2009 (*Čtenář*, 62, 2010, č. 1, s. 29–32).

Na konci loňského roku vyšla výzkumná zpráva *Četba mládeže ve Slovenské republice. Interpretace výsledků výzkumu*, která sumarizuje a analyzuje výsledky a přináší pohled na aktuální stav čtenářské gramotnosti mládeže, vztah k četbě, ke knize jako klasickému médiu a vztah ke knihovně a jejím službám v období silné konkurence moderních informačních a komunikačních technologií. Cílem výzkumu bylo zjistit, nakolik nové informační prostředky nahradily klasickou knihu jako zdroj informací, a co současná mladá generace očekává od knihoven, aby byly akceptovanými institucemi při jejich vzdělávání, ale i volnočasových aktivitách. Celoslovenského výzkumu se zúčastnilo 12 393 respondentů – žáků 8. a 9. ročníků základních škol a studentů 2. ročníků středních odborných škol a gymnázií. V době výzkumu bylo na Slovensku evidovaných 1989 školních knihoven na středních i základních školách a 1990 fungujících veřejných knihoven.

Mládež a volnočasové aktivity

Nejčastější formou trávení volného času v pracovních dnech jsou elektronická média – televize a počítač. Televize je už tradičně považována za nepřítel četby, čas věnovaný čtení knih plynule klesá s nárůstem času věnovaného sledování TV. Z respondentů, kteří sledují televizi 1 až 3 hodiny denně, nečte knihy až 51,4 %. Při počítačových aktivitách – internetové komunikaci, počítačových hrách a surfování – platí to samé, co u televize. Nejvyšší procento mladých lidí, kteří nečtou, je ve skupině, jež se věnuje počítačovým aktivitám víc než tři hodiny denně v celoslovenském průměru – 55,1%. Nejvíce čtoucí 1 až 2 hodiny denně je ve skupině, která se PC aktivitám nevěnuje vůbec, nebo nejvýš jednu hodinu. Průzkum tedy potvrdil přímou souvislost mezi sledováním televize, hraním počítačových her a četbou.

K volnočasovým aktivitám jsme záměrně zařadili i čtení časopisů, které je četbě knih nejbližší. Jemu se věnuje v průměru až 58 % mladých lidí (nejvíce v Bratislavském kraji, 64,3 %), ale jen v limitu hodiny denně.

Z kulturních programů nejvyšší návštěvnost vykazuje kino, a to ve frekvenci *víckrát za rok* (v průměru 51,2 %), *jedenkrát za měsíc* (v průměru 14,8 %) a možnost *nikdy* jen 6,6 %. Nejvíce těch, kteří nikdy nečtou, je mezi respondenty, již nikdy nechodí do kina. Vyšší

návštěvnost kina tedy generuje i vyšší frekvenci četby. Návštěvy ostatních kulturních akcí (výstavy, divadlo, diskotéka, koncerty) zabírají mladým lidem tak nevýznamnou část volného času, že je nemožno pokládat za vážnou konkurenci četby knih. Výzkum sledoval i zájem o získávání informací pro kroužky, hobby, záliby (v Bratislavském kraji – 43,5 %, mnohem méně v Košickém kraji – 26,4 %). Nejvíce využívaným zdrojem získávání informací je internet – v průměru 49 %, knihy jako zdroj informací pro své hobby využívá jen 17,4 % respondentů.

Mládež a četba knih

Kolik času věnují mladí lidé četbě knih? – tato otázka patřila k hlavním v celém průzkumu. Ve dnech školního vyučování knihy vůbec nečte v průměru 42,2 % mladých, nejvíce v Trnavském kraji – 46,4 %, nejméně „nečtenářů“ vykazuje Nitrianský kraj – 31,8 %. Mezi těmi, kteří knihy čtou, je nejfrekventovanější odpověď 1 až 2 hodiny denně, což je v průměru 27 %. V tomto rozsahu četby jsou nejlepšími čtenáři z Nitrianského kraje z 35 % a nejhroší z Bratislavského kraje z 23,4 %. Z hlediska genderové příslušnosti jsou v četbě zásadní rozdíly, a to ve všech krajích. Chlapci knihy vůbec nečtou v 59,3 %, ale dívky jen v 37,5 %. Z pohledu škol je nejvíce „nečtenářů“ mezi žáky odborných škol – až 52,7 %, gymnazisté vykazují 31 % a základní školy téměř 40 % v celoslovenském průměru. Z hlediska věku je četba nejkritičtější u 17letých, v této kategorii až 47,2 % respondentů ve školních dnech nečte vůbec.

Výzkum se zaměřil i na víkendovou četbu, a to v kontextu s dalšími víkendovými volnočasovými aktivitami. Mezi sedmi nabídnutými činnostmi – *s kamarády, s rodinou, sportují, sledují TV, u počítače, čtu, chodím do přírody* – četba obsadila až šesté místo, a to shodně ve všech krajích! Z vybraných demografických kategorií (škola, věk, pohlaví) ve srovnání škol nejlépe čtou gymnazisté – 31,8 %, z věkových kategorií 13letí – 29 % a nejhůř 15letí – 21 %, lépe čtou dívky než chlapci, skóre je 33 : 13 %. Při zjišťování frekvence četby knih naposledy četlo *včera* nebo *dnes* 26,7 % respondentů, před týdnem téměř 20 % a před rokem téměř 10 %. Samozřejmě na tuto otázku odpovídali jenom ti, kteří čtou.

Mládež a knihovny

Průzkum se zaměřil i na návštěvnost knihoven a využívání knihovnických služeb. Základní otázka zněla: *Jakou knihovnu navštěvuješ?* – s možností výběru: *žádnou, školní, jinou*. Víc než polovina respondentů (v průměru až 52,3 %) nechodí do žádné knihovny (nejvíce v Trenčanském kraji – 58,6 % a nejméně v Žilinském – 47,3 %). Školní knihovnu navštěvuje v průměru 20,8 % a jinou (nejčastěji veřejnou) téměř 35 % (v Nitrianském kraji 55,5 %, v Košickém 29,3 %). Nejhoršími návštěvníky knihoven jsou žáci středních odborných škol (až 62 % nechodí do žádné knihovny), chlapci opět vysoce „vedou“ nad dívkami (68,8 : 38,6 %).

Ve frekvenci za ideální návštěvnost pokládáme *alespoň jedenkrát za měsíc*, kterou vykazovaly necelých 20 % respondentů, ve frekvenci *nepravidelně, jenom když něco potřebuji* navštěvuje knihovnu 43,6 %, *jen povinně se školou* – 14 %, k návštěvnosti *víckrát za měsíc* se přiznává 8,6 %. Stabilními návštěvníky alespoň jednou za měsíc jsou žáci základních škol – v průměru 23,8 %, vyšší návštěvnost v této frekvenci vykazují dívky než chlapci (25,3 : 17,6 %). Nejlepší návštěvnost knihoven vykazují respondenti v Nitrianském kraji (78,6 %) a nejslabší v Bratislavském kraji (45,1 %).

Služby knihoven a jejich využívání patřily též k základním otázkám celoslovenského výzkumu se záměrem odhalit rezervy knihoven v této oblasti. Nejzákladnější službu – absenční výpůjčky využívá v průměru téměř 90 % návštěvníků knihoven. Přístup k internetu je až druhou nejvyužívanější službou, avšak s překvapivě velkým odstupem – jen 11,7 % (6,6 % v Bratislavském a 19,8 % v Žilinském kraji). Výzkum potvrdil, že internet není službou, která by masivně lákala mládež do knihoven a knihovna je chápána spíše v jejím tradičním pojetí. Služby čítáren, studoven (prezenční výpůjčky), bibliografické služby a zpracování referátů využívá jen něco nad 10 % respondentů.

Návštěvníci školních knihoven jsou většinou nespokojeni se skladbou knihovnického fondu a nedostatkem nových knih (v průměru 39,5 %), ale téměř tolik – 38,6 % je s knižním fondem školních knihoven spokojeno. Jinou než školní knihovnu navštěvuje necelých 35 % respondentů a téměř 68 % z nich je se skladbou knihov-

ního fondu spokojeno. Při zjišťování, co jim v knihovně, kterou navštěvují, nejvíce schází, se 52,34 % respondentů shodlo na odpovědi – nové knihy. Odborné publikace scházejí jen 11,9 procentům, internet 13,58 % respondentů a moderní zařízení označilo 23,9 %. Přístup na internet schází nejvíce žákům základních škol – 19,22 %, a to nejvíce v Bratislavském kraji – 29,1 %. Podle výsledků průzkumu jsou přístupem k internetu nejlépe vybavené knihovny v Banskobystrickém kraji, tady internet schází jen 8,4 % respondentů.

Z výzkumu vyplývá, že věková kategorie čtenářů mezi 13 a 17 lety pokládá za prioritu knihoven knihovní fondy, jejich pravidelnou aktualizaci v dostatečném množství a kvalitě a tradiční knihovní služby – výpůjčky. Ostatní nabízené služby včetně internetu jsou chápány jen jako doplňkové.

Výzkum se zaměřil i na důvody (příčiny) nevyužívání knihovnických služeb. Respondenti si vybírali z devíti nabízených možností, přičemž nejvíce rezonovaly odpovědi: *nechce se mi* – 43,73 % (v Bratislavském kraji 24,2 % a v Košickém 50,9 %), *nemám čas* – 43,1 % (v Bratislavském 23 % a v Nitrianském 48,8 %) a *nemám zájem o knihy* v celoslovenském průměru 28 %.

Čtení a škola

Škola má velké možnosti ovlivňovat vztah mladých lidí ke knize a k četbě a podporovat rozvoj čtenářských kompetencí, a to nejen v hodinách literatury. Správnou motivací a stimulací žáků k vyhledávání informací ve více zdrojích při vypracování školních úkolů může škola podpořit žáky v jejich budoucí odborné i profesionální orientaci. Zároveň může výrazně ovlivnit vztah ke knihovně jako jedné z nefundovanějších institucí zaměřených na podporu školního i mimoškolního vzdělávání a získávání informací. Výzkum ukázal, že v průměru 28,5 % žáků dostává takovéto úkoly výjimečně, 35 % dost často a jen 18,8 % pravidelně. U otázky, kde vyhledávají informace nad rámec učebnicové literatury, až 91,37 % žáků uvádí internet, knihu jako tradiční zdroj informací označilo jen 33,73 % a časopis 12 % respondentů.

Výzkum nastolil rovněž otázku povinné (doporučené) četby. I když tzv. povinná četba v mi-

nulosti působila na žáky spíše nemotivujícím způsobem, výzkum ukázal přímou souvislost mezi povinnou četbou a skutečně přečteným. V průměru 19,5 % respondentů uvádí, že učitelé od nich povinnou (doporučenou) četbu nevyžadují. V minulém roce ani jednu knihu nepřečetlo kolem 15 %, jednu uvádí téměř 20 %, dvě 18 %, tři a víc knih 16,6 % (21 % respondentů Trnavského kraje proti 13,5 % z Nitrianského a Banskobystrického kraje). Velké rozdíly mezi školami jsou v mimoškolní četbě. Zatímco na základních školách 21 % respondentů uvádí, že povinnou četbu od nich nevyžadují, na gymnáziích je to jen 11 %.

Čtení a rodina

V nejranějším věku má na formování čtenářských návyků největší vliv rodina. I výzkum potvrdil, že to byli právě rodiče, kteří respondentům v dětství četli nejčastěji – až 85 %, prarodiče v průměru 43 % a překvapivě nízké je sourozenecké čtení – jenom 13 %. Frekvence čtení už není pro rodiče tak lichotivá, protože jen 52 % odpovědělo, že to bylo pravidelně, 16,4 % jen zřídka a 26 % respondentů si nepamatuje, jak často jim rodiče četli. Se čtením v útlém dětství se pojí i určité pocity – emoce a zážitky prožívané u čtení mohou v dětech zanechat hlubší stopu než samotný text. Otázka zaměřená na pocity při čtení dokazuje buď zajímavý (v průměru 35,6 %), nebo příjemný (38,8 %) zážitek. Poměrně nízké procento negativních odpovědí – *bylo to nudné* (2,2 %) a *nepamatuji si* (22 %) potvrzuje rovněž spíše pozitivní zážitky z dětského předčítání.

Pozitivní a negativní vztah ke knize a k četbě

Výzkum si dal za úkol zkoumat vztah mladých lidí ke knihám a k četbě. Nejčastějším důvodem, proč mladí lidé čtou (pozitivní motivace), je, že je *čtení baví*. Tuto odpověď vyznačila nadpoloviční většina – 51,4 % respondentů.

Výzkum zaznamenal značné krajové rozdíly: v Bratislavském kraji baví četba 33,6 % odpovídajících ve srovnání s Košickým krajem, kde jich je 58,3 %. Z hlediska pohlaví čtou více dívky než chlapci (64,1 : 40,7 %), což potvrzují i psychologové, že čtení je ženskou záležitostí. Četba nejvíce baví dívky v Košickém a Bansko-

bystrickém kraji (68,2 a 67,8 %) a nejméně chlapce v Bratislavském kraji (39,3 %). Z jednotlivých škol baví četba podle očekávání nejvíce studenty gymnázií – 65,2 %, žáky základních škol 53,9 % a nejméně studenty středních odborných škol – 50,5 %. Avšak v Trnavském kraji vyznačilo odpověď *čtení mě baví až 84,3 %* gymnazistů a 68,4 % studentů SOŠ, což je až 30% rozdíl ve srovnání s bratislavskými gymnazisty a studenty SOŠ (56,3 % a 37,3 %). Podle věkových kategorií čtení nejvíce baví 13leté respondenty v Košickém kraji, 14, 15, 16 a 17leté v Nitranském kraji (63,5 %, 66,2 %, 69 %, 62 %). Nejkritičtější je kategorie 15letých v Bratislavském kraji (38,8 %).

Další nabízené odpovědi: *četba rozvíjí myšlení a vyjadřování a četbou se vzdělávám* značně zaostaly za nejméně frekventovanější odpovědí (v průměru 38,1 % a 25,3 %). Četbu jako důvod k podpoře rozvoje myšlení a vyjadřování uznávají víc dívky (45,2 %) než chlapci (34,5 %), naopak četbu při vzdělávání oceňují víc chlapci (31,6 : 25,5 %). Odpověď *četbou se vzdělávám* podpořili nejvíce respondenti všech druhů škol Košického kraje. Výzkum v této části dospěl k závěru, že četbu mladí lidé chápou spíše jako formu zábavy a kulturního vyžití. Nedostatečně však oceňují její poznávací hodnotu a její význam v strategii vzdělávání, což by mělo být hlavním úkolem základní a střední školy. Lekce informační výchovy, které v současnosti supluje knihovny (především veřejné), by měly být součástí každé vyučovací hodiny.

Negativní vztah k četbě jsme zkoumali formou několika nabízených odpovědí: *nemám čas, četba mě nebaví, četba je únavná, raději se podívám na film*. Kritické je vysoké procento odpovědí *četba mě nebaví* v průměru 48,6 %. (Na druhé straně, pokud nadpoloviční většina

uvádí, že jí četba baví, je to logické). Četbu za *únavnou* označilo 36,5 % a *nemám čas* 33,8 % respondentů.

Výzkum konfrontoval knihu a internet jako bohatší zdroj informací. V tomto srovnání internet jednoznačně vyhrává (85 % respondentů úplně nebo částečně souhlasí).

Závěrem je možno konstatovat, že výzkum četby mládeže ve Slovenské republice jen potvrdil to, co knihovníci vědí z vlastní praxe – lidé v mladém věku čtou málo a tradiční knihu jako zdroj poznání, informací i zábavy vytlačuje internet a další elektronická média.

Výzkum poukázal na dvě stránky chápání četby:

- četba jako zábava a forma kulturního vyžití části mladé populace,
- četba jako součást rozvoje osobnosti a strategie vzdělávání.

Právě nedostatečné docenění druhé stránky četby svědčí o velmi nízkých čtenářských kompetencích mladých lidí.

Vysoký status internetu u současné generace mladých lidí však vypovídá i o nedostatečné míře poznání negativních stránek tohoto média, jako jsou nepřesné, nespolehlivé, neověřené informace, plagiátorství a k tomu sklony k různým souvislostem (gamblerství, kyberšikana...). Je důležité, aby na základě podrobné analýzy výsledků výzkumu a zjištěných skutečností dokázaly slovenské knihovny vyvodit a přijmout adekvátní závěry: vrátit knize postavení, které jí ve vzdělávání náleží a obhájit tak i důvod vlastní existence jako instituce podporující školní i celoživotní vzdělávání.

ANNA GAŠPAROVIČOVÁ

gasparovicova40@gmail.com

Do češtiny přeložila **OLGA VAŠKOVÁ**

Almanach Labyrint 2012

Dvacáté první vydání Almanachu přináší aktuální profily více než pěti set českých nakladatelství. Dále v něm najdete autorizovaný adresář knihkupectví, antikvariátů, distribučních firem, knihoven a přehled všech kulturních časopisů. Praktické informatorium obsahuje rady pro začínající nakladatele i samotné autory, např. jak nabídnout rukopis k vydání, jak se dělají korektury a sazba, informace o elektronických knihách, výklad autorského práva, přehled literárních akcí a knižních cen.

Publikace vychází jako ročenka kulturní revue Labyrint.

Tradiční průvodce českým knižním trhem od roku 1992 bude v následujících letech vydáván možná už jen v elektronické podobě na www.almanachlabyrint.cz.

ISBN 978-80-87260-38-8, 440 stran, váz. vydání • Cena 254 Kč • Vydalo nakladatelství Labyrint

Z knihoven...

Knihovnické Olympijské hry se vydařily

„A máme to za sebou,“ tak si asi v duchu oddechli nejen pořadatelé, ale i soutěžící po skončení letošního šestého ročníku *Her bez hranic aneb Knihovnice dětem*, který se konal poslední květnovou sobotu v překrásném sportovním areálu v Chodově. Povzdech to však byl šťastný, protože se hry opravdu vydařily.

Ale vraťme se na začátek. Pořadatelem letošního ročníku byla Městská knihovna v Chodově, jejíž pracovníci jako téma vybrali olympijské hry. „Napadlo nás to i vzhledem k tomu, že letošní rok je rokem olympijským a také se dá říct, že Chodov je nejen městem hornictví, ale i sportu. Díky tomu jsme měli na výběr mezi několika krásnými hřišti. Vybrali jsme si to nejnovější, které je navíc i kousek od knihovny,“ přiblížila zákulisí příprav ředitelka knihovny Hana Nemčičová.

Chodovské Olympijské hry byly vlastně takovou hodně malou kopií těch pravých. „Připravili jsme zahájení podle olympijského ceremoniálu. Děti nastupovaly za zvuku fanfár po družstvech, letos se jich sešlo čtrnáct. Každé si neslo originální ceduli s názvem města, které reprezentovalo. Lenka Šlaisová nám zazpívala hymnu, byl zapálen i olympijský oheň, který z „Řecká“ – jak vtipně poznamenal moderátor celých her Alan Novotný – přinesly knihovnice. Ty si zapálenou olympijskou pochoděň za povzbuzo-

vání dětí předávaly při běhu okolo rybníčku, který se nachází v areálu hřiště,“ popsala průběh slavnostního zahájení H. Nemčičová. Úspěch soutěžícím dětem popřála také předsedkyně Klubu dětských knihoven SKIP

xika. Účast pana Kúrky byla tím slibným překvapením pana starosty. Volný čas mezi jednotlivými disciplínami děti trávily beach volejbalem, chytáním ryb, minigolfem, prohlídkou knihovny a hraním na herních konzolích. Nechy-

Foto archiv knihovny

Eva Novotná (ten hry každoročně pořádá) a starosta Chodova Ing. Josef Hora, který dětem na odpoledne slíbil překvapení. Jednotlivá družstva pak ještě předvedla své maskoty a vítězné pokřiky a poté se pustila do soutěžení.

Dá se říct, že soutěžní disciplíny byly velmi rozmanité a originální. Jako na správné letní olympiádě nechybělo plavání, i když u toho chodovského spíše než utonutí hrozilo upadnutí. Rozhodně zajímavou letní disciplínou byl běh na běžkách aneb posun vpřed. Gymnastika byla zastoupená tancem se stuhou, nechyběl vrh koulí, skok do dálky nebo třeba pozemní hokej. A protože disciplíny připravovaly knihovnice, došlo i na znalostní kvízy týkající se historie olympijských her nebo sportovců. Třešničkou na dortu pak byla překážková dráha, kterou děti absolvovaly s knihou na hlavě. Vrcholnou disciplínou byl běh, který dětem odstartoval Jan Kúrka, zlatý olympionik ve sportovní stříbě z Me-

tím místě skončilo družstvo z knihovny v Lomnici. Družstvo chodovské knihovny skončilo na krásném pátém místě. Ale myslíme si, že vítězi byli na-

konec všichni. Vždyť každý ze sebe vydal to nejlepší. Ať už soutěžící děti či knihovnice a knihovníci, kteří družstva a jednotlivé disciplíny připravovali, nebo pořadatelé a dobrovolníci podílející se na hladkém průběhu celého dne. Spokojeni s prožitým dnem byli nakonec všichni. Kromě dojmů si pak každý účastník našich „olympijských“ odnesl krásné ceny od sponzorů z Karlovarského kraje a od Ministerstva kultury. Nezapomněli jsme ani na organizátory – upomínkové předměty a medaile jako poděkování si odnesly i knihovnice a knihovníci. Hlavní organizátorky akce Hana Nemčičová

a Eva Novotná navíc na závěr dostaly od starosty města Chodova květiny. Ing. Josef Hora poděkoval všem knihovníkům a knihovnicím nejen za *Hry bez hranic*, ale za všechno, co pro děti připravují a popřál jim mnoho zdaru v další práci.

Hry máme sice za sebou, ale naše práce nekončí. Po krásně stráveném dni se vracíme zpět mezi regály a dál budeme vymýšlet pro děti různé akce, u nichž se, co si budeme povídat, často vyřídíme i my. A málem bych zapoměla, za rok na shledanou na *Hrách bez hranic* v Ostrově nad Ohří.

MARIE VALENTOVÁ

Výstava kronik v Městské knihovně Luhačovice

Luhačovice slaví v letošním roce šestistáté výročí od první písemné zmínky o tomto malebném lázeňském městě. Jubileum doprovázejí různé tematické akce a také naše knihovna se připojila k oslavám. Ve dnech 4. 6. až 8. 6. 2012 jsme uspořádali výstavu historických městských a školních luhačovických kronik. Šestnáct kronik pocházejících z let 1892 až 2008 nám zapůjčil Státní okresní archiv Zlín – Klečůvka, kde jsou uschovány veškeré písemné dokumenty týkající se Zlínského kraje a okolí.

Samotné zorganizování výstavy nebylo jednoduché. Oslovili jsme ředitele archivu Mgr. Davida Valůška s prosbou, zda a za jakých podmínek je možné si historické dokumenty zapůjčit. Pan ředitel nám ochotně zaslal příslušné podmínky. Bylo nutné vyříditi schválení výstavy Městem Luhačovice, dále jsme museli zajistit celodenní hlídání kronik, aby nemohlo dojít k jejich odcizení či poškození. Vzhledem k tomu, že akce trvala týden, bylo třeba zaručit uložení knih přes noc v trezoru ve střezované budově.

Žádost o povolení výstavy jsme předložili Radě Města Luhačovice a po

jejím schválení jsme se obrátili na vedoucího obvodního oddělení Policie ČR se žádostí o uskladnění kronik ve střezované budově. Npor. Mgr. Petr Kročil vyšel vstříc naší žádosti, a tak jsme každý den po ukončení výstavy kroniky vozili na oddělení Policie, kde byly na noc uschovány v trezoru.

Abychom dostali všem podmínkám Státního archivu, zbývalo ještě zajistit hlídání během výstavy. V tomto bodě nám velmi vyšlo vstříc ředitelství místní střední odborné školy a „zapůjčili“ nám na každý den dva studenty, kteří spolu s námi bedlivě kroniky střežili.

Po vyřízení všech formalit nezbyvalo než začít výstavu řádně propagovat. Vytvořili jsme letáky, plakáty, poutače, uveřejnili jsme pozvánku na

našich webových stránkách, na FB, prezentovali jsme výstavu v místním zpravodaji i infokanálu.

Slavnostní vernisáž proběhla za účasti představitelů města a různých městských organizací. K vytvoření slavnostní atmosféry napomohly hudebním vystoupením dětí z místní ZUŠ. Pro vytvoření iluze let provázejících počátek dvacátého století nám posloužily vystavené dobové předměty – vějíře, deštníky, klobouky – zapůjčené z luhačovického okrašlovacího spolku Calma.

Výstava zaujala širokou veřejnost a nahlédnout do kronik chodili lidé všech generací. Zejména ti starší zavzpomínali na válečná léta, na své spolužáky i učitele a dávno zašlé události. Kroniky si bylo možné osobně prolistovat, nesměl se ale používat fotoaparát.

Potěšil nás i zájem médií – ozval se nám Český rozhlas Brno a *Zlínské noviny*. Nahlédnutí do historie našeho lázeňského města bylo velmi pěkným, milým a zároveň poučným zážitkem.

MILANA MIKULCOVÁ

Foto archiv knihovny

PTEJTE SE KNIHOVNY

DOTAZ: Jak vznikl slovanský zvyk vítat hosta chlebem a solí a co tímto vítáním hostovi sdělujeme? (Kategorie dotazu: Antropologie, etnografie; datum zadání: 9. 1. 2008)

ODPOVĚĎ: Chlebem i solí vítali staří Slované své hosty. Chléb – každodenní nezbytná výživa, sůl – znamená čistoty a vzácnosti. V přeneseném slova smyslu znamenalo „sůl a chléb = paměť a písmo“.

Chléb jako základní potravina provází lidstvo od doby, kdy se z pouhého lovce a sběrače stal zemědělec. Lidstvo konzumovalo nejdříve potravu na bázi obilovin, jako byly placky nebo kaše. Později lidé zjistili, že těsto připravené z mouky, vody a soli lze ponechat přirozeně nakynout působením kvasinek ze vzduchu. Tím vznikalo pečivo lehké, vzdušné a s chutnou kůrkou.

Z obilných surovin se ale připravovalo i pivo, také náhodně vykvašené působením vzdušných kvasinek. Kombinace obou poznatků vedla lidi k použití pивní „usazeniny“ pro cílené kypření těsta pro výrobu pečiva. Z dochovaných nálezů ze starého Egypta je známo, že chléb byl společně s pivem a cibulí určitou formou platidla, které sloužilo jako odměna za vykonanou práci dělníků a otroků. Obliba chleba dokonce vedla sousední národy k posměšnému nazývání Egyptanů „chlebožrouty“. Z Egypta se výroba chleba rozšířila do celého antického světa. Řekové a Římané zlepšovali techniky jeho výroby a obměňovali typy používaných obilovin. Z Říma se přenesla příprava moučného těsta do Galie a Germánie a v době stěhování národů si znalosti pečení chleba přisvojili i Slované. O významu chleba v našich dějinách svědčí i starý slovanský zvyk, podle něhož vítáme hosta chlebem i solí.

Chléb jako dar přírody a těžké lidské práce se v každé domácnosti těšil velké úctě. Byl to znak pohostinnosti a srdečnosti. Odmítnutí se považovalo za urážku, stejnou jako by hostu chléb nebyl nabídnut. Tento krásný zvyk Slovanů se zachoval dodnes. Největší úcta, která je každodennímu chlebu věnována, zaznívá ze slovanských přísloví a pořekadel: *Chleba se nikdy nepřejíš. Lepší doma krajíc chleba, než-li v cizině kráva celá. Dobrý ako kus chleba. Lepší je kus chleba na cestě, než-li pero za kloboukem. Keď je človek lačný, aj ovsenný chlieb je smačný.* Chléb má symbolický význam o Velikonocích i Vánocích – v podobě vánočky. Uvádíme i internetové odkazy s informacemi o těchto dvou symbolech slovanské pohostinnosti: <http://cea.livinghistory.cz/zivotvm/remesla/jidlo/>; http://sossluzeb.cz/vice/pam_velmor_n.html; <http://www.ireceptar.cz/detail-clanku/chleb-je-bozi-dar.html>; http://www.coop.cz/magazin/2_2002/sul_nad_zlato.html.

DOPORUČENÁ LITERATURA:

- BERANOVÁ, Magdalena. Slované. Praha: Nakladatelství Libri, 2000
- BERANOVÁ, Magdalena. Jídlo a pití v pravěku a ve středověku. Praha: Academia, 2005

Nejen čeští dobrovolníci v knihovně

Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem se zapojila do tříletého projektu *Dobrovolná služba v muzeu a knihovně*. Projekt získal akreditaci MV ČR a jeho partnerem se stalo Dobrovolnické centrum v Ústí nad Labem. Je zároveň vysílající organizací dobrovolníků, kteří mají zájem pomoci knihovnicím v jejich práci. Dá se říci, že tato spolupráce je velice prospěšná.

Dobrovolníci nejen z řad studentů, ale i důchodců se plně zapojují do knihovnických činností. Do knihovny jich dochází průběžně patnáct. Provádějí donáškovou službu knih méně pohyblivým čtenářům, účastní se práce ve zvukové knihovně, která je též pobočkou ústecké knihovny. Velice si je chválí pracovnice v dětském oddělení, které spolu s nimi organizují různé formy akcí pro děti. Patří mezi ně mimo jiné i čtenářský klub.

V letošním roce rozšířila ústecká knihovna dobrovolnickou službu i o mezinárodní rozměr. Získala akreditaci České národní agentury Mládež. Ve středu 6. června přiletěla z Itálie **Francesca Maria Donzelli** a v Ústí nad Labem bude až do prosince. Je jí 26 let a pochází z Milána. Vystudovala archeologii a starověkou historii. Její hlavní náplní u nás je kromě pomoci knihovnicím také prezentace Itálie. Ústečané tak od ní uvidí dvě výstavy a několik tematických prezentací (literatury či reálií Itálie), z nichž první začala již v červnu. Dalším nemalým úkolem F. M. Donzelli je navázat spolupráci s ústeckou univerzitou a „rozběhnout“ italský studentský klub. Italka v dobrovolnické službě v knihovně je vlastně první cizinkou u nás v této profesi. Budeme rádi, když se povede tuto službu rozšířit i do dalších let.

-opk-

Údaje o počtu obyvatel byly čerpány z portálu Veřejná správa on-line
– <http://mesta.obce.cz>

BOHUŇOVICE / 2350 obyv., okres Olomouc

Až do konce května si mohou návštěvníci obecní knihovny v Bohuňovicích na Olomoucku prohlédnout výstavu fotografií nazvanou 21. století objektivem Tomáše Římského. Snímky zachycují současný život v Bohuňovicích a kulturní a společenské akce pořádané v obci od roku 2009.

Olomoucký deník: Kultura Olomouckého kraje, 26. 5. 2012

HOŘICE / 9245 obyv., okres Jičín

V přednáškovém sále městské knihovny se dnes od 18 hodin koná beseda *Smrt součást života aneb Život po životě?* Návštěvníci se od Milady Zubaté dozvědí o mimotělesném vnímání a zážitku blízké smrti.

Jičínský deník, 15. 5. 2012

HUSTOPEČE / 956 obyv., okres Břeclav

Městská knihovna Hustopeče pořádá v úterý 15. května ve čtyři hodiny odpoledne literární kavárnu. Uskuteční se v cukrárně Romance a téma bude *Matky v literatuře*.

Nový život, 10. 5. 2012

CHEB / 31 931 obyv.

Zajímavá akce se ve čtvrtek 3. května uskuteční v chebské městské knihovně. Od 10 do 17 hodin zde bude veřejnosti přístupná prezentace kompenzačních pomůcek pro zrakově a tělesně postižené. K vidění budou stolní a kapesní kamerové televizní lupy, zpřístupněné počítače se speciálními klávesnicemi a softwarem, s hlasovým výstupem a s alternativním ovládním myši, ale také speciální komunikátory, mobily a další pomůcky. Chebská instituce disponuje sama bohatou zvukovou knihovnou pro nevidomé a slabozraké.

Chebský deník: Chebsko, 2. 5. 2012

CHODOV / 15 178 obyv., okres Sokolov

Městská knihovna Chodov zve všechny zájemce v sobotu 26. května na slavnostní zahájení soutěže *Hry bez hranic aneb knihovnice dětem*, kterou již 6. rokem pořádá Klub dětských knihoven Karlovarského kraje v různých městech našeho regionu. Letos je pořadatelem Městská knihovna Chodov, a protože rok 2012 je rokem olympijským, tak i téma letošních her je olympijské.

Sokolovský deník: Sokolovsko, 25. 5. 2012

CHOTĚBOŘ / 9739 obyv., okres Havlíčkův Brod

V Městské knihovně v Chotěboři se do konce května koná výstava nazvaná *Babička od Boženy Němcové*.

V běžné provozní době si mohou zájemci prohlédnout část sbírky Jaroslava Kreibicha z Jakubovic, který vlastní značně rozsáhlou sbírku česky knižně vydaných *Babiček*. Za pětadvacet let se tomuto svéráznému sběrateli podařilo získat celkem 274 vydání této knihy Boženy Němcové. A právě část jeho sbírky si můžete v květnu na výstavě prohlédnout.

Havlíčkovský deník: Infoservis, 26. 5. 2012

JANOVICE NAD ÚHLAVOU

/ 2009 obyv., okres Klatovy

V Městské knihovně Janovice nad Úhlavou probíhal v měsících březnu a dubnu již pátý ročník *Velké čtenářské soutěže skřítků Bodysbírka*, která je určena dětským čtenářům do 15 let, a to jednotlivcům i třídním kolektivům. Boj o první místo a dort pro vítěze svedly třídy druhá A s pátou A. Na prvním místě se umístila třída druhá A se 1460 body, druhé místo získala pátá A s 1118 body a třetí příčku obsadila šestá A s 659 body. Nejlepší čtenářkou soutěže byla Nikol Petrmichlová ze druhé A, které se podařilo nasbírat 271 bod.

Klatovský deník, 28. 5. 2012

KAMENICE NAD LIPOU

/ 4188 obyv., okres Pelhřimov

Co všechno se dá vyrobit z ovčího rouna a korálků, o tom se mohou přesvědčit návštěvníci kamenické městské knihovny. Autorkami vystavených prací jsou Gabriela Vávrovská a Kateřina Filípková a jejich výtvarnou dílnu mohou zájemci vidět v dětském oddělení knihovny do 29. června.

Jihlavský deník, 16. 5. 2012

KRASLICE / 7556 obyv., okres Sokolov

V Městské knihovně v Kraslicích je možné prohlédnout si paličkované krajky, a to na výstavě *Krušnohorská krajka*, která se koná u příležitosti výročí 450 let paličkování krajky v Krušných horách. Svá díla tam vystavují například členky občanského sdružení Krušnohorská krajka Kraslice. Veřejnost se může přijít podívat vždy ve výpůjční době knihovny, tedy v pondělí, středu a pátek. Výstava bude přístupná až do konce května.

Sokolovský deník: Sokolovsko, 12. 5. 2012

LIPNÍK NAD BEČVOU / 8556 obyv., okres Přerov

Již dvanáctý *Evropský večer pod hvězdami*, který bude tentokrát věnován maďarské kultuře, uspořádá v pátek 25. května Městská knihovna v Lipníku nad Bečvou. Vystoupí zde cimbálová muzika Ponava

z Brna, která představí maďarský folklor. Součástí akce začínající v 18 hodin bude i krátká přednáška o maďarské gastronomii spojená s ochutnávkou vín.

Právo – střední a východní Morava, 23. 5. 2012

LITVÍNŮV / 28 622 obyv., okres Most

Městská knihovna v Litvínově dnes pořádá kurz archeologie. Je určen mladším čtenářům. Dozvědí se, co archeologie zkoumá a čím se zabývá, jak se žilo v pravěku nebo středověku a mnoho jiných zajímavostí a informací. Kurz se koná každých 14 dní vždy v úterý. Není nutné být předem přihlášen. Děti mohou navštívit jednotlivé lekce.

Mostecký deník, 22. 5. 2012

LOKET / 3206 obyv., okres Sokolov

Městská knihovna v Lokti zahájí zítra výstavu *Svět Jindřicha Pilečka*, významného českého malíře, ilustrátora a grafika. Jindřich Pileček vystudoval v letech 1958–1962 Střední průmyslovou školu keramickou v Karlových Varech a následně v letech 1962–1968 studoval na Vysoké škole uměleckopřemyslové v Praze, v ateliéru profesora Karla Svolinského.

Plzeňský deník: Kultura regionu, 21. 5. 2012

LOUNY / 12 943 obyv.

Hnutí hippies ze 60. let minulého století si 4. května připomněli návštěvníci lounské městské knihovny. Na dvoře knihovny se uskutečnil tematický koncertní pořad, na který hosté přišli většinou dobově oblečení podle hesla „vlasy, batika, muzika“. Jednalo se o první letošní vystoupení v rámci pravidelného cyklu *Koncertů na dvorku*.

Mladá fronta DNES – severní Čechy, 10. 5. 2012

MOST / 67 583 obyv.

V Městské knihovně v Mostě zahraje Rádobydivadlo Klapý. Mosteckým divákům přiveze hru *Taneční hodiny pro pokročilé*. Divadelní adaptaci novely Bohumila Hrabala lze zhlédnout v divadelním sále knihovny ve čtvrtek 31. května. Příběh osamělého, ale užívaného člověka, který za účelem sblížit se s kýmkoli pořádá taneční hodiny, ačkoli sám tančit neumí, začne v 19 hodin. Rádobydivadlo Klapý letos slaví čtvrt století své existence.

Mostecký deník, 23. 5. 2012

OLOMOUC / 110 000 obyv.

Na příští týden připravuje olomoucká městská knihovna povidání s cestovatelkou Izabelou Machú-

tovou. Ta zde lidem ve čtvrtek 17. května od šesti hodin večer přiblíží Maďarsko. Na programu jsou zajímavosti o jeho jednotlivých krajích, o hlavním městě, Balatonu či o tamních specialitách.

Mladá fronta DNES: Olomoucký kraj, 11. 5. 2012

PROSTĚJOV / 49 868 obyv.

Sobotní ráno 12. května můžete strávit na snídaňovém pikniku před prostějovskou bibliotékou. Zdejší knihovnici se totiž rozhodli zapojit do celorepublikové akce *Férová snídaně ve vašem městě*. Sraz je v deset hodin, podpoří se tímto společně Světový den pro fair trade a tím i myšlenka spravedlivého obchodu. Fair trade čaj a káva bude k dostání na místě. Kromě vlastní snídaně by v košíku neměla chybět deka, hrníček, talířky, ubrousky, nože a lžičky.

Prostějovský deník: Prostějovsko, 9. 5. 2012

RAKOVNÍK / 16 147 obyv.

V pátek 1. června bude slavnostně otevřena zrekonstruovaná roubenka – Lechnýřovna, nové oddělení městské knihovny. Bude zde umístěna expozice loutkářství a kultury Rakovníka a vzniká tak nový prostor pro práci knihovny s dětmi. Provoz roubenky pro veřejnost bude zahájen měsíc po slavnostním otevření, tedy v pondělí 2. července.

Rakovnický deník, 30. 5. 2012

SOKOLOV / 5748 obyv.

Městská knihovna Sokolov zve v úterý 29. května od 17 hodin do kulturního sálu sokolovského zámku na přednášku historika Jiřího Klsáka *Sto let terénní archeologie v Karlovarském kraji*. Jméno tohoto karlovarského archeologa je v Karlovarském kraji spojeno především s kostelem sv. Mikuláše na Krudumu. Je v oboru uznávaným odborníkem a má za sebou řadu úspěšných výzkumů. Je držitelem Ceny města Karlovy Vary za rok 2002 a stal se Osobností kraje za rok 2007.

Chebský deník: Chebsko, 29. 5. 2012

UHERSKÉ HRADIŠTĚ / 26 460 obyv.

Pobočka Městské knihovny Bedřicha Beneše Buchlova v Mařaticích láká čtenáře, příznivce knihovny i náhodně kolemjdoucí na komorní setkání nad knihami. Existuje kniha, která vám změnila život? Přineste ji 29. května v 17.00 a proberte u šálku kávy. Tradičně budou představeny novinky v knihovně i na knižním trhu.

Dobry den s kurýrem, 28. 5. 2012

2. 8. 1942 tedy před 70 lety se narodila chilská prozaička **Isabel Allendeová**, nejznámější latinskoamerická spisovatelka, autorka bestselleru *Dům duchů* a řady dalších románů (*Paula*, *Eva Luna*, *Dcera štěstěny*, *Sépiovým portrét*, *Zorro – Legenda začíná*, *Inés, má drahá* aj.).

3. 8. 1857 tedy před 155 lety zemřel francouzský spisovatel a novinář **Eugène Sue** (*1804), autor románů na pokračování (tzv. román-fejeton), z nichž jsou dodnes vydávány *Tajnosti pařížské* nebo *Věčný žid*.

4. 8. 1792 tedy před 220 lety se narodil anglický romantický básník a dramatik **Percy Bysshe Shelley** (+1822).

4. 8. 1962 tedy před 50 lety se narodil jeden z nejuspěšnějších současných českých spisovatelů **Jáchym Topol**, čen dramatik a básníka Josefa Topola, autor knih *Sestra*, *Anděl*, *Noční práce*, *Kloktat dehet* nebo *Chladnou zemí*, nositel Ceny Jaroslava Seiferta (2010).

5. 8. 1852 tedy před 160 lety zemřel **František Ladislav Čelakovský** (*1799), český básník národního obrození, kritik a překladatel, mimo jiné autor tzv. ohlasové poezie (*Ohlas písní ruských*, *Ohlas písní českých*).

6. 8. 1637 tedy před 375 lety zemřel anglický dramatik, básník a kritik **Ben Jonson** (*1572), přítel Williama Shakespeara a Johna Donna, autor satirických komedií, např. *Alchymisty*.

8. 8. 1922 tedy před 90 lety se narodila spisovatelka **Marie Kubátová**, autorka pohádek a knih pro děti a mládež.

8. 8. 1952 tedy před 60 lety se narodil norský spisovatel **Jostein Gaarder**, převážně autor knih pro děti a mládež, z nichž k nejznámějším patří světově úspěšný *Sofiin svět*, „román o dějinách filozofie“; dospělým je určen např. román *Vita brevis*.

9. 8. 1922 tedy před 90 lety se narodil anglický básník, prozaik a kritik **Philip Larkin** (+1985), z jehož básní vyšel česky výbor *Vysoká okna*.

9. 8. 1942 tedy před 70 lety se narodil český spisovatel **Karol Sidon**, dnes Vrchní zemský a pražský rabin, autor knih *Sen o mém otci*, *Sen o mně* nebo *Boží osten*.

9. 8. 1962 tedy před 50 lety zemřel německo-švýcarský spisovatel **Hermann Hesse** (*1877), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1946), autor románů, no-

vel a próz *Petr Camenzind*, *Pod koly*, *Tento svět*, *Gertruda*, *Knulp*, *Demian*, *Siddhártha*, *Klingsorovo poslední léto*, *Stepní vlk*, *Narcis a Goldmund*, *Pouť do země východní*, *Malý svět*, *Hra se skleněnými perlami* aj. Souborné dílo (10 svazků) vydalo česky v letech 1998–2003 nakladatelství Argo.

10. 8. 1912 tedy před 100 lety se narodil brazilský spisovatel **Jorge Amado** (+2001), autor románů *Mulatka Gabriela*, *Staří námořníci* nebo *Zmizení svaté Barbory*.

10. 8. 1932 tedy před 80 lety se narodil český spisovatel **Vladimír Páral**, autor románů *Veletrh splněných přání*, *Soukromá vichřice*, *Katapult*, *Milenci a vrazi*, *Profesionální žena*, *Mladý muž a bílá velryba*, *Generální zázrak*, *Muka obraznosti*, *Válka s mnohozvířetem*, *Země žen* a řady dalších.

10. 8. 1932 tedy před 80 lety se narodil populární český spisovatel a humorista **Miloslav Švandrlík** (+2009), autor *Černých baronů* a mnoha dalších knih.

11. 8. 1892 tedy před 120 lety zemřel dramatik **Ladislav Stroupežnický** (*1850), první dramaturg Národního divadla v Praze, autor veselohry *Naší furianti*, která patří k základním dílům české dramatiky.

11. 8. 1922 tedy před 90 lety se narodil americký spisovatel **Alex Haley** (+1992), autor černošské sagy *Kořeny*, proslavené úspěšným televizním seriálem.

11. 8. 1937 tedy před 75 lety zemřela americká spisovatelka **Edith Whartonová** (*1862), autorka *Věku nevinnosti*, za který dostala Pulitzerovu cenu (zfilmoval Martin Scorsese).

11. 8. 2002 tedy před 10 lety zemřel **Jiří Kolář** (*1914), český básník a výtvarník, světově proslulý autor koláží; z rozsáhlého básnického díla jmenujme např. knihy *Křestný list*, *Sedm kantát*, *Roky v dnech*, *Limb a jiné básně*, *Ódy a variace*, *Dny v roce*, *Očitý svědek*, *Prométheova játra*, *Básně ticha*, *Vršovický Ezop*, *Náhodný svědek*, *Černá lyra*, *Návod k upotřebení*, *Marsyas*, *Mistr Sun o básnickém umění*, *Nový Epiktet* aj. Od roku 1980 žil v Paříži, v roce 1997 se vrátil do Čech. Přeložil např. *Stébla trávy* Walta Whitmana (se Zdeňkem Urbánkem). Nositel Ceny Jaroslava Seiferta (1991).

12. 8. 1827 tedy před 185 lety zemřel anglický vizeonářský básník a výtvarník **William Blake** (*1757),

z jehož díla vyšly česky např. výbory *Svět v zrnu písku* nebo *Tygře, tygře, žhavě žheš*.

13. 8. 1802 tedy před 210 lety se narodil německý romantický básník **Nikolaus Lenau** (+22. 8. 1850), autor rozsáhlých epických skladeb *Albigenští* nebo *Savonarola*.

13. 8. 1967 tedy před 45 lety se narodila belgická francouzsky píšící spisovatelka **Amélie Nothombová**, od níž česky vyšly např. knihy *Vrahova hygiena* či *Bázeň a chvění*.

14. 8. 1867 tedy před 145 lety se narodil anglický spisovatel **John Galsworthy** (+1933), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1932), z jehož rozsáhlého díla vyniká slavná trilogie *Sága rodu Forsytů*, na niž navazují další dvě méně úspěšné trilogie *Moderní komedie* a *Konec kapitoly*. Autor v nich zachytil život několika generací středostavovské londýnské rodiny na pozadí dobových proměn od konce 19. až po 30. léta 20. století.

14. 8. 1887 tedy před 125 lety se narodil **Jiří Červený** (+1962), herec, skladatel, dramatik a kabaretiér, zakladatel souboru *Červená sedma*, otec operní pěvkyně a herečky Soni Červené.

15. 8. 1887 tedy před 125 lety se narodila americká prozaička **Edna Ferberová** (+1968).

15. 8. 1902 tedy před 110 lety se narodil **Adolf Hoffmeister** (+1973), český spisovatel, publicista, dramatik, malíř, karikaturista, překladatel, diplomat, právník a cestovatel, autor rozsáhlého díla básnického a prozaického, které je dnes ve stínu jeho malířské tvorby a karikatur.

17. 8. 1932 tedy před 80 lety se narodil britský prozaik indického původu **V. S. Naipaul**, nositel Nobelovy ceny za literaturu (2001); z jeho díla vyšly česky romány *Dům pro pana Biswase*, *V ohybu řeky* a *Pouť*.

18. 8. 1912 tedy před 100 lety se narodila italská prozaička **Elsa Moranteová** (+1985), autorka románů *Aracoeli* nebo *Příběh v historii*.

18. 8. 1922 tedy před 90 lety se narodil francouzský spisovatel „nového románu“ **Alain Robbe-Grillet** (+2008), autor knih *Gumy* či *Žárlivost*.

20. 8. 1847 tedy před 165 lety se narodil polský spisovatel **Bolesław Prus** (+1912), autor proslulého historického románu *Faraon* nebo trilogie *Loutka*.

20. 8. 1887 tedy před 125 lety zemřel francouzsko-uruguayský básník **Jules Laforgue** (*16. 8. 1860), který měl velký vliv na tvorbu Ezry Pounda a mladého T. S. Eliota; česky vyšel výbor *Kosmické klauniády*.

24. 8. 1932 tedy před 80 lety se narodil **Ladislav Smoček**, český spisovatel, dramatik a divadelní režisér, spoluzakladatel pražského Činoherního klubu, kde působí dodnes; hostoval i na jiných scénách (Národní divadlo, Vinohradské divadlo, Laterna magika aj.); autor her *Piknik*, *Bludiště*, *Podivné odpovědi dr. Zvonka Burkeho*, *Kosmické jaro*, *Smyčka*, *Nejlepší den* aj.

24. 8. 1947 tedy před 65 lety se narodil světově známý brazilský spisovatel **Paulo Coelho**, autor bestsellerů *Alchymista*, *Pátá hora*, *Jedenáct minut*, *Alef*, *Poutník – Mágův deník*, *Valkýry*, *Brida*, *Čarodějka z Portobella*, *Záhir*, *Đábel a slečna Chantal*, *Veronika se rozhodla zemřít*, *U řeky Piedra jsem usedla a plakala* aj.

25. 8. 1957 tedy před 55 lety zemřel **Leo Perutz** (*1882), rakouský židovský spisovatel a dramatik, pražský rodák, před rokem 1933 patřil k nejčtenějším německy píšícím autorům; česky vyšly např. romány *Zázrak mangového proudu*, *Od devíti do devíti*, *Mistr Posledního soudu*, *Švédský jezdec* nebo *Noc pod Kamenným mostem*.

29. 8. 1862 tedy před 150 lety se narodil belgický spisovatel **Maurice Maeterlinck** (+1949), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1911), autor her *Modrý pták*, *Ariana a Modrovous* (opera Paula Dukase) či *Pelléas a Mélisanda* (opera Clauda Debussyho).

30. 8. 1797 tedy před 215 lety se narodila anglická spisovatelka **Mary W. Shelleyová** (+1851), autorka proslulého *Frankensteina*, druhá manželka básníka P. B. Shelleyho.

30. 8. 1942 tedy před 70 lety se narodil **Eugen Brikcius**, český spisovatel, básník, filozof, esejista a výtvarník; autor knih *Eugeníální verše*, *Sny Eugena Brikciuse*, *Spanilá jízda a jiné prózy*, *Rozmarné volání* aj.

31. 8. 1867 tedy před 145 lety zemřel francouzský spisovatel **Charles Baudelaire** (*1821), jeden z nejvlivnějších básníků 19. století, autor rozsáhlé sbírky *Květy zla* nebo *Malých básní v próze*; byl také vlivným kritikem (literárním, výtvarným i hudebním) a teoretikem (český výbor statí *Úvahy o některých současnících*).

31. 8. 1967 tedy před 45 lety zemřel ruský spisovatel, básník a publicista **Ilja Erenburg** (*1891), který pocházel z židovské rodiny německého původu; v roce 1908 byl z politických důvodů uvězněný, poté uprchl a v letech 1908–1917 žil v Paříži, kde se setkal s Leninem. Autor válečného románu *Pád Paříže* či rozsáhlých pamětí *Lidé, roky, život*.

1. 9. 1887 tedy před 125 lety se narodil francouzský básník a prozaik švýcarského původu **Blaise Cendrars** (†1961).

3. 9. 1962 tedy před 50 lety zemřel americký básník a malíř **Edward Estlin Cummings** (*1894), který své jméno uváděl jako e. e. cummings.

4. 9. 1942 tedy před 70 lety zemřel **Zsigmond Móricz** (*1879), vrcholný představitel maďarské prózy první poloviny 20. století, autor románů *Tak se panstvo baví*, *Příbuzní*, *Šťastný člověk* nebo trilogie *Sedmíhradsko*.

7. 9. 1907 tedy před 105 lety zemřel francouzský básník **Sully-Prudhomme** (*1839), dnes už známý jen jako vůbec první nositel Nobelovy ceny za literaturu (1901).

7. 9. 1932 tedy před 80 lety se narodil britský spisovatel a kritik **Malcolm Bradbury** (†2000), autor tzv. univerzitních románů (např. *Jist lidí je neslušné*); český vyšly také jeho dějiny americké literatury *Od puritanismu k postmodernismu*, které napsal s Richardem Rulandem.

7. 9. 1962 tedy před 50 lety zemřela dánská prozaička **Karen Blixenová** (*1885), která psala dánsky i anglicky (anglicky psaná díla vydávala pod mužským pseudonymem Isak Dinesen), autorka *Sedmi fantastických příběhů*, *Zimních pohádek*, *Anekdota osudu*, *Babettiny hostiny* či slavné autobiografie *Vzpomínky na Afriku*, jejíž úspěšná filmová verze z roku 1985 získala sedm Oscarů.

7. 9. 2002 tedy před 10 lety zemřel český spisovatel **Alexej Pludek** (*1923), autor románů *Faraónův písař*, *Rádce velkých rádčů* nebo *Nepřítel z Atlantidy*.

9. 9. 1912 tedy před 100 lety zemřel **Jaroslav Vrchlický** (*1853), český básník, dramatik, překladatel, libretista a literární a divadelní kritik, hlavní představitel lumírovské poezie, nesmírně plodný autor i překladatel (překládal např. Danta, Petrarku, Carducciho, Leopardiho, Goetha, Schillera či Whitmana), autor *Noci na Karlštejně*, trilogie *Hippodamie*, *Selských balad* či *Zlomků epopeje*.

10. 9. 1957 tedy před 55 lety se narodil francouzský prozaik ruského původu **Andrej Makine**, jehož román *Francouzský testament* byl oceněn Goncourtovou cenou a Cenou Médicis.

12. 9. 1977 tedy před 35 lety zemřel americký básník **Robert Lowell** (*1917), nositel Pulitzerovy

i Národní knižní ceny, tvůrce autobiografické „zpo- vědní poezie“ (česky vyšel výbor *Zjizvené nebe*).

13. 9. 1952 tedy před 420 lety zemřel francouzský spisovatel a filozof **Michel de Montaigne** (*1533), jehož dodnes obdivované, čtivé a vlivné *Eseje* položily základ nového literárně-filozofického žánru.

14. 9. 1937 tedy před 75 lety zemřel **Tomáš Garrigue Masaryk** (*1850), český politik, státník, filozof a sociolog, spoluzakladatel samostatné Československé republiky v roce 1918 a její první prezident (1918–1935), autor mnoha filozofických a politických spisů, např. *Česká otázka*, *Ideály humanitní*, *Rusko a Evropa*, *Světová revoluce* či *Otázka sociální*.

16. 9. 1937 tedy před 75 lety se narodil český prozaik, básník, kritik a překladatel z ruštiny **Karel Milota** (†2002).

18. 9. 1947 tedy před 65 lety se narodil český prozaik a publicista **Michael Třeštík**, autor jediného románu *Zdi tvé*; vedle dramaturgické spolupráce na dokumentech své manželky Heleny Třeštikové se věnuje výtvarnému umění (je významným sběratelem), o němž napsal esejistické knihy *Slečny z Avignonu*, *Umění sbírat umění* a *Umění vnímat umění*.

19. 9. 1947 tedy před 65 lety se narodil ruský postmoderní prozaik **Viktor Jerofejev**, autor románu *Ruská krasavice*.

20. 9. 1902 tedy před 110 lety se narodil italský spisovatel a scenárista **Cesare Zavattini** (†1989), představitel italského neorealismu, podílel se např. na proslulém filmu *Vittoria De Siky Zloději kol*.

21. 9. 1452 tedy před 560 lety se narodil italský teolog a filozof **Girolamo Savonarola** (†1498). Působil ve Florencii, kde kázal proti hříchům společnosti i proti panujícímu rodu Medicejských a požadoval obnovu církve. Znepřátelil si papeže Alexandra VI., který jej exkomunikoval, i Florentány a byl upálen jako kacíř.

21. 9. 1812 tedy před 200 lety zemřel **Emmanuel Schikaneder** (*1751), rakouský herec, divadelní ředitel a libretista, autor libreta k Mozartově opeře *Kouzelná flétna*.

21. 9. 1832 tedy před 180 lety zemřel **Walter Scott** (*1771), skotský romanopisec a básník, tvůrce žánru historického románu, přední představitel romantismu, autor slavných románů *Waverley*,

Rob Roy, *Ivanhoe* či *Nevěsta z Lammermooru* a básnické povídky *Jezerní panna*.

21. 9. 1867 tedy před 145 lety se narodil francouzský básník a dramatik **Jehan Rictus** (†1933), který s použitím lidového, argotického jazyka velkoměsta opěvuje vykořeneňce a vyvržence z předměstí (např. *Samomluvy chudého*).

21. 9. 1947 tedy před 65 lety se narodil americký prozaik **Stephen King**, jeden z komerčně nejúspěšnějších autorů hororových a thrillerových bestsellerů, např. *Carrie*, *Misery*, *To*, *Nezbytné věci*, *Mrtvá zóna*, *Žhářka* nebo *Osvícení*; řada z nich byla zfilmována.

24. 9. 1717 tedy před 295 lety se narodil anglický spisovatel **Horace Walpole** (†1797), zakladatel a nejznámější představitel tzv. gotického románu, jehož nejslavnějším dílem je *Otrantský zámek*.

24. 9. 1967 tedy před 45 lety zemřel nizozemský prozaik a orientalista **Robert Hans van Gulik** (*1910), autor populárních detektivních příběhů ze staré Číny s hlavní postavou soudce Ti.

25. 9. 1897 tedy před 115 lety se narodil americký prozaik **William Faulkner** (†1962), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1949), jeden z nejvýznamnějších představitelů moderního románu první poloviny 20. století. Je autorem devatenácti románů, z nichž patnáct tvoří volný cyklus, odehrávající se ve fiktivním jižanském okrese Yoknapatawpha, jehož předobrazem byl Faulknerův rodný kraj. Faulknerovy čtenářsky náročné romány (z nichž většina vyšla i v češtině) používají moderní experimentální postupy a realisticky zobrazují život amerického Jihu. K nejvýznamnějším dílům patří *Hluk a vřava*, *Když jsem umírala*, *Svatyně*, *Srpnové světlo*, *Absolone*, *Absolone!*, *Divoké palmy*, *Báj* či trilogie *Vesnice*, *Město* a *Panské sídlo*. Faulkner psal také povídky (česky ve výboru *Růže pro Emilii*), kvůli obživě psal i filmové scénáře v Hollywoodu (např. se podílel na filmové verzi Chandlerova románu *Hluboký spánek*, 1946). Vedle Nobelovy ceny získal i Národní knižní cenu za soubor povídek a dvakrát Pulitzerovu cenu za romány *Báj* a *Pobertové*.

26. 9. 1932 tedy před 80 lety se narodil ruský spisovatel **Vladimír Vojnovič**, jehož nejznámější román *Život a neobyčejná dobrodružství vojáka Ivana Čonkina* zfilmoval režisér Jiří Menzel.

26. 9. 1952 tedy před 60 lety zemřel **George Santayana** (*1863), americký básník a filozof španělského původu.

29. 9. 1547 tedy před 465 lety se narodil španělský spisovatel **Miguel de Cervantes y Saavedra** (†1616), jedna z největších postav světového

písemnictví, autor nesmrtelného dvoudílného románu *Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha* (1. díl r. 1605, 2. díl r. 1615), který se stal univerzálním obrazem lidské povahy a lidského údělu ve věčném sváru iluze a skutečnosti a dobra a zla, ačkoli původně byl zamýšlen jen jako parodie na tehdy oblíbené rytířské hrdinské romány. Cervantes prožil velmi dobrodružný život, pocházel z chudé rodiny, vystřídal mnoho zaměstnání, byl vojákem, v bitvě s Turky u Lepanta v roce 1571 přišel o levou ruku, pět let byl v alžírském zajetí, pak se stal ve Španělsku výběřčím daní a několikrát byl vězněn pro dluhy. Psal básně, dramata i prózu, dnes vedle *Dona Quijota*, který položil základy pro vývoj moderního románu, vyniká zejména soubor dvanácti *Příkladných novel* (1613), v nichž autor opět uplatnil prvky dobrodružného a pikareskního románu a především své bohaté vypravěčské umění. Román o Donu Quijotovi patří k nejvydávanějším dílům světové literatury. Na autorovu počest je v oblasti španělsky psané literatury udělována (od roku 1976) prestižní Premio Cervantes.

29. 9. 1902 tedy před 110 lety zemřel francouzský spisovatel **Émile Zola** (*1840), autor dvacetidílného volného cyklu naturalistických románů *Rougon-Macquartové*, mezi něž patří např. *Zabiják*, *Nana*, *Bícho Paříže*, *Germinal*, *Člověk bestie*; mimo cyklus patří k nejznámějším dílům *Tereza Raquinová*.

29. 9. 1967 tedy před 45 lety zemřela americká prozaička **Carson McCullersová** (*1917), autorka románu *Srdce je osamělý lovec* či novely *Balada o smutné kavárně*, kterou úspěšně zdramatizoval Edward Albee.

30. 9. 1937 tedy před 75 lety se narodil německý spisovatel **Jurek Becker** (†1997), autor tragikomického románu z židovského ghettta za 2. světové války *Jakub Ihář*, v jehož německé filmové verzi zazářil Vlastimil Brodský.

30. 9. 2002 tedy před 10 lety zemřel český spisovatel a scenárista **Miloš Macourek** (*1926), z jehož tvorby jsou nejznámější knihy pro děti a mládež (*Pohádky*, *Mach a Šebestová* aj.) a scénáře k filmům a seriálům jako *Kdo chce zabít Jessii?*, *Pane, vy jste vdova!*, *Arabela* nebo *Létající Čestmír*.

DOTAZ: Jak jsou novozélandské veřejné knihovny vnímány současnou společností?

ODPOVĚĎ: V této souvislosti je třeba připomenout fakt, že na Novém Zélandu stále trvá doba ekonomické recese a nepříjemný čas všemožných úsporných opatření, kterým se zcela logicky nevyhnou ani rozpočty veřejných knihoven – existující pod jednotlivými městskými úřady. Tento ekonomický jev má vliv na nálady ve společnosti. Možná je to pro mnohé z vás překvapující, ale Nový Zéland byla první země, která „vklouzla“ do červených, recesních čísel na začátku roku 2008. Pro zdejší knihovny to však trochu paradoxně znamenalo nárůst počtu uživatelů, výpůjček a s velkým startem národní počítačové sítě „pro všechny“ také obrovský vzestup uživatelů počítačů s internetem. Vysvětlení je zcela prozaické. Lidé mají méně peněz na nákup knih, méně finančních prostředků na kvalitní internetové připojení či neustálé aktualizace svých počítačů, a tak zamíří do knihovny, kde informace a přístup na internet získají relativně zadarmo (i když je částečně zaplatí ze svých daní).

Je důležité zmínit, že nové knihy jsou na Novém Zélandu relativně drahé v porovnání třeba s USA nebo Velkou Británií, a tak je pro zřízení průkazky do knihovny o důvod více. Mnoho veřejných knihoven, které disponují dostatečným fondem, má pro své uživatele nastavený vysoký limit maximálně vypůjčených titulů, časopisů, CD atd. (až do 35 na jednoho člena rodiny), což je velký bonus obzvláště pro rodiny s dětmi.

Lokace – to je pojem, který pro zdejší, a mám na mysli především veřejné, knihovny hraje velkou roli. Mnoho jich bylo postaveno v tzv. komunitních centrech měst či městeček; často jsou součástí nákupních center a situovány ne náhodou do bezprostřední blízkosti supermarketů. Cesty k nim jsou dobře značené, a to nejenom ve městech samotných, ale již na příjezdových komunikacích. Interiéry knihoven jsou obvykle zkrášleny nějakou výstavou, většinou od místních umělců, nechybí zelené prostranství a pokud není k dispozici dostatečně velký prostor, mají alespoň „zimní“ prosklenou zahradu.

Veřejné knihovny, které mají dostatečné finanční prostředky a dokáží s nimi dobře hospodařit, jsou skutečným společenským centrem města, místem, kam si lidé chodí nejenom vypůjčit knihu, ale kde si mohou v klidu, u šálku kávy odpočinout, posedět u počítače s rychlým připojením a vyřídít svou korespondenci či se setkat s lidmi, se kterými se nepotkají „na své ulici“.

Je patrné, že z výše uvedených důvodů se většinou novozélandských veřejných knihoven přeče jenom, i když se momentálně nacházejí v těžší ekonomické situaci a pod mrakem úsporného finančního klimatu, poměrně dobře daří. Místní obyvatelé mají knihovny rádi – v některých městech se jedná až o 80 % populace, která má ve svých peněženkách průkazku. I když se některé městské úřady vydaly cestou zvyšování poplatků (například za výpůjčky nových titulů), jedná se o nepopulární opatření, proti kterému se zvedla velká nevole. Veřejné knihovny zde i nadále mají pevné místo na výsluní.

**Ministerstvo kultury ČR oznamuje, že u příležitosti Týdne knihoven bude udělena cena
Knihovna roku 2012**

a vyzývá veřejnost k podávání návrhů na její udělení.

CENA KNIHOVNA ROKU 2012 se uděluje k ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádného přínosu k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb.

KATEGORIE:

- a) **základní knihovna** [§ 3 odst. 1 písm. c) zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, v platném znění];
b) **významný počin** v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb.

NÁVRHY na udělení ceny mohou podávat fyzické nebo právnické osoby na níže uvedenou adresu Ministerstva kultury **do 5. srpna 2012** včetně. Písemný návrh musí obsahovat jméno, příjmení a místo trvalého pobytu provozovatele knihovny, navrženého na udělení ceny, jde-li o fyzickou osobu, nebo obchodní firmu nebo název a sídlo provozovatele knihovny, jde-li o právnickou osobu; označení příslušné kategorie a zdůvodnění návrhu. V případě navržení fyzické osoby na cenu v kategorii b) musí návrh obsahovat její jméno a příjmení a místo trvalého pobytu.

Bližší informace:

Ministerstvo kultury ČR, samostatné oddělení literatury a knihoven, Maltézské nám. 1, 118 11 Praha 1
(B. Skučková, blanka.skuckova@mkr.cz)

Zdroje jsou dostupné v **Knihovně knihovnické literatury**
Národní knihovny ČR

Finské město Tornio se nachází na hranici se Švédskem, má 22 500 obyvatel a jejich počet se stále zvyšuje. Rychlé změny se dějí i v místní knihovně a pro její zaměstnance je stále více důležité učit se novým věcem a mít otevřený postoj vůči učení. Aktivita finských knihoven jsou upraveny mnoha různými způsoby, obce mají obvykle své vlastní koncepce, které regulují jejich činnost. Ministerstvo školství a kultury Finska připravilo *Politiku veřejných knihoven 2015*, kterou publikovalo v roce 2009. Tato koncepce uvádí, že největší výzvou na komunální úrovni je zvýšit úroveň odborných znalostí u kvalifikovaného personálu a stanovit standardy kvality služeb. Kromě toho existuje *Doporučení pro veřejné knihovny* z roku 2010, které definuje kritéria pro dobré knihovny. Důležité je, jak se z organizace stane „učící se organizace“, tj. organizace osob podporující celoživotní učení. V Torniu se rozhodli pro tvorbu nástrojů ke stanovení současné odborné úrovně znalostí zaměstnanců a tvorbu nástrojů, které tyto znalosti umožní dále rozvíjet. Pracovníci knihovny vyplnili dotazníky – jak by se mohli zlepšit v práci. Průzkum znalostí pomohl této „učící se knihovně“ získat podklady, na základě kterých zvýší svůj kapitál znalostí při účasti na školeních i prostřednictvím vzájemné výměny zkušeností s kolegy z jiných knihoven.

(*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 45, No. 1/2012, s. 10–12)

Městská knihovna v Lipsku má společně s dráždanskou knihovnou dlouholetou tradici tvorby koncepcí rozvoje knihoven. V Německu je schvalují rady měst po dohodě s místními politiky. Dialog se zřizovateli knihoven je velmi důležitý, aby se činnost knihoven stala co nejvíce transparentní. Rozpočet knihoven je odvislý od rozpočtové situace měst a rozpočty jsou více či méně tvrdě vybojované. Na rozhodnutí rady města Lipska se ovšem podílí dalších 14 poradních sborů městských částí. Při aktualizaci lipské *Koncepce rozvoje knihoven 2012 až 2015*, jejíž přijetí bylo naplánováno na jednání rady města v únoru 2012, se mohlo čerpat z úspěšné koncepce 2008–2011. Ta přinesla zvýšení návštěv knihovny až o 30 %. Městská rada se rozhodla na základě nové koncepce k přestavbě a rekonstrukci městské knihovny ve výši 16 mil. EUR, z toho 50 %

zafinancuje federální vláda. Vedle těchto investic bude v knihovně do konce roku 2014 zavedena RFID technologie, která si vyžádá 1,5 mil. EUR. Také je naplánováno zprovoznění mobilní knihovny v roce 2012 za cca 420 000 EUR. Městu Lipsku se podařilo redukovat svůj celkový dluh z posledních pěti let na 700 mil. EUR. Ovšem i městská knihovna musí zavést celou řadu nových opatření vedoucích k úsporám, například zavedením selfchecků. Řada úspor umožní využití nových technologií, které mají vysoké vstupní investice, ale povedou k dlouhodobým úsporám. Pro veřejnost ovšem městská knihovna prodlouží svoji provozní dobu a zavede nové atraktivní služby.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen*, Jg. 5, Nr. 1/ März 2012, s. 2–4)

Myslíte si, že existuje místo, kde se jednotlivé detaily knih vzájemně dotýkají, prolínají a posouvají vás dále? Kde se prostřednictvím nekonečných propojení vytváří nový nepoznaný svět? Nová webová platforma *Small Demons* představuje aplikaci *Storyverse*. Za zajímavým projektem stojí Valla Vakkil, Tony Amidei a Richard Eoin Nash. Autoři mají v plánu vytvořit určitou geo-sociální síť, jakou je například Foursquare. Cílem projektu je zkatalogizovat a propojit jednotlivé detaily, fragmenty z knih a nabídnout tak úplně nový pohled na knihy a na jejich obsah. Na hlavní liště portálu jsou čtyři kategorie – *Knihy, Postavy, Města a Věci* –, které umožňují lepší vyhledávání. Každá povídka, novela, román má svoji „storyverse“ – životní příběh – propojený s jinými životními příběhy ostatních knih. Každá kniha se skládá z mnoha drobných částí, z významných detailů. Postavy – fiktivní anebo reálné, písně, nápoje, jídla, místa či města, knihy, filmy, auta, prakticky cokoliv, co je uvedené v knižním titulu, je zařazené do databáze. Nejenže si můžete přečíst informace o vyhledávaném objektu, ale prohlédnout si lze i další literární díla, v nichž se objevil nebo byl uveden. Každá vyhledávaná položka slouží jako odrazový můstek pro nekonečné zkoumání souvislostí. Projekt *Storyverse* je ve stadiu veřejného testování, dá se k němu přihlásit na stránce www.smalldemons.com. Databáze obsahuje několik stovek knižních titulů, autoři však slibují, že knih bude přibývat. Projekt má ambice inovovat a rozšiřovat nabídku

služeb – anglicky hovořící uživatelé se mohou těšit na propojení knižních titulů s největšími knihkupectvími, na zapojení se do systému katalogizace knih, na více nových knih, více referencí. Začátek je velmi jednoduchý – stačí zadat do vyhledávače název knihy a nechat se překvapit, kam nás dovede.

(*Bibliotheca Universitatis – Roč. 7, č. 3/2011–2012, s. 23–24.*)

Státní knihovna v Berlíně má v oddělení map velmi neobvyklou sbírku.

Vedle map, atlasů a dalších kartografických dokumentů shromažďuje sbírku 2800 jídelních lístků. Jsou uloženy v desítkách archivních krabic a mají velkou historickou hodnotu. Knihovně je roku 1916 věnovan prof. Georg August, který byl jejím velkým příznivcem. Převážná část této dosud neprobádané kolekce pochází z období Belle Époque (asi 1880–1913). V tomto období se jídelní lístky staly novými prostředky reprezentace podniků a byly módní záležitostí. Státní knihovna v Berlíně i tyto dokumenty uchovává a zpřístupňuje především jako svědky sociálních a kulturních změn ve společnosti 19. století. Tehdy bylo daleko důležitější než v dnešní uspěchané době vychutnat si dobré jídlo a pití ve společnosti a v prostředí s krásně navrženým stolováním. Původně byly v restauracích všechny pokrmy srovnatelné s dnešní formou bufetu a hostitel předkládal na stůl požadované jídlo – služby à la française. Později se i v Evropě rozšířil způsob služeb à la Russe a jídla byla představována na jídelním lístku formou předkrmů, hlavních jídel a dezertů. K tomu sloužila celá řada karet, které podrobně seznamovaly hosta s nabídkou restaurace. Tento způsob byl velmi elegantní a souvisel se vzestupem střední třídy, která hojně navštěvovala restaurace a chtěla se vyrovnat šlechtickému životnímu stylu. Z jídelních lístků lze vysledovat, jak se měnily společenské události v Německu a jejich historizující styl Belle Époque nás dodnes uchvacuje.

(*Bibliotheks Magazin – No. 3/2011, s. 17–23*)

Rakouská národní knihovna nabízí svým interním uživatelům přístup k digitálním zdrojům Muzea holocaustu, kteří tak přímo v knihovně využívají data-

bázi *Doklady holocaustu*. Tato kolekce obsahuje především německy psané rukopisy a záznamy, některé tištěné dokumenty a materiály z Wiener Library v Londýně, nejstaršího muzea holocaustu na světě. Jeho zakladatelem je Alfred Wiener (1885–1964), německý žid narozený v Postupimi s doktorátem z arabské literatury. Poté, co emigroval do Londýna, začal sbírat důležité dokumenty, které mapují zločiny proti židům a pohledy na život v nacistickém Německu od roku 1933. Rakouská národní knihovna dokumenty zpřístupňuje na adrese <http://www.onb.ac.at/kataloge/externe/datenbanken.htm>.

(*Newsletter Österreichische Nationalbibliothek – Nr. 4, November/2011, s. 8.*)

V roce 1963 založila Evropská unie síť Evropských dokumentačních center (EDC) s cílem podpořit studium a rozvoj vzdělávání a evropské integrace na akademické půdě.

Univerzita Mateje Bela v Banské Bystrici uzavřela v září 2001 smlouvu s Evropskou komisí o zřízení EDC. V současné době obsahuje fond EDC 3700 dokumentů a tvoří ho monografie, výroční zprávy, směrnice, pracovní dokumenty Evropské komise, rozhodnutí Evropského soudního dvora, jednání Evropského parlamentu, informační brožury a letáky, elektronické časopisy, mapy, pohlednice, záložky a plakáty. Tyto dokumenty se zpracovávají a lze je vyhledat v on-line katalogu Univerzitní knihovny UMB. V posledních letech tištěné dokumenty nahrazují elektronické verze a většina titulů je přístupná on-line. Vedle výpůjčních služeb poskytuje EDC také konzultační, poradenské a rešeršní služby z databáze EUR-Lex. Pravidelně v květnu organizuje s Univerzitní knihovnou UMB akci *Den Evropy*. EDC propaguje svoji činnost na webu univerzitní knihovny a čtvrtletně vydává časopis *Informační listy EDC* a přispívá do *Zpravodaje UMB*. Oceňováním kvalitních služeb EDC je skutečnost, že v prosinci roku 2011 převzalo toto EDC funkci koordinátora Evropských dokumentačních center ve Slovenské republice.

(*Bibliotheca Universitatis – Roč. 7, č. 3/2011–2012, s. 16–18*)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

AROT, Dominique et al. *Horizont 2019 : bibliothèques en prospective*. [Horizont 2019 : perspektiva knihoven.] Villeurbanne: Presses de l'Enssib, 2011. 111 s. Papiers. Série Généalogies.

ISBN 978-2-910227-87-6 *Kj 38.822*

Bibliothek und Forschung : die Bedeutung von Sammlungen für die Wissenschaft / herausgegeben von Irmgard Siebert. [Knihovna a výzkum. Význam sbírek pro vědu.] Frankfurt am Main: Klostermann, 2011. 253 s. : il., fot., tabulky. Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. Sonderband 102.

ISBN 978-3-465-03685-2 *Teb 38.994*

Qualitative and quantitative methods in libraries : theory and application : proceedings of the International conference on QQML 2009, Chania, Crete, Greece, 26-29 May 2009 / eds. Anthi Katsirikou, Christos H. Skiades. [Kvalitativní a kvantitativní metody v knihovnách. Teorie a aplikace. Materiály z mezinárodní konference QQML 2009. Chania, Kréta, Řecko, 26.–29. května 2009.] Singapore: World Scientific Publishing, 2010. xiii, 503 s. : il., grafy, tabulky.

ISBN 978-981-4299-69-5 *Kl 38.993*

ZEREFA, Laurence V., Victor VELLA and Catherine VELLA, eds. *A mosaic of library and archive practice in Malta : a collection of papers by MaLIA members and friends on the occasion of its 40th anniversary 1969–2009*. [Mozaika knihovnické a archivní praxe na Maltě. Sborník pro členy a přátele MaLIA u příležitosti 40. výročí 1969–2009.] Msida: Malta Library and Information Association, 2009. xiii, 174 s. : il.

ISBN 978-99932-29-01-6 *Kfe 38.716*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

PRESSLEY, Laure. *Wikis for libraries*. [Wiki pro knihovny.] New York: Neal-Schuman, 2010. xiii, 101 s. : il. The tech set, 5.

ISBN 978-1-55570-710-1 *Ife 38.321*

Technologies of l'information et intelligences collectives / sous la direction de Brigitte Juanals, Jean-Max Noyer. [Informační technologie a kolektivní inteligence.] Paris: Hermes science publications, 2010. 280 s. : il. Collection systemes d'information et organisations documentaires.

ISBN 978-2-7462-2361-5 *Iea 38.750*

WEIDEMAN, Melius: *Website visibility : the theory and practice of improving rankings*. [Viditelnější webové stránky. Teorie a praxe lepšího hodnocení.] Oxford: Chandos, 2009. xxi, 222 s. : il., grafy a tabulky. Chandos internet series.

ISBN 978-1-84334-473-5 *Abdg 38.792*

Architektura knihoven

HAUKE, Petra and Klaus Ulrich WERNER. *Secondhand – aber exzellent! : Bibliotheken bauen im Bestand*. [Z bazaru – ale vynikající! Přebudování skladů na knihovny.] Bad Honnef: Bock + Herchen, 2011. 380 s. : barev. il.

ISBN 978-3-88347-276-8 *Aac 38.801*

Katalog pro knihovny 2012/2013 : materiály a pomůcky pro ochranu a opravy knih, regálové systémy a nábytek, kompletní nabídka vybavení a doplňků pro knihovny. Praha: Ceiba, 2011. 114 s. : il. + 1 ceník (22 s.)

Ac 9.346/B

NERDINGER, Winfried et al. *Die Weisheit baut sich ein Haus : Architektur und Geschichte von Bibliotheken*. [Moudrost si staví dům. Architektura a dějiny knihoven.] München: Prestel, 2011. 415 s. : barev. il.

ISBN 978-3-7913-5167-4 *Aa 38.996*

Umschlag, Hülle, Inhalt : Erweiterung Deutsche Nationalbibliothek in Leipzig. [Obal, skořápka, obsah. Rozšíření Německé národní knihovny v Lipsku.] Ostfildern: Hatje Cantz Verlag, 2011. 111 s. : il., barev. fot.

ISBN 978-3-7757-2763-1 *Aac 38.806*

WOODWARD, Jeannette. *Countdown to a new library : managing the building project*. 2nd ed. [Odpočítávání nové knihovny. Řízení stavebního projektu.] Chicago: American Library Association, 2010. vii, 272 s. : il.

ISBN 978-0-8389-1012-2 *Aa 38.596*

Organizace knihovních fondů

Sochrannost i dostupnost kulturních i historických památek : sovremennyje podchody. Materialy VI Meždunarodnoj naučno-praktičeskoj konferencii 20-22 oktjabrja 2009 g. / sostavitel' C. A. Dobrusina. [Ochrana a dostupnost kulturních a historických památek. Současné přístupy. Materiály 6. mezinárodní vědecké a praktické konference konané 20.–22. 10. 2009.] Sankt-Peterburg: Rossijskaja nacionalnaja biblioteka, 2010. 376 s. : il.

ISBN 978-5-8192-0370-5 *OI 9.206/B*

LANDRY, Patrice et al., ed. Subject access : preparing for the future. [Předmětový přístup. Příprava na budoucnost.] Berlin: De Gruyter Saur, 2011. 190 s. : il., tabulky. IFLA series on bibliographic control, 42.

ISBN 978-3-11-023443-5 *Odbb 39.013*

Trends, Megatrends, Sackgassen : die Sondersammlungen im 21. Jahrhundert : Festkolloquium für Dr. Hans Zotter im Rahmen des 30. Österreichischen Bibliothekartags „The Ne(x)t Generation : das Angebot der Bibliotheken“ / herausgegeben von Norbert Schnetzer. [Trendy, megatrendy, slepé uličky. Speciální sbírky v 21. století. Slavnostní kolokvium na počest dr. Hanse Zottera, v rámci 30. rakouských knihovnických dnů „Příští generace : nabídka knihoven.“] Graz-Feldkirch: Wolfgang Neugebauer Verlag, 2010. 115 s.: il., fot., faksimile, grafy. Schriften der Vereinigung Österreichischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare (VÖB), Bd. 7.

ISBN 978-3-85376-288-2 *OI 39.010*

Sítě knihoven

Masarykova univerzita. Knihovna univerzitního kampusu. Info / red. Zdeňka Dohnálková et al. Brno: Knihovna univerzitního kampusu Masarykovy univerzity, 2011. 15 s. : barev. il. *Tb 9.413/B*

Muzea, autorský zákon a digitalizace : VI. celorepublikové kolokvium na aktuální téma českého muzejnictví : Brno, 2.–3. listopadu 2010 : sborník příspěvků. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2011. 90 s. : il.

ISBN 978-80-86611-42-6 *Tde 39.117*

WOODWARD, Jeremy. Creating the customer-driven academic library. [Vytváření vysokoškolské knihovny motivované uživateli.] Chicago: American Library Association, 2009. xi, 194 s.

ISBN 978-0-8389-0976-8 *Tb 37.918*

KNIHOVĚDA

BACHTIAROV, Anatolij Aleksandrovič. Istorija knigi na Rusi. [Dějiny knihy v Rusku.] Moskva: Gosudarstvennaja publičnaja istoričeskaja biblioteka Rossii, 2010. 303 s. : il., tabulky. Knižnoje delo.

ISBN 978-5-85209-245-8 *Xa 39.005*

BOLDAN, Kamil et al. Příběh Pražské bible. Praha: Městská knihovna v Praze, 2011. 119 s. : il., portréty, faksim.

ISBN 978-80-85041-23-1 *Xba 38.835*

HIRTLE, Peter, Emily HUDSON, Andrew T. KENYON.

Copyright and cultural institutions : guidelines for digitization for U. S. libraries, archives, and museums. [Autorské právo a kulturní instituce. Směrnice pro digitalizaci knihoven, archivů a muzeí v USA.] Ithaca, N. Y.: Cornell University Library, 2009. xi, 259 s. : il.

ISBN 978-0-935995-10-7 *Xd 38.403*

Kniha 2010 : zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry / zostavila a redigovala Miroslava Domová. Martin: Slovenská národná knižnica, 2010. 288 s. : il. Teória a výskum. Vedecké zborníky.

ISBN 978-80-89301-60-7 *Xa 38.828*

KRÁL, Jindřich a Pavel KÁŇA. Umění vázat knihy. Praha: Knihař, 2011. 255, [46] s. Základní řada odborných publikací, sv. 12.

ISBN 978-80-86292-45-8 *Xa 39.130*

The Oxford companion to the book / ed. by Michael F. Suarez and H. R. Woudhuysen. [Oxfordský průvodce knihou.] Oxford: Oxford University Press, 2010. 2 sv. (1.327 s.).

ISBN 978-0-19-860653-6 *Xa 38.374, Xa 38.375*

PETTEGREE, Andrew. The book in the renaissance. [Kniha v renesanci.] New Haven: Yale University Press, 2010. xvi, 421 s. : il., mapa, faksim.

ISBN 978-0-300-11009-8 *Xa T 219091*

INFORMATIKA

BALLOD, Matthias. Informationen und Wissen im Griff : Effektiv informieren und effizient kommunizieren. [Informace a znalosti v ruce. Účinně informovat a efektivně komunikovat.] Bielefeld: Bertelsmann, 2011. 141 s. : il.

ISBN 978-3-7639-3697-7 *If 38.803*

BLAIR, Anna M. Too much to know : managing scholarly information before the modern age. [Příliš mnoho vědět. Řízení vědeckých informací před moderní dobou.] New Haven: Yale University Press, 2010. xv, 397 s. : il.

ISBN 978-0-300-11251-1 *Ifb 38.779*

MACKEY, Thomas P. and Trudi E. JACOBSON, eds. Teaching information literacy online. [Výuka informační gramotnosti on-line.] New York: Neal-Schuman, 2011. xxiii, 200 s. : il., grafy, tabulky.

ISBN 978-1-55570-735-4 *Ie 38.839*

TOMAN, Prokop. Informatika pro koncového uživatele. Praha: Professional Publishing, 2011. 172 s. : il.

ISBN 978-80-7431-057-7 *Id 39.002*

VYDAŘENÁ REKONSTRUKCE KNIHOVNY V RATÍŠKOVICÍCH

◀ Sídlo knihovny

◀ Vstup do knihovny

▲ Prostory pro dětské čtenáře
Maminko, tatínku, pojďte do knihovny ▶
▼ Exkurze vídeňských knihovníků

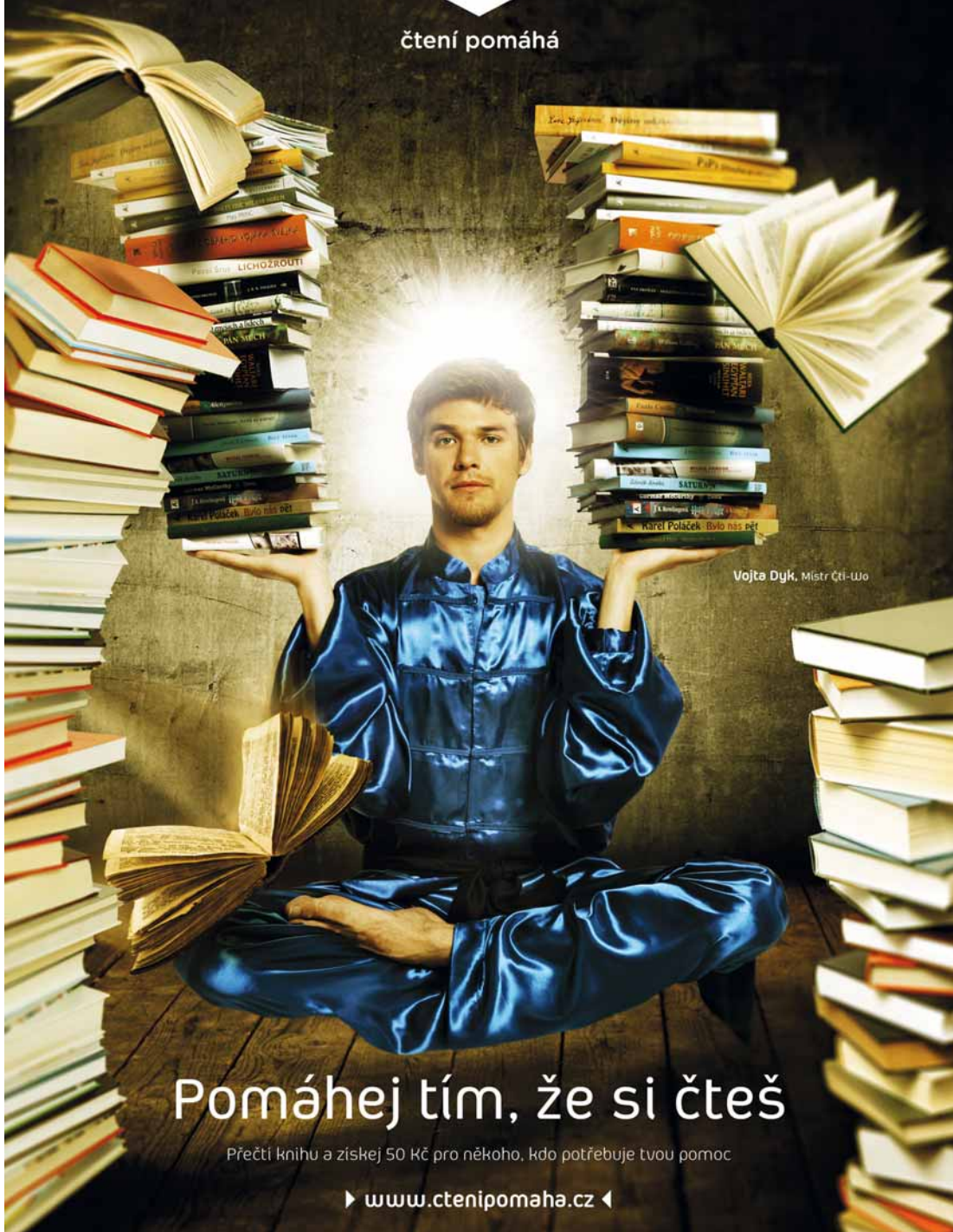
Posezení ▶

čtení pomáhá

Vojtěch Dyk, mistr Čti-Uo

Pomáhej tím, že si čteš

Přečti knihu a získej 50 Kč pro někoho, kdo potřebuje tvou pomoc

► www.ctenipomaha.cz ◀